

ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ

សេចក្តីព្រាងចុងក្រោយ
គោលការណ៍ណែនាំថ្នាក់ជាតិ
ស្តីពី

កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យសម្រាប់
ជនពិការ និងមនុស្សចាស់

ខែសីហា ឆ្នាំ ២០១៦

បញ្ជីរាយនាមអក្សរកាត់

BCC	ការផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត
CFPs	ជនបង្គោលឃុំ
CSP	ផែនការអនាម័យសហគមន៍
CBR	ស្តារលទ្ធភាពពលកម្មតាមសហគមន៍
CLTS	សហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តន៍អនាម័យ
CSES	ការអង្កេតសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកម្ពុជា
DPOs	អង្គការតំណាងជនពិការ
DAC	ក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពជនពិការ
DoSVY	ការិយាល័យសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទាស្រុក
HI	អង្គការជនពិការអន្តរជាតិ
LPPRPD	ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារ និងលើកកម្ពស់ជនពិការ
MRD	ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ
MoSVY	ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា
MIPAA	ផែនការសកម្មភាពអន្តរជាតិម៉ាឌ្រីត ស្តីពីមនុស្សចាស់
NHE	
NGOs	អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល
OPAs	សមាគមមនុស្សចាស់
ODF	ការបញ្ឈប់ការបង្ហូរបង់ពាសវាលពាសកាល
PoSVY	សង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទាខេត្ត
RWSSH	វិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យជនបទ
RECU	ការទៅដល់ ចូល ការផ្លាស់ទីជុំវិញ ការប្រើប្រាស់
TOR	ក្របខ័ណ្ឌការងារ
UNCRPD	អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ
VFPs	ជនបង្គោលភូមិ
WASH	កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ

មាតិកា

១. សេចក្តីផ្តើម និងទិដ្ឋភាពទូទៅ	6
១.១ ការកំណត់និយមន័យកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការ ដាក់ បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់	6
១.២ ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានចំពោះកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់ អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូល	7
១.៣ ទិដ្ឋភាពទូទៅ	7
១.៤ សេចក្តីផ្តើមអំពីជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅកម្ពុជា	8
២. សកម្មភាពបីសំខាន់ៗសម្រាប់ការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ	12
២.១ សកម្មភាពទី១៖ ធានាឲ្យមានការចូលរួមពីជនពិការ និង មនុស្សចាស់ក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹក ស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ	12
២.២ សកម្មភាពទី២៖ ការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅនៅពេលចាប់ផ្តើមដំបូងនៃវគ្គកម្ម វិធី ផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ	16
២.៣ សកម្មភាពទី៣៖ ការវាយតម្លៃចាំងដែលរាំងស្ទះដល់ការលើកកម្ពស់ការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ	18
៣ .សហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ (CLTS)៖ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល	26
៣.១ មុនពេលបំផុស	27
៣.២ នៅពេលបំផុស	28
៣.៣ ក្រោយពេលបំផុស	29
៣.៤ ការពិនិត្យតាមដានសកម្មភាពបញ្ឈប់ការបន្ទោបង់ពាសវាលពាសកាល	30

៣.៥ ដំណើរការផ្ទៀងផ្ទាត់បញ្ឈប់ការបន្ទោបង់ពាសវាលពាសកាល	31
៤. ការធ្វើទីផ្សារអនាម័យ៖ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល.....	32
៤.១ ការធ្វើការជាមួយអាជីវកម្មអនាម័យ និងភ្នាក់ងារលក់	32
៤.២ ការរៀបចំផែន និងយុទ្ធសាស្ត្រការទីផ្សារ.....	33
៥. ទីកន្លែងលាងសម្អាតដៃដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល	36
៦. ទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត (BCC)៖ វិធីសាស្ត្រដែលរាប់បញ្ចូលជនគ្រប់រូប.....	39
៦.១ ព័ត៌មានដែលអាចទទួលបាន.....	40
៧. ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត៖ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល	43
៨កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង ការលើកកម្ពស់អនាម័យតម្លៃការការពិនិត្យតាមដាន និង . យសម្រាប់ ការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់.....	47
៨.១ របៀបពិនិត្យតាមដានការដាក់បញ្ចូល និងការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល.....	48
៨.២ របៀបធ្វើការវាយតម្លៃ៖ សំណួរមគ្គុទ្ទេសក៍សម្រាប់ការវាយតម្លៃអំពីទិដ្ឋភាពក្នុងការដាក់បញ្ចូល របស់ កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ	52

បញ្ជីតារាង

តារាងទី 1៖ច្បាប់/ក្របខ័ណ្ឌ	10
តារាងទី 2៖របាំង និងដំណោះស្រាយសម្រាប់ការលាងសម្អាតដៃ	37

បញ្ជីប្រអប់

ប្រអប់ទី 1៖ការទៅដល់ ចូល ការផ្លាស់ទី ការប្រើប្រាស់	22
ប្រអប់ទី 2៖ គោលការណ៍ប្លង់រចនាជាសកល	23
ប្រអប់ទី 3៖ ការវិភាគរបាំងដោយមានការចូលរួម	24

ប្រអប់ទី 4៖ ការស្ថាបនាបរិស្ថានដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍.....	46
ប្រអប់ទី 5៖ ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនិងសុវត្ថិភាព	48
ប្រអប់ទី 6៖ ជណ្តើរនៃការចូលរួម	50
ប្រអប់ទី 7៖ រឿងរ៉ាវនៃការផ្លាស់ប្តូរដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់បំផុត.....	51

បញ្ជីដ្យាក្រាម

ដ្យាក្រាមទី 1៖ រចនាសម្ព័ន្ធអង្គការជនពិការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា	14

១. សេចក្តីផ្តើម និងទិដ្ឋភាពទូទៅ

១.១ ការកំណត់និយមន័យកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់

កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូលកើតឡើងនៅពេលដែលសហគមន៍ទាំងមូលបានដាក់បញ្ចូលជនពិការ មនុស្សចាស់ ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ ជនជាតិភាគតិច និងក្រុមដែលត្រូវបានគេមើលរំលងឲ្យទទួលបានផលប្រយោជន៍ និង ចូលរួមដោយស្មើភាពគ្នា នូវរាល់កម្មវិធីនិងដំណើរការទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យ ជំរុញឲ្យមានការយល់ដឹងនិងចូលរួមពីរាល់ក្រុមដែលមិនត្រូវបានគេយកចិត្តទុកដាក់។ ហេតុដូច្នេះ **ការដាក់បញ្ចូលធានាថាគ្រប់គ្នាអាចចូលរួមបានយ៉ាងពេញលេញ**។ ការដាក់បញ្ចូល មិនត្រឹមតែធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវការទទួលបានសេវាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែវាបានគាំទ្រឲ្យមនុស្សមានការចូលរួម នៅក្នុងដំណើរការកាន់តែទូលំទូលាយ ដើម្បីធានាថាសិទ្ធិនិងតម្រូវការរបស់ពួកគេត្រូវបានទទួលស្គាល់។

ការដាក់បញ្ចូលគឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះក្នុងការផ្តល់សេវាទឹកស្អាត និង ការលើកកម្ពស់អនាម័យប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដោយធានាថាទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ បានបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលសម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូបនិងប្រើប្រាស់ងាយស្រួល ហើយវាមិនមែនសម្រាប់តែជនពិការនោះទេ ប៉ុន្តែគឺសម្រាប់មនុស្សគ្រប់គ្នានៅក្នុងគ្រួសារ និងសហគមន៍ រួមមាន មនុស្សចាស់ជរា ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ កុមារ និងអ្នកដែលមានជម្ងឺ ឬ របួស។

កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូល មានគោលបំណងបំពេញសេចក្តីត្រូវការមនុស្សគ្រប់គ្នា។ វាធ្វើទៅបានដោយការធានាថាគ្រប់គ្នា មានឱកាសចូលរួមនៅក្នុងផែនការ និងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងអាចទទួលបានសេវា និងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ គោលការណ៍ណែនាំនេះផ្តោតជាពិសេសទៅលើជនពិការនិងមនុស្សចាស់ អាស្រ័យដោយមនុស្សទាំងពីរក្រុមនេះអាចនឹងមានហានិភ័យដែលត្រូវបានគេមើលរំលង ឬផាត់ចេញពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ ជនពិការនិងមនុស្សចាស់តែងតែជួបបទពិសោធន៍ស្រដៀងគ្នាអំពីឧបសគ្គក្នុងការទទួលបានទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យនៅក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃរបស់ពួកគេ។ មនុស្សចាស់អាចនឹងមានភាពទន់ខ្សោយ និងមានការលំបាកក្នុងការបម្លាស់ទី ដែលធ្វើឲ្យពួកគេពឹងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើអ្នកដទៃក្នុងការប្រើប្រាស់ទឹកស្អាត បង្គន់អនាម័យ ឬ បំពេញសេចក្តីត្រូវការពាក់ព័ន្ធនឹងអនាម័យ ហើយទាំងនេះគឺស្រដៀងគ្នានឹងជនពិការគ្រប់រយផងដែរ។ តួអង្គនៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យគប្បីចាត់វិធានការជាក់លាក់ដើម្បីដាក់បញ្ចូលក្រុមទាំងនេះ និងពិនិត្យតាមដានថាពួកគេពិតជាត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យប្រាកដមែន។

ចាំបាច់ត្រូវចងចាំថា ជនពិការមានបទពិសោធន៍ក្នុងជីវិតខុសៗគ្នា ហើយជនពិការមួយចំនួនអាចងាយរងគ្រោះជាង ឬរងការផាត់ចេញខ្លាំងជាងជនពិការដទៃទៀត។ ឧទាហរណ៍ដូចជា ស្ត្រីពិការអាចមានការប្រឈមធ្ងន់ធ្ងរទៅនឹងភាពក្រីក្រ អំពើហិង្សា និង មានសេចក្តីត្រូវការបន្ថែមផ្នែកទឹកស្អាត និងអនាម័យ ច្រើនជាងបុរសពិការ។

១.២ ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានចំពោះកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូល

គោលការណ៍ណែនាំនេះប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានក្នុងការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ ទៅក្នុងកម្មវិធីទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ ការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ពិការភាព និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ បានទទួលស្គាល់ថា រាល់ប្រជាជនទាំងអស់មានសិទ្ធិចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ ដោយស្មើភាពគ្នាជាមួយនឹងជនមិនពិការ ដោយមិនប្រកាន់អាយុ។ វិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន ក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ ប្រើប្រាស់គោលការណ៍ស្នូល ចំនួន៦ ដូចតទៅ៖

- សមភាព និង ការមិនរើសអើង
- ការចូលរួម និងការផ្តល់ភាពអង់អាច និង
- តម្លាភាព និងគណនេយ្យភាព

ជំហានតូចៗតែមានតម្លៃ៖ អ្នកអាចចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់គំរូសិទ្ធិសម្រាប់ជនពិការ ឬមនុស្សចាស់តាមរយៈសកម្មភាពតូចៗដោយផ្អែកលើវិធីណាដែលអាចធ្វើទៅបាន និងមានភាពពាក់ព័ន្ធខ្លាំងបំផុតចំពោះក្រុមការងារ និងកម្មវិធីរបស់អ្នក។ គោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះផ្តល់នូវឧទាហរណ៍អំពីសកម្មភាពតូចៗក្នុងការធ្វើឲ្យជនពិការ និងមនុស្សចាស់ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ ដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រ និងគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន។

វិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន មានន័យថាការលើកកម្ពស់គោលការណ៍ស្នូលរបស់សិទ្ធិមនុស្ស ដោយកសាងនូវសមត្ថភាពរបស់ “មន្ត្រីមានសមត្ថកិច្ច” (ស្ថាប័ននានា រដ្ឋាភិបាល) ដើម្បីបំពេញកាតព្វកិច្ច ហើយស្របពេលជាមួយគ្នានោះ ក៏កសាងសមត្ថភាពរបស់ “ម្ចាស់សិទ្ធិ” (ឧ. មនុស្សចាស់ ឬ ជនពិការ) ដើម្បីទាមទារនូវសិទ្ធិរបស់ពួកគេ។ ការអនុវត្តវិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន មានលក្ខណៈលើសពីការបន្ថែមជនពិការ ឬ មនុស្សចាស់ទៅក្នុងក្រុមគោលដៅរបស់កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍។¹ ទាំងនេះគឺសំដៅចំពោះកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលធ្វើការជាមួយរដ្ឋាភិបាលក៏ដូចជាសហគមន៍ដើម្បីសម្រេចបានលទ្ធផលនៃកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើង។ គោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ ប្រែក្លាយគោលការណ៍សិទ្ធិមនុស្សទាំងនេះទៅជាការអនុវត្តន៍។

១.៣ ទិដ្ឋភាពទូទៅ

ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទបានបង្កើតគោលការណ៍ណែនាំទាំងនេះ ដើម្បីជួយដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធ ទីភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាល និង អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលធ្វើការងារនៅក្នុងវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យនៅតាមជនបទនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដើម្បីការរៀបចំនិងអនុវត្តកម្មវិធី ដែលមានអត្ថប្រយោជន៍សម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូបនៅក្នុងសហគមន៍។ ទស្សនៈវិស័យគឺដើម្បីឱ្យអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដែលធ្វើការងារលើវិស័យការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យនៅតាមជនបទ ទទួលយកមកប្រើប្រាស់នូវវិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងរាល់កម្មវិធីរបស់ពួកគេ។ គោលការណ៍ណែនាំនេះមានគោលបំណងគាំទ្រចំពោះការប្តេជ្ញាដាក់បញ្ចូល ដែលមានបញ្ជាក់នៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យជនបទ ២០១៤-២០២៥។ គោលការណ៍ណែនាំនេះផ្តោតលើ កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យនៅតាមក្រសួង និងសហគមន៍។ ទិដ្ឋភាពការដាក់បញ្ចូល

¹ អង្គការ CBM និង BMZ; វិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍ពិការភាព (ឆ្នាំ២០១២)

http://www.cbm.org/article/downloads/54741/A_human_rights-based_approach_to_disability_in_development.pdf

កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យនៅតាមសាលារៀនត្រូវបានគ្របដណ្តប់នៅក្នុងកញ្ចប់អប្បបរមាសម្រាប់ កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យនៅតាមសាលារៀន។

ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យជនបទ ២០១៤-២០២៥ បានកំណត់អាទិភាពឲ្យមានការអភិវឌ្ឍន៍សេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យសម្រាប់ “ប្រជាពលរដ្ឋដែលក្រីក្របំផុត និងទទួលបានការយកចិត្តទុកដាក់តិចបំផុត” ហើយបានបញ្ជាក់ថា ៖

“គម្រោង និងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ នឹងពិចារណាទៅលើសេចក្តីត្រូវការរបស់ជនពិការនៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃវដ្តគម្រោង/កម្មវិធីរបស់ពួកគេ និងបញ្ចូល “អង្គការតំណាងជនពិការទៅក្នុងដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ គណៈកម្មាធិការ ឬ ក្រុមប្រឹក្សាភិបាល”។

កម្មវិធីក៏តម្រូវទិសផងដែរចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍ និងផ្តល់សេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យនៅតាមជនបទ ដើម្បីឱ្យអនុលោមទៅតាមច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារនិងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ^២។

គោលការណ៍ណែនាំមានគោលបំណងជួយដល់គម្រោង និងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យក្នុងការអនុវត្តបទបញ្ញត្តិទាំងនេះរបស់យុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យជនបទ ២០១៤-២០២៥។

១.៤ សេចក្តីផ្តើមអំពីជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅកម្ពុជា

ជនពិការត្រូវបានប៉ាន់ប្រមាណថាមានចំនួនប្រមាណ ១៥% នៃប្រជាជនទូទាំងសកលលោក និង ២០% នៃប្រជាជនដែលក្រីក្រជាងគេបំផុតនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍។^៣ កត្តានេះបានធ្វើឲ្យជនពិការគឺជាក្រុមជនភាគតិចដ៏ធំជាងគេបំផុត និងជាក្រុមមួយក្នុងចំណោមក្រុមដែលបាត់បង់ប្រយោជន៍ជាងគេបំផុតផងដែរ។

នៅកម្ពុជា មានការលំបាកក្នុងការទទួលបានទិន្នន័យដែលមានភាពសុក្រឹតអំពីប្រេវ៉ាឡង់នៃពិការភាព។ កត្តានេះគឺដោយសារមានការប្រមូលព័ត៌មានតាមមធ្យោបាយខុសៗគ្នា។ ការអង្កេតសេដ្ឋកិច្ចសង្គមកម្ពុជានៅឆ្នាំ២០០៩ បានបង្ហាញថាប្រេវ៉ាឡង់ពិការភាពមានចំនួន ៦,៣% នៃប្រជាជនសរុប^៤ ដោយឡែកជំរឿនឆ្នាំ២០១៣ បានរកឃើញតែ ២,១% នៃប្រជាជនសរុបដែលមានពិការភាព ដោយអត្រាពិការភាពនៅតាមតំបន់ជនបទ មានកម្រិតខ្ពស់ជាងនៅតាមតំបន់ទីក្រុង។^៥ បើទោះជាដូច្នេះក្តី ភ្នាក់ងារមួយចំនួនបានប៉ាន់ប្រមាណថា ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសមួយក្នុងចំណោមប្រទេសនៅលើពិភពលោកដែលអាចនឹងមានអត្រាពិការភាពខ្ពស់ជាងគេ ដោយសារប្រទេសកម្ពុជាគឺជាប្រទេសដែល

^២ យុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យជនបទ២០១៤ - ២០១៥។ ៦.១.៨ ភាពក្រីក្រ ជនជាតិភាគតិច និងភាពងាយរងគ្រោះ

^៣ អង្គការសុខភាពពិភពលោក និងធនាគារពិភពលោក (ឆ្នាំ២០១១)។ របាយការណ៍ពិភពលោកស្តីពីពិការភាព ទំព័រ ២៩។ ទាញយកពី http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/index.html.

^៤ ការអង្កេតសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩ របស់វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ។ ទាញយកពី <http://www.nis.gov.kh/nis/CSSES/Final%20Report%20CSSES%202009.pdf>

^៥ របាយការណ៍បញ្ចប់ ការអង្កេតចន្លោះជំរឿនប្រជាសាស្ត្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០១៣ របស់វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ។ ថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា បានទាញយកពី http://countryoffice.unfpa.org/cambodia/drive/CIPS_Report_English_Final.pdf

មានប្រវត្តិឆ្លងកាត់សង្គ្រាម មានកម្រិតក្រីក្រខ្ពស់ និងមានសុខភាពទន់ខ្សោយ។^៦ ការកើនឡើងនូវគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍គឺជាមូលហេតុចម្បងដែលបណ្តាលឲ្យមានពិការភាពនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ មានភាពខុសប្លែកគ្នារវាងតំបន់ជនបទ និងតំបន់ទីក្រុង ៖ នៅទីក្រុង មូលហេតុចម្បងដែលបណ្តាលឲ្យមានពិការភាពរួមមាន គ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ និងវ័យជរាដោយឡែកនៅជនបទគឺកង្វះអាហារូបត្ថម្ភ និងជម្ងឺ។^៧

ជំរឿនឆ្នាំ២០០៨បានបង្ហាញឱ្យដឹងថា ៦,៣៤% នៃប្រជាជនកម្ពុជា មានអាយុលើស៦០ឆ្នាំ។ ចំនួននេះអាចនឹងកើនឡើង ហើយរំពឹងថានឹងមានចំនួនកើនឡើងជិតបីដងនៅទសវត្សរ៍ខាងមុខ។^៨ ស្ត្រីមានចំនួនច្រើនជាងបុរស ក្នុងនោះ បើធៀបទៅនឹងស្ត្រីចំនួន១០០នាក់ បុរសវ័យចំណាស់មានតែ៦៩នាក់ ប៉ុណ្ណោះ។ ជាធម្មតា មនុស្សចាស់នៅកម្ពុជា ត្រូវបានគេគិតថាមានក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេជាអ្នកថែទាំ ហេតុដូច្នេះ ភាគច្រើនវាបានធ្វើឲ្យពួកគេក្លាយជាក្រុមដែលបានមើលរំលងនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍។ មានមនុស្សចាស់ជាច្រើនដែលមានបទពិសោធន៍លំបាកទាក់ទងនឹងដំណាក់កាលអាយុ ដូចជា ការចុះអន់ខ្សោយគំហើញ លំបាកក្នុងការបង្គោលទី ដែលនាំឲ្យមានការលំបាកក្នុងការទទួលបានទឹកស្អាត និង អនាម័យ។ បុរសនិងស្ត្រីវ័យជរាគឺជាជនដែលងាយរងគ្រោះទាំងជម្ងឺឆ្លងនិង ជម្ងឺមិនឆ្លង ហើយចាំបាច់ត្រូវតែមានការអនុវត្តន៍ការប្រព្រឹត្តអនាម័យទៀងទាត់។ មានមនុស្សចាស់ជាច្រើន ដែលភាគច្រើនគឺជាស្ត្រី ជាអ្នកមើលថែទាំរបស់ពួកគាត់ អាស្រ័យដោយកូនរបស់ពួកគាត់បានធ្វើចំណាកស្រុក។ មនុស្សចាស់ប្រមាណ ២៥% រស់នៅក្រោមបន្ទាត់ភាពក្រីក្រ និងមិនអាចមានលទ្ធភាពក្នុងការចំណាយលើសេវាទឹកស្អាតឡើយ។^៩ ផ្ទុយមកវិញ ការអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ ជាញឹកញាប់គឺបានផ្តល់ឲ្យមនុស្សចាស់ចេញ ហើយការចូលរួមរបស់ពួកគេ មិនត្រូវបានមើលឃើញឡើយ។ ឧទាហរណ៍ ជាធម្មតាកម្មវិធីយេនឌ័រផ្តោតគោលដៅចំពោះកុមារី និងស្ត្រីក្នុងវ័យបន្តពូជ។ ស្រៀងគ្នានេះដែរ កម្មវិធីពិការភាពហាក់មាននិន្នាការផ្តោតទៅលើក្រុមយុវវ័យ បើទោះបីជាមានការកើនឡើងនូវពិការភាព នៅពេលដែលមនុស្សមានវ័យចាស់ក៏ដោយ។

កន្លងមក ជនពិការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ទទួលបានបទពិសោធន៍ក្នុងការមាក់ងាយនិងការរើសអើង។^{១០} ជាញឹកញាប់ជនពិការត្រូវបានគេផ្តាច់ចេញពីសកម្មភាព និងសេវាកម្មកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ ស្ត្រីនិងកុមារីពិការប្រឈមនឹងការមិនយកចិត្តទុកដាក់ និងគ្មានអំណាចនៅក្នុងគ្រួសារនិងសហគមន៍ ហើយអាចនឹងមិនទទួលបានសុវត្ថិភាពអនាម័យ និងទឹកស្អាត ឬចូលរួមនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចចិត្តអំពីទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យ។

តារាងខាងក្រោមនេះ កំណត់អំពីច្បាប់ និងក្របខ័ណ្ឌនានារបស់កម្ពុជាស្តីពីពិការភាព និងមនុស្សចាស់ព្រមទាំងរបៀបដែលច្បាប់ និងក្របខ័ណ្ឌទាំងនេះពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ៖

^៦ រកឃើញដោយ អង្គការសហប្រជាជាតិ គណៈកម្មការសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមប្រចាំតំបន់អាស៊ី និងប៉ាស៊ីហ្វិក (UNESCAP)៖ ឆ្ពោះទៅរកការចូលរួមយ៉ាងពេញលេញ និងដោយស្មើភាពគ្នារបស់ជនពិការនៅក្នុងតំបន់ ESCAP។ ថ្ងៃទី៣ ខែវិច្ឆិកា បានទាញយកពី <http://wwda.org.au/wp-content/uploads/2013/12/pathfinders1.pdf>

^៧ Travis, R (ឆ្នាំ២០០៧) គេហទំព័រ ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា (ឆ្នាំ២០០៨) ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីជនពិការរាប់បញ្ចូលជនពិការដោយសារមិន និងកាកសំណល់ពីសង្គ្រាម។ ភ្នំពេញទំព័រ៥

^៨ វិទ្យាស្ថានស្ថិតិជាតិ (ឆ្នាំ២០១២)។ ការអង្កេតប្រជាសាស្ត្រមនុស្សចាស់នៅកម្ពុជា ឆ្នាំ២០១២។

^៩ របាយការណ៍ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ២០១៤

^{១០} Thomas, P (នាយកដ្ឋានសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍអន្តរជាតិ) (២០០៥) ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការអភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជា៖ ការបង្កលក្ខណៈឱ្យជនពិការអាចដើរតួនាទីបាន។ ការយល់ដឹងអំពីពិការភាព និងការសិក្សាស្រាវជ្រាវ។ ថ្ងៃទី៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៥បានទាញយកពី http://r4d.dfid.gov.uk/PDF/Outputs/Disability/PolicyProject_cambodia.pdf , p.6

តារាងទី ១៖ ច្បាប់/ក្របខ័ណ្ឌ

	ច្បាប់/ក្របខ័ណ្ឌ	តើមានន័យដូចម្តេចសម្រាប់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ
កិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ	ផែនការសកម្មភាពអន្តរជាតិម៉ាឌ្រីត ស្តីពីមនុស្សចាស់ (MIPAA)	ប្រទេសកម្ពុជាគឺជាប្រទេសហត្ថលេខីលើផែនការសកម្មភាពអន្តរជាតិស្តីពីមនុស្សចាស់ (MIPAA) ដែលលើកកម្ពស់លទ្ធភាពទទួលបានស្មើគ្នាចំពោះទឹកស្អាត (និងចំណីអាហារមានសុវត្ថិភាព) សម្រាប់មនុស្សចាស់ និងលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការវិនិយោគលើផ្នែកអនាម័យសម្រាប់សហគមន៍ពេញជំនាន់។
ច្បាប់អន្តរជាតិ	អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ (UNCRPD)	ក្នុងនាមជាជនរដ្ឋភាគីមួយ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៣) ត្រូវបន្តផ្តល់លទ្ធភាពទទួលបានដែលចាំបាច់ និងការគាំទ្រត្រូវការរបស់ជនពិការដើម្បីឱ្យពួកគេសម្រេចបាននូវសក្តានុពល និង រួមចំណែកចំពោះជីវិតរស់នៅក្នុងសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និង វប្បធម៌របស់សហគមន៍ពួកគេ ព្រមទាំងការអភិវឌ្ឍន៍ជាតិរបស់ពួកគេ។ អនុសញ្ញានេះបានបញ្ជាក់ថា អង្គភាពដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះបរិយាកាសមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង រាប់បញ្ចូលអង្គភាពផ្តល់សេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ មានតួនាទីកាត់បន្ថយរបាំងផ្នែកអាកប្បកិរិយា ស្ថាប័ន និងបរិស្ថាន (សូមមើលមាត្រា៩ និង ១៩)។
ច្បាប់ជាតិ	ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ (ឆ្នាំ២០០៩)	ច្បាប់ស្តីពីកិច្ចការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ ចែងអំពីសិទ្ធិជនពិការក្នុងការទទួលបានការងារដោយគ្មានការរើសអើងទាំងក្នុងវិស័យសាធារណៈ និងឯកជន រួមទាំងវិស័យទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ វាទាមទារឱ្យនយោជកត្រូវចាត់វិធានការសមស្រប ដើម្បីសម្រួលដល់ជនពិការនៅឯកន្លែងការងារ។
ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិ	ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីពិការភាពឆ្នាំ ២០១៤-២០១៨	ផែនការនេះបានចែងថារដ្ឋាភិបាលត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការចាត់វិធានការដកចេញនូវឧបសគ្គនានា និងធានាឱ្យមាន“ បរិយាកាសមួយដែលមិនបង្កឱ្យមានពិការភាព” និង ការដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងគ្រប់វិស័យទាំងអស់ រាប់បញ្ចូលកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ ផែនការនេះសង្កត់ធ្ងន់ថាគ្រប់គ្នាមានតួនាទីធ្វើការរួមគ្នា ដើម្បីសម្រេចបាននូវសង្គមមួយ ដែលជនពិការមានលទ្ធភាពអតិប្បវេណីក្នុងការប្រើប្រាស់សក្តានុពលរបស់ពួកគេពេញលេញ។
យុទ្ធសាស្ត្រជាតិ	ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ឆ្នាំ២០១៤-២០១៨	“ការលើកកម្ពស់សុខុមាលភាពមនុស្សចាស់ និងជនពិការ” ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជា “គោលនយោបាយនិងសកម្មភាពអាទិភាពសំខាន់មួយ” នៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ឆ្នាំ២០១៤-២០១៨។ ផែនការនេះក៏លើកកម្ពស់ផងដែរ ចំពោះការបែងចែកថវិកាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យ ដើម្បីឱ្យប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់ អាចមានលទ្ធភាពទទួលបានទឹកស្អាតដែលអាចទទួលទានបាន និង អនាម័យ។
ច្បាប់ជាតិ	គោលនយោបាយជាតិសម្រាប់មនុស្សចាស់ ឆ្នាំ២០០៣	គោលនយោបាយនេះរំលេចអំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងការគាំទ្រមនុស្សចាស់តាមរយៈវិស័យសង្គម សុខភាព និងសេដ្ឋកិច្ច។ គោលនយោបាយនេះបានបង្កើតបទបញ្ញត្តិសម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសជូន

		ដល់វិស័យសុខាភិបាលអំពីការថែទាំមនុស្សចាស់។
ច្បាប់ជាតិ	គោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីការថែទាំមនុស្សចាស់ និងជនពិការ ឆ្នាំ១៩៩៩	គោលនយោបាយជាតិនេះលើកកម្ពស់គោលនយោបាយដើម្បីធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវសុខភាពរបស់មនុស្សចាស់ និងជនពិការតាមរយៈការអប់រំសុខភាព ដែលរួមមាន ចំណីអាហារ រាងកាយ និងអនាម័យបរិស្ថាន។

និយមន័យកម្សាយអវៈយវៈ៖ កម្សាយអវៈយវៈ គឺជាបញ្ហានៅក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់រាងកាយ ឬ ការផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធរាងកាយ ឧទាហរណ៍ដូចជា ខ្លួន ឬ ពិការភ្នែក។¹¹

និយមន័យពិការភាព៖ ពិការភាពសំដៅដល់បញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយណាដែលបានជួបប្រទះអាស្រ័យដោយបញ្ហាកម្សាយអវៈយវៈរបស់បុគ្គលម្នាក់ សកម្មភាពប្រចាំថ្ងៃ (ដូចជា ការដើរ ឬ ការទទួលទាន) និង តាមរយៈការរើសអើងដែលជួបប្រទះនៅក្នុងជីវិត (ដូចជា ការមាក់ងាយ និង ការជួបប្រទះការរើសអើងក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានការងារ ឬ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ)។ ទាំងនេះគឺជា “ឧបសគ្គដែលមិនបង្កលក្ខណៈអំណោយផល”។ បទពិសោធន៍នៃពិការភាព គឺបណ្តាលពីទំនាក់ទំនងនៃកត្តាលក្ខខណ្ឌសុខភាព បរិស្ថាន និងកត្តាបុគ្គល។ កត្តាទាំងនេះមានភាពខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំង អាស្រ័យដោយមិនមែនរាល់ជនពិការទាំងអស់សុទ្ធសឹងតែមានការបាត់បង់ប្រយោជន៍ស្មើគ្នានោះទេ។ កត្តាបុគ្គលខុសៗគ្នារួមមាន យេនឌ័រ ទ្រព្យសម្បត្តិ ជាតិពន្ធុ សាសនា អាយុ វប្បធម៌ និងធនធានដែលមាន។¹²

និយមន័យមនុស្សចាស់៖ ជាទូទៅមនុស្សចាស់ត្រូវបានកំណត់និយមន័យទៅតាមប្រភេទនៃចរិតលក្ខណៈ មួយចំនួនដែលរួមមាន អាយុ ការប្រែប្រួលតួនាទីនៅក្នុងសង្គម (ធ្វើការងារតិចជាងមុន) និងការប្រែប្រួលសមត្ថភាពបំពេញមុខងារ។ ចរិតលក្ខណៈផ្នែកអាយុ មានភាពខុសគ្នាទៅតាមវប្បធម៌ និងប្រទេសផ្សេងៗគ្នា។ នៅក្នុងប្រទេសមួយចំនួន មនុស្សដែលមានអាយុ៥០ឆ្នាំ ត្រូវបានកំណត់ថាជាមនុស្សចាស់ ដោយឡែកប្រទេសខ្លះទៀត កំណត់យកអាយុ៦៥ឆ្នាំ¹³ និងសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជាគឺកំណត់យកអាយុចាប់ពី ៦០ឆ្នាំឡើងទៅ។

¹¹អង្គការសុខភាពពិភពលោក (២០១១) របាយការណ៍ស្តីពីពិការភាពសកល។
¹²អង្គការ WaterAid (ឆ្នាំ២០១២) តើរបាយការណ៍ពិភពលោក ស្តីពីពិការភាពមានន័យយ៉ាងដូចម្តេចសម្រាប់វិស័យទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ
¹³អង្គការសុខភាពពិភពលោក។ ការកំណត់និយមន័យមនុស្សចាស់។ អង្គការសុខភាពពិភពលោកនៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ប្រទេសស្វីស ឆ្នាំ២០១០
<http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/index.html> (ទទួលបាននៅថ្ងៃទី២២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០)

២. សកម្មភាពបីសំខាន់ៗសម្រាប់ការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុង កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ

ផ្នែកនេះ នឹងផ្តល់ការណែនាំឱ្យយើងបានស្គាល់អំពីគោលការណ៍មូលដ្ឋានមួយចំនួន និងថាតើគោលការណ៍ទាំងនេះផ្សារភ្ជាប់នឹងការអនុវត្តយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះៗ។ ផ្នែកនេះ បង្ហាញឱ្យឃើញថាវិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សគឺជាគោលការណ៍គ្រឹះនៃសកម្មភាពសំខាន់ៗចំនួនបីក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ ដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល៖

- សកម្មភាពទី១៖ គោលការណ៍សំខាន់ៗនៃការចូលរួម
- សកម្មភាពទី២៖ វិធីក្នុងការកំណត់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងពេលដើមដំបូងនៃវគ្គកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ
- សកម្មភាពទី៣៖ របាំងទាំងបួនប្រភេទនៃការចូលរួមនៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ និងជំហានសំខាន់ៗក្នុងការដោះស្រាយរបាំងទាំងនោះ

២.១ សកម្មភាពទី១៖ ធានាឲ្យមានការចូលរួមពីជនពិការ និង មនុស្សចាស់ក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ

ការចូលរួមជួយរំលេចអំពីតម្រូវការរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ ដែលត្រូវដាក់ចូលទៅក្នុងដំណើរការកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ ក្នុងលក្ខណៈមួយដែលធ្វើឱ្យពួកគេអាចជះឥទ្ធិពលលើការសម្រេចចិត្តដោយផ្ទាល់ៗ។ ការធ្វើបែបនេះ អាចជួយកាត់បន្ថយការមាក់ងាយទៅលើជនពិការ និងមនុស្សចាស់ ក៏ដូចជាអាចជួយធានាបានថា ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងដំណើរការកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យបានបំពេញសេចក្តីត្រូវការសម្រាប់មនុស្សគ្រប់គ្នា។

គួរបង្កើតឱ្យមានភាពជាដៃគូជាមួយជនពិការនិងមនុស្សចាស់ដើម្បីផ្តល់សិទ្ធិអំណាចឲ្យពួកគេមានសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ ភាពជាដៃគូនេះ អាចបង្កើតឡើងបានតាមរយៈ៖

- ការធ្វើការជាមួយអង្គការដែលជាតំណាង ឬចងក្រងដោយជនពិការដូចជាអង្គការជនពិការនិងក្រុមជួយខ្លួនឯងសម្រាប់ជនពិការ និងជាមួយសមាគមមនុស្សចាស់ (OPAs) និងសហព័ន្ធសមាគមមនុស្សចាស់ នៅកម្រិតសហគមន៍និងស្រុក។
- កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និង/ឬ ភាពជាដៃគូជាមួយគ្រួសារជនពិការ និងមនុស្សចាស់ បណ្តាញគាំទ្រនានា អ្នកផ្តល់សេវាពាក់ព័ន្ធនឹងពិការភាព និង មេដឹកនាំសហគមន៍ និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលមានជំនាញធ្វើការជាមួយមនុស្សចាស់និងជនពិការរួចស្រាប់ហើយ ឱ្យពួកគេមានតួនាទីក្នុងការគាំទ្រដល់ការពង្រឹងសិទ្ធិអំណាចរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។

ការធ្វើជាដៃគូជាមួយអង្គការជនពិការ

ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យជនបទ ២០១៤-២០២៥ ចែងថាកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ ចាំបាច់ត្រូវតែរួមបញ្ចូលអង្គការជនពិការ (DPOs) ក្នុង “គ្រប់ដំណើរការនៃការប្រឹក្សា គណៈកម្មការ និងក្រុមប្រឹក្សាភិបាល”។ ផ្នែកនេះ នឹងលើកឡើងអំពីតួនាទីរបស់អង្គការជនពិការ និងរចនា

សម្ព័ន្ធរបស់អង្គការទាំងនេះនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ជម្រើសទីពីរសម្រាប់ការធ្វើជាដៃគូជាមួយវិស័យពិការភាព គឺតាមរយៈកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍ (CBR)។ ចំណុចនេះនឹងមានអធិប្បាយលម្អិតនៅខាងក្រោម។ ផ្នែកនេះក៏លើកឡើងអំពីតួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗផងដែរ។

តើអ្វីជាអង្គការជនពិការ?

អង្គការជនពិការគឺជាអង្គការតំណាង ឬជាក្រុមជនពិការ ដោយក្នុងនោះមនុស្សភាគច្រើនក្នុងជួរមុខ ក្រុមប្រឹក្សាភិបាល និង អ្នកស្ម័គ្រចិត្ត គឺជាជនពិការ ហើយមានអ្នកតំណាងជនពិការនៅគ្រប់កម្រិតរបស់អង្គការ។ នៅប្រទេសកម្ពុជា មានអង្គការជនពិការនៅថ្នាក់ជាតិ ថ្នាក់ខេត្ត ថ្នាក់ខណ្ឌ/ស្រុក និងឃុំ សង្កាត់ ដែលបានផ្សារភ្ជាប់គ្នាជាបណ្តាញ។

សមាជិកអង្គការជនពិការ ក៏អាចរួមមានសមាជិកគ្រួសាររបស់ជនពិការផងដែរ ដោយអ្នកទាំងនេះអាចជាសមាជិកពេញសិទ្ធិ ឬជាសមាជិកជំនួយ អាស្រ័យទៅតាមបរិបទ ឬ អង្គភាពខុសៗគ្នា។ គោលបំណងចម្បងរបស់អង្គការទាំងនេះគឺដើម្បីលើកកម្ពស់សិទ្ធិអំណាច និងស្វែងរកមតិគាំទ្រ សិទ្ធិ និង ផលប្រយោជន៍របស់សមាជិក ក៏ដូចជាជួយពង្រឹងចំណេះដឹងរបស់ពួកគេអំពីសិទ្ធិ និងសមត្ថភាពឆ្ពោះទៅសម្រេចទទួលបានការរស់នៅប្រកបដោយសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ។

ឧបសម្ព័ន្ធទី ១ មានព័ត៌មានទំនាក់ទំនងរបស់អង្គការជនពិការនៅកម្ពុជាដែលអាចជួយអ្នកក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយអង្គការជនពិការនៅតាមបណ្តាខេត្ត និងនៅមូលដ្ឋាន។ មានមធ្យោបាយជាច្រើនក្នុងការធ្វើការជាមួយអង្គការជនពិការ។ អង្គការជនពិការមួយចំនួនអាច៖

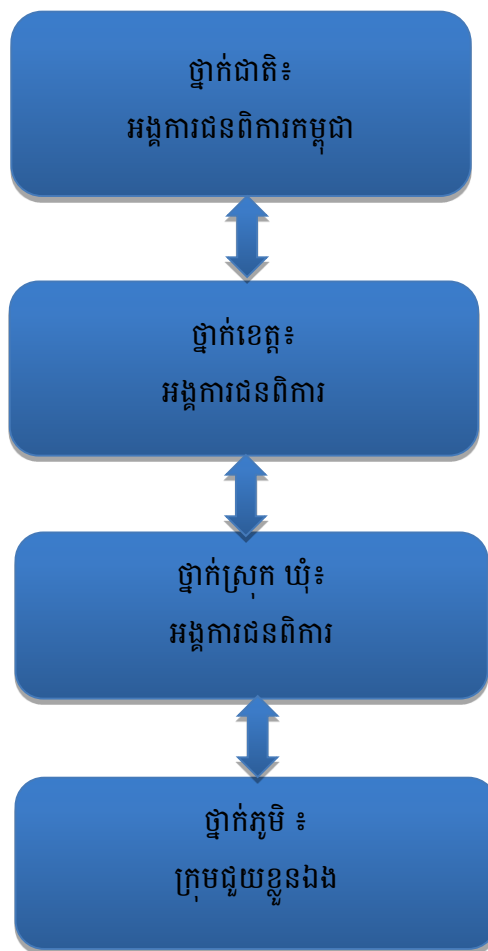
- ធ្វើជាដៃគូជាមួយអង្គការធ្វើការផ្នែកកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ ក្នុងការវិភាគស្ថានភាពវិភាគរោង ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និង សុវត្ថិភាពវិភាគលើដំណោះស្រាយ និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងដល់អ្នកដឹកនាំសហគមន៍។
- ផ្តល់ដំបូន្មាន និងណែនាំអំពីការដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យរួមទាំងការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍ឲ្យបានត្រឹមត្រូវ។
- ផ្តល់ព័ត៌មានអំពីស្ថានភាព បទពិសោធន៍ និងទិន្នន័យអំពីជនពិការ។
- ប្រើប្រាស់បណ្តាញរបស់ពួកគេដើម្បីចែកចាយព័ត៌មាន ឬផ្សារភ្ជាប់ជនពិការទៅនឹងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យរបស់អ្នក។
- ផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលនិងការកសាងសមត្ថភាពជាមួយក្រុមការងាររបស់អ្នក ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិជនពិការ
- ផ្តល់ឲ្យអ្នកនូវព័ត៌មានបញ្ជូនដល់អ្នក ន័យថា ប្រសិនបើក្រុមការងាររបស់អ្នកបានកំណត់ឃើញថាមានសមាជិកក្នុងគ្រួសារណាមួយជាជនពិការ អ្នកអាចបញ្ជូនពួកគេទៅទទួលសេវាគាំទ្រ។

ជាការសំខាន់ដែលត្រូវចងចាំថាអង្គការជនពិការអាចមានសមត្ថភាព និងធនធានមានកម្រិតកំណត់។ ក្នុងករណីមួយចំនួន ពួកគេមិនដែលទទួលបានទទួលវគ្គបណ្តុះបណ្តាល ឬមិនមានបទពិសោធន៍អំពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យពីមុនមកឡើយ។ ប៉ុន្តែ នេះមិនមែនមានន័យថាពួកគេមិនជំនាញដ៏មានតម្លៃនោះដែរ។ អង្គការជនពិការមួយចំនួន ប្រហែលជាចង់រៀនសូត្របន្ថែមទៀតអំពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ។ អង្គការជនពិការទាំងអស់សុទ្ធតែមានអាទិភាពជាយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ហេតុនេះ ជាការសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវប៉ះប៉ូវសងទៅពួកគេវិញ សម្រាប់ពេលវេលាដែលពួកគេបានផ្តល់ឲ្យអ្នក។ សរុបសេចក្តីមក អង្គការជនពិការគឺជាអង្គការតំណាងរបស់ជនពិការ។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ចង់ធានាឲ្យមានការចូលរួមរបស់ជនពិការ អ្នកពាក់ព័ន្ធរបស់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ចាំបាច់ត្រូវសហការឱ្យបានកាន់តែច្រើនថែមទៀតជាមួយអង្គការជនពិការដើម្បីជួយកសាងសមត្ថភាពគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងវិស័យទាំងពីរ។

ការផ្សារភ្ជាប់ជាមួយនិងកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍

យុទ្ធសាស្ត្រមួយទៀតក្នុងការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយវិស័យពិការភាព គឺតាមរយៈកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍។ កម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍គឺជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយដែលបានយកមកអនុវត្តនៅកម្ពុជាតាំងពីដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៩០ មកម្ល៉េះ។ កម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍គឺជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយសម្រាប់ស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម ផ្តល់សមភាពផ្នែកឱកាស កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងដាក់បញ្ចូលជនពិការទៅក្នុងសង្គម។ ពេលខ្លះកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍អាចដាក់បញ្ចូលនូវសេវាទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យផងដែរ។ គម្រោងស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍ គឺអនុវត្តនៅកម្រិតសហគមន៍ ដោយមានសេវាបញ្ជូនទៅថ្នាក់ស្រុក ថ្នាក់ខេត្ត និងថ្នាក់ជាតិតាមការចាំបាច់ និងតាមការគួរ។ ជាការសំខាន់ផងដែរ ដែលត្រូវស្គាល់អំពីកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍ដែលមានក្នុងតំបន់គោលដៅរបស់អ្នក ដើម្បីឱ្យអ្នកអាចបញ្ជូនជនពិការទៅទទួលសេវាពីកម្មវិធីទាំងនោះបាន។ កម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍អាចជួយអ្នកក្នុងការកំណត់រកជនពិការដែលមានក្នុងសហគមន៍ ព្រោះពួកគេមានបញ្ជីសម្រង់ឈ្មោះ។

រចនាសម្ព័ន្ធអង្គការជនពិការនៅកម្ពុជា

ដ្យាក្រាមទី 1: រចនាសម្ព័ន្ធអង្គការជនពិការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

សមាគមមនុស្សចាស់ (OPA's) និងសហព័ន្ធសមាគមមនុស្សចាស់

សមាគមមនុស្សចាស់គឺជាអង្គការថ្នាក់មូលដ្ឋានដឹកនាំដោយមនុស្សចាស់ ដែលធ្វើការដើម្បីឆ្លើយតបជាមួយបញ្ហាសង្គម បញ្ហារូបវន្ត បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច និងបញ្ហាសុខភាព ក៏ដូចជាដើម្បីធ្វើឱ្យសុខុមាលភាពរបស់មនុស្សចាស់ និងក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគាត់មានភាពប្រសើរឡើង តាមរយៈសកម្មភាពសុខុមាលភាពសង្គម និងការអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ។ សមាគមមនុស្សចាស់ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាតាំងពីឆ្នាំ១៩៩៨ មកម្ល៉េះ។ ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា បានចេញសេចក្តីណែនាំឱ្យបង្កើតសមាគមមនុស្សចាស់មួយកន្លែង នៅក្នុងឃុំ សង្កាត់នីមួយៗទូទាំងប្រទេស។ សមាគមមនុស្សចាស់ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីបំពេញចន្លោះខ្វះខាតផ្នែកការគាំទ្រសង្គមសម្រាប់មនុស្សចាស់ ដែលនៅរស់រានមានជីវិតក្រោយសង្គ្រាមស៊ីវិល និងអស្ថេរភាពនយោបាយ ដែលធ្វើឲ្យចុះទន់ខ្សោយយ៉ាងខ្លាំងទៅលើស្ថាប័នបែបប្រពៃណី ដូចជាគ្រួសារ តំបន់ និងសហគមន៍។ សមាគមមនុស្សចាស់ផ្តល់ឱកាសឱ្យមនុស្សចាស់បានមកជួបជុំគ្នា ប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា និងជួយមនុស្សចាស់ណាដែលងាយរងគ្រោះជាងគេបំផុតនៅក្នុងសហគមន៍។ សមាគមមនុស្សចាស់ គឺជាវេទិកាមួយសម្រាប់សមាជិកសហគមន៍ដែលត្រូវបានគេផាត់ចេញ អាចលើកឡើងនូវបញ្ហារបស់ខ្លួនមានលទ្ធភាពទទួលបានសេវាកាន់តែប្រសើរឡើង និងចូលរួមយ៉ាងសកម្មជាមួយក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ និង ទីភ្នាក់ងារក្នុងស្រុកដទៃទៀត។ សមាគមមនុស្សចាស់ដែលមានចាប់ពី៥ក្រុមឡើងទៅ អាចបង្កើតទៅជាសហព័ន្ធមួយ ដែលជាការប្រមូលផ្តុំសមាគមមនុស្សចាស់មករួមគ្នាដើម្បីលើកឡើងអំពីបញ្ហារបស់មនុស្សចាស់ និងរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍។

សមាគមមនុស្សចាស់គឺជាដៃគូដ៏សំខាន់ និងជាធនធានក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ និងអនុវត្តកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូលមនុស្សចាស់។ សមាគមមនុស្សចាស់ជួយធានាបានថាសម្លេងរបស់មនុស្សចាស់ស្តីពីទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យត្រូវបានលើកឡើង ហើយចំណេះដឹងរបស់ពួកគាត់ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងការរៀបចំគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍។ សមាគមមនុស្សចាស់ផ្តល់យន្តការមួយសម្រាប់ការអនុវត្តសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ និងដើរតួជាដំណរភ្ជាប់ទៅកាន់មនុស្សចាស់នៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគាត់ រួមទាំងជនចាស់ជរាដែលងាយរងគ្រោះ និងទន់ខ្សោយជាងគេបំផុតផងដែរ។

តួនាទីនិងការទទួលខុសត្រូវរបស់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលចំពោះជនពិការ និងមនុស្សចាស់

មានស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនដែលអាចជាដៃគូជាមួយកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូលផងដែរ។ ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលដែលទទួលខុសត្រូវលើបញ្ហាទាក់ទងជាមួយពិការភាព និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានដូចខាងក្រោម៖

នៅថ្នាក់ជាតិ៖

ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទាទទួលខុសត្រូវក្នុងការសម្របសម្រួល និងអនុវត្តកម្មវិធីទាក់ទងនឹងកិច្ចការសង្គម អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ដោយក្នុងនោះ អាណត្តិរបស់ក្រសួង រួមមាន៖

- ពង្រឹងសុខុមាលភាពសម្រាប់ជនរងគ្រោះ និងជនងាយរងគ្រោះ និងកិច្ចការគ្រួសារ
- ពង្រឹងសុខុមាលភាពកុមារ និងយុវនីតិសម្បទា
- ពង្រឹងសុខុមាលភាពជនពិការ
- ពង្រឹងសុខុមាលភាពមនុស្សចាស់
- ពង្រឹងសន្តិសុខសង្គមសម្រាប់មន្ត្រីរាជការ
- ពង្រឹងសុខុមាលភាពអតីតយុទ្ធជន
- ពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ន និងពង្រឹងភាពជាដៃគូ

ក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពជនពិការ គឺជាយន្តការសម្របសម្រួល និងពិគ្រោះយោបល់ថ្នាក់ជាតិ លើបញ្ហាពិការភាព ហើយអាណត្តិរបស់ក្រុមប្រឹក្សារួមមាន៖

- ផ្តល់ការពិគ្រោះយោបល់ផ្នែកបច្ចេកទេសលើបញ្ហាពិការភាព និងការស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម
- ជួយក្រសួង ស្ថាប័ន និងអង្គការពាក់ព័ន្ធក្នុងការរៀបចំគោលនយោបាយ ផែនការជាតិ និងយុទ្ធសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធនឹងពិការភាព និងការស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម
- លើកកម្ពស់ការអនុវត្តគោលនយោបាយ ច្បាប់ និងបទបញ្ជាផ្សេងៗពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាពិការភាព និងការស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម

នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ៖

មន្ទីរសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ដែលជាសេនាធិការរបស់ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ទទួលខុសត្រូវក្នុងការសម្របសម្រួល និងអនុវត្តកិច្ចការសង្គម អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទានៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដើម្បីជួយដល់ការិយាល័យសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទាស្រុក។

២.២ សកម្មភាពទី២៖ ការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅពេលចាប់ផ្តើមដំបូងនៃវដ្តកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ

ផ្នែកនេះផ្តល់នូវវិធីសាស្ត្របែបអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់។ បញ្ហាលំបាកមួយដែលអ្នកផ្តល់សេវាទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ច្រើនតែជួបប្រទះគឺការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងអំឡុងពេលធ្វើផែនការ ដើម្បីអាចដាក់បញ្ចូលពួកគាត់ទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង ការលើកកម្ពស់អនាម័យ។

ផ្នែកនេះផ្តល់ជូនអ្នកអាននូវសំណួរគន្លឹះ និងព័ត៌មានសំខាន់ៗមួយចំនួន ក្នុងការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់ ដោយប្រើប្រាស់៖

១. ការសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ
២. កិច្ចប្រជុំ និងការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយសហគមន៍
៣. ការអង្កេតគ្រួសារ/ដំណើរការប្រមូលទិន្នន័យ

នៅក្នុងវិធីសាស្ត្រនីមួយៗខាងលើនេះ ប្រសិនបើគេសួរសំណួរសួរថា “តើមាននរណាម្នាក់មានពិការភាពដែរឬទេ?” នោះគេនឹងបានចំនួនជនពិការតិចជាងចំនួនពិត។ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវបានបង្ហាញថា ជារឿយៗ អ្នកដឹកនាំសហគមន៍ និងសមាជិកសហគមន៍តែងឆ្លើយថា “ទេ” ចំពោះសំណួរនេះ ដោយសារហេតុផលផ្សេងៗជាច្រើន (ដូចជាការមាក់ងាយ ការដែលមិនសូវស្គាល់ពាក្យ “ពិការភាព” ឬ គិតថាពាក្យនេះគ្រាន់តែសំដៅចំពោះជនពិការប្រភេទជាក់លាក់ណាមួយ)។

វិធីសាស្ត្រមួយទៀតដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះគឺដកពាក្យ “ពិការភាព” ចេញ និងជំនួសមកវិញដោយសួរថា តើមាននរណាម្នាក់នៅក្នុងគ្រួសារ ឬ សហគមន៍មានការលំបាកក្នុងការដើរ ស្តាប់ មើល ឬចងចាំ ដែរឬទេ? ខាងក្រោមនេះគឺជាសំណួរចំនួន៤ ដែលអ្នកសួរនៅអំឡុងពេលសម្ភាសន៍អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ ការប្រជុំជាមួយសហគមន៍ និងការស្ទង់ប្លង់មតិគ្រួសារ ដើម្បីកំណត់ថាតើមាននរណាមានកម្រោយអវៈយវៈ ឬ មិនមាន៖

១. តើអ្នកមានការលំបាកក្នុងការមើល ដែរឬទេ បើទោះបីជាពាក់វ៉ែនភាក់ដោយ?
២. តើអ្នកមានការលំបាកក្នុងការស្តាប់ ដែរឬទេ បើទោះបីជាប្រើឧក្រណាត់ជំនួយការស្តាប់ក៏ដោយ?
៣. តើអ្នកមានការលំបាកក្នុងការដើរ ឬ ឡើងជណ្តើរ ដែរឬទេ?

៤. តើអ្នកមានការលំបាកក្នុងការចងចាំ ឬ ផ្ដោតអារម្មណ៍ ដែរឬទេ?

ប្រសិនបើមនុស្សម្នាក់ឆ្លើយថា “បាទ/ចាស” ចំពោះសំណួរណាមួយខាងលើ អ្នកត្រូវសួរថា តើពួកគេរងការលំបាកបែបនេះញឹកញាប់កម្រិតណា ដើម្បីឱ្យដឹងថាតើវាគឺជាពិការភាពអចិន្ត្រៃយ៍ (ឬគ្រាន់តែជាបណ្តោះអាសន្ន?) តើអ្នកមានការលំបាកបែបនេះ ញឹកញាប់កម្រិតណា៖ គ្រាន់តែពេលខ្លះ? ឬ គ្រប់ពេល?

យើងនឹងពិភាក្សាបន្ថែមអំពីរបៀបប្រើប្រាស់សំណួរទាំងនេះ និងឱកាសដើម្បីផ្សព្វផ្សាយអំពីសិទ្ធិជនពិការ និងមនុស្សចាស់ដូចខាងក្រោម៖

ការសម្ភាសន៍អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ

ការសម្ភាសន៍អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗគឺជាមធ្យោបាយមួយដ៏ល្អក្នុងការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទាំងនៅក្នុងការសម្ភាសន៍វិភាគស្ថានភាពធម្មតា (ដូចជា ជាមួយអ្នកដឹកនាំសហគមន៍ និងសមាគមមនុស្សចាស់) និងក្នុងការសម្ភាសន៍អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានបន្ថែមជាមួយវិស័យពិការភាព (អង្គការជនពិការ និងកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍)។ គំនិតរួមមាន៖

- អ្នកដឹកនាំសហគមន៍៖ នៅពេលធ្វើផែនការកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យជាមួយគ្នា ដោយដាក់បញ្ចូលសំណួរទាក់ទងនឹងជនពិការ និងមនុស្សចាស់។ ឧទាហរណ៍ សួរសំណួរថាតើមានមនុស្សចាស់ និងជនពិការចំនួនប៉ុន្មាននាក់នៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគេ ហើយអ្នកទាំងនោះរស់នៅទីកន្លែងណា និងមានកម្មវិធីអ្វីខ្លះដើម្បីគាំទ្រពួកគាត់។
- អង្គការជនពិការនៅមូលដ្ឋាន៖ សួរសំណួរថា តើមានជនពិការប៉ុន្មាននាក់ ដែលបានចូលរួមនៅក្នុងបណ្តាញ និងកំពុងរស់នៅក្នុងតំបន់ដែលមានកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។
- សមាគមមនុស្សចាស់នៅមូលដ្ឋាន៖ សុំឲ្យសមាគមមនុស្សចាស់កំណត់រកមនុស្សចាស់នៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគេ ហើយនិងសេចក្តីត្រូវការជាក់លាក់នៅក្នុងក្រុម។
- អ្នកផ្តល់សេវាពិការភាព ឬ ស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍ (ដូចជា មណ្ឌលស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម)៖ សួរថាតើមានជនពិការប៉ុន្មាននាក់នៅក្នុងបណ្តាញរបស់ពួកគេ និង កំពុងរស់នៅក្នុងតំបន់សហគមន៍ដែលមានកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។

កិច្ចប្រជុំសហគមន៍

ពេលកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ រៀបចំកិច្ចប្រជុំពិគ្រោះយោបល់ជាមួយសហគមន៍ ដើម្បីធ្វើផែនការជាមួយគ្នា ជាការសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវអញ្ជើញជនពិការ មនុស្សចាស់ និងអង្គការតំណាងរបស់ពួកគាត់ (អង្គការជនពិការ និងសមាគមមនុស្សចាស់) ឲ្យមកចូលរួមផងដែរ។ ប្រសិនបើពួកគេមិនបានចូលរួមនៅក្នុងការប្រជុំចាំបាច់ត្រូវពិភាក្សាជាមួយសហគមន៍ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់ពួកគេ និងស្វែងរកដំណោះស្រាយ ធ្វើយ៉ាងណាបង្កើនការចូលរួមរបស់ពួកគេ។ នេះគឺជាឱកាសសម្រាប់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យដើម្បី៖

- សុំការជួយជ្រោមជ្រែងពីសហគមន៍ដើម្បីស្វែងរកទីកន្លែងដែលជនពិការ និង មនុស្សចាស់រស់នៅ។ សួរអ្នកចូលរួមនូវសំនួរនីមួយៗ ក្នុងចំណោមសំណួរទាំងបួនអំពីសមាជិកសហគមន៍របស់ពួកគេ។ សួរសហគមន៍អំពីមូលហេតុដែលពួកគេមិនអាចចូលរួមកិច្ចប្រជុំ។ ស្វែងរកឲ្យឃើញនូវទីកន្លែងដែលពួកគាត់រស់នៅ និងសុំឲ្យអ្នកដឹកនាំសហគមន៍ជួយអ្នករៀបចំការប្រជុំជាមួយពួកគាត់នៅពេលណាមួយ។

- លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងដល់សហគមន៍អំពីសិទ្ធិជនពិការ និងមនុស្សចាស់ និងអំពីសារៈសំខាន់ក្នុងការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យតាំងពីដើមដំបូង។

ស្ថាប័នមតិគ្រួសារ

ការលំបាកដែលពាក់ព័ន្ធមួយទៀត គឺការវាស់វែងថាតើកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យពិតជាបានដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់តាមរយៈការបំបែកទិន្នន័យទៅតាមប្រភេទរបស់វា។

ក្នុងករណីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យធ្វើការស្ថាប័នមតិគ្រួសារ ដើម្បីប្រមូលទិន្នន័យមូលដ្ឋានទាក់ទងនឹងអ្នកចូលរួមនៅក្នុងកម្មវិធី ឬសហគមន៍របស់ពួកគេ ការស្ថាប័នមតិនោះអាចនឹងសួរថា “តើមាននរណាពិការនៅក្នុងគ្រួសារ ដែរឬទេ? មាន/គ្មាន?”។

វិធីសាស្ត្រមួយផ្សេងទៀត ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមទាំងនេះ គឺត្រូវជៀសវាងប្រើពាក្យ “ពិការភាព” និងដោយឡែក ត្រូវសួរជំនួសដោយពាក្យថា តើមាននរណាម្នាក់នៅក្នុងគ្រួសារមានការលំបាកក្នុងការបំពេញមុខងារជាមូលដ្ឋាន ដូចជា ការដើរ ការស្តាប់ ការចងចាំ ឬ ការមើល ដែរឬទេ? សូមមើលសំណួរទាំង៤នៅក្នុងប្រអប់ខាងលើ។ អ្នកអាចកត់ត្រាអំពីភាពកម្សាយអវយវៈ អាយុ និងភេទរបស់អ្នកនោះ។ ការធ្វើបែបនេះ អនុញ្ញាតឱ្យអ្នកអាចចែកទិន្នន័យទៅតាមប្រភេទពិការភាព នៅក្នុងការសិក្សាមូលដ្ឋានរបស់អ្នក។ បន្ទាប់មក អ្នកអាចប្រៀបធៀបលទ្ធភាពទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យរបស់អ្នកមានកម្សាយអវយវៈណាមួយជាមួយអ្នកដទៃទៀតនៅក្នុងសហគមន៍ដែលមានអាយុ និងភេទដូចគ្នា តែជាអ្នកមិនមានកម្សាយអវយវៈយវៈ។

២.៣ សកម្មភាពទី៣៖ ការវាយតម្លៃរំពងវែងស្ទង់ដល់ការលើកកម្ពស់ការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ

ផ្នែកនេះមានបំណងជួយអង្គការទាំងឡាយ ក្នុងការអនុវត្តន៍ជំហានដំបូង ដើម្បីកំណត់ឱ្យឃើញថាតើមានអ្វីខ្លះដែលរារាំងមិនឱ្យមនុស្សចាស់ និងជនពិការអាចចូលរួម និងអាចមានលទ្ធភាពទទួលបានសេវាពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ តាមធម្មតា គេតែងហៅបញ្ហានេះថាជា “របាំង” ក្នុងការទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។ បន្ទាប់មកទៀត ជំហានទី២ គឺកំណត់រកដំណោះស្រាយ ឬ “កត្តាបង្កលក្ខណៈអំណោយផល” ដើម្បីទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។

មានរបាំងចំនួនបួនប្រភេទដែលនាំឱ្យប្រជាជនមិនអាចទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ៖

- អាកប្បកិរិយា
- បរិស្ថានរូបវន្ត
- ទំនាក់ទំនង និងព័ត៌មាន
- ដំណើរការ និងគោលនយោបាយរបស់ស្ថាប័ន

គេអាចជៀសវាង ឬជំនះរបាំងទាំងនេះបានដោយប្រើយុទ្ធសាស្ត្រមួយចំនួន។ កត្តាសំខាន់បំផុតនៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រទាំងនេះ គឺការចូលរួមរបស់ជនពិការ មនុស្សចាស់ និង/ឬ អង្គការតំណាង (អង្គការជនពិការ និង សមាគមមនុស្សចាស់)។ ពួកគេអាចជួយកំណត់រក និង វិភាគលើរបាំងនានា និងរកដំណោះស្រាយថ្មីៗ។

ខាងក្រោមនេះគឺជាឧទាហរណ៍មួយចំនួន ស្តីពីរបាំងមួយចំនួនដែលច្រើនកើតមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ព្រមជាមួយដំណោះស្រាយដើម្បីជំនះរបាំងទាំងនេះ។ ករណីទាំងនេះគ្រាន់តែជាឧទាហរណ៍ប៉ុណ្ណោះ ហើយជាការសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវតែប្រើប្រាស់ដំណើរការដែលមានលក្ខណៈចូលរួម ដើម្បីវាយតម្លៃរបាំង និង កំណត់រកដំណោះស្រាយ។

ស្រាយនៅក្នុងសហគមន៍។ នៅចុងបញ្ចប់នៃផ្នែកនេះ មានមគ្គុទេសន៍ណែនាំអំពីសកម្មភាពបែបចូលរួម ដើម្បីកំណត់រក របាំង និង ដំណោះស្រាយជាមួយសហគមន៍នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃដំណើរការកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់ អនាម័យ។

របាំងទី១៖ អាកប្បកិរិយា

អាកប្បកិរិយារបស់មនុស្សចំពោះជនពិការ និង មនុស្សចាស់អាចជាបញ្ហាមួយក្នុងចំណោមបញ្ហាធំៗបំផុតដែល រារាំងមិនឱ្យពួកគេចូលរួម និង ទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ។

អាកប្បកិរិយាដែលគេច្រើនសង្កេតឃើញមួយចំនួនមាន ដូចជា៖

- ជនពិការ និងមនុស្សចាស់មិនមានសមត្ថភាព
- មនុស្សមានពិការភាពដោយសារបានប្រព្រឹត្តខុសកាលពីជាតិមុន (កម្មវៀរ) ឬ ត្រូវបណ្តាសារ
- ពិការភាពអាចឆ្លងតាមរយៈការប្រើប្រាស់បរិក្ខាររួមគ្នា
- ជនពិការគឺជាមនុស្សដែលមានគ្រោះថ្នាក់ អសីលធម៌ និង/ឬ មិនអាចមើលចិត្តផ្ទះ
- ការមើលថែមនុស្សចាស់គឺជាតួនាទីរបស់ក្រុមគ្រួសារពួកគាត់ផ្ទាល់ ឬ វត្តអារាមប៉ុណ្ណោះ

អាកប្បកិរិយាទាំងនេះអាចនាំឱ្យកើតមានជាការព្រហ្មទណ្ឌក្នុងក្រុមគ្រួសារ និងសហគមន៍ រើសអើងចំពោះជនពិការ និង មនុស្សចាស់ ព្រមទាំងផាត់ពួកគេចេញ ដូចជា៖

- ការផាត់ពួកគេចេញពីការសម្រេចចិត្តនៅក្នុងក្រុមគ្រួសារ និងសហគមន៍
- ការផាត់ពួកគេចេញពីការចូលរួមក្នុងសង្គមនៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគេ និងនៅក្នុងក្រុមគ្រួសារ
- ការផាត់ពួកគេចេញពីការប្រើប្រាស់សេវាទឹកស្អាតសាធារណៈដែលអ្នកដទៃប្រើប្រាស់
- ការលាក់បាំងជនពិការដោយសារការអម៉ាស និង ខ្លាចពួកគេនាំផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានមកលើ ឋានៈគ្រួសារ។

ដំណោះស្រាយដើម្បីឆ្លើយតបជាមួយរបាំងទី១៖ ការជម្រុញឱ្យមានអាកប្បកិរិយាជាវិជ្ជមាន

- កម្មវិធីគួរដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងសកម្មភាពធ្វើផែនការ ការអនុវត្ត និងការ វាយតម្លៃទាំងអស់ដែលអាចធ្វើបាន រួមទាំងធ្វើឱ្យមានការចូលរួមពីអ្នកតំណាងអង្គការជនពិការ និង សមាគមមនុស្សចាស់ និងតំណាងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដែលមានជំនាញក្នុងការធ្វើការជាមួយ ក្រុមទាំងនេះរួចហើយ។ ត្រូវពិចារណាយកចិត្តទុកដាក់ផងដែរទៅលើសេចក្តីត្រូវការផ្សេងៗគ្នារបស់ មនុស្សនៅក្នុងក្រុមទាំងនេះ (ឧ. ស្ត្រីពិការគ្រប់គ្រងអនាម័យពេលមានរដូវរបស់ពួកគេប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព)។
- កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល ឬ សិក្ខាសាលាសម្រាប់មន្ត្រីគម្រោង អ្នកដឹកនាំសហគមន៍ មន្ត្រីស្ថាប័ន (សាលារៀន មណ្ឌលសុខភាព) ទាក់ទងនឹងការយល់ដឹងអំពីពិការភាព។ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលដែល មានប្រសិទ្ធភាពបំផុត គឺមានការចូលរួមពីតំណាងអង្គការជនពិការ សមាគមមនុស្សចាស់ និង តំណាងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលមានជំនាញក្នុងការធ្វើការជាមួយក្រុមដែលមិនត្រូវបានគេ យកចិត្តទុកដាក់ទាំងអស់នេះ។
- ការផ្តួចផ្តើមគំនិតផ្នែកការប្រាស្រ័យទាក់ទងដែលជួយលើកកម្ពស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ជា វិជ្ជមានព្រមទាំងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់គ្រួសារ សហគមន៍ និងសាធារណៈជន អំពីបញ្ហា ពិការភាព និងមនុស្សចាស់ (ដូចជានៅតាមរោងមហោស្រព ព្រឹត្តិការណ៍អប់រំសាធារណៈ ប្រព័ន្ធ ផ្សព្វផ្សាយសង្គមជាដើម)។

- ការបើកទូលាយសម្រាប់ជនពិការតាមរយៈអន្តរទំនាក់ទំនងដូចជា កន្លែងធ្វើការ និង កិច្ចប្រជុំដែលមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូល ឬ សកម្មភាពរួមគ្នាជាមួយអង្គការជនពិការ តាមរយៈការបង្ហាញរូបភាពជនពិការនៅក្នុងសម្ភារៈផ្សព្វផ្សាយអំពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង ការលើកកម្ពស់អនាម័យ ដើម្បីលើកកម្ពស់សមត្ថភាពរបស់ជនពិការ ឱ្យស្របគ្នាជាមួយជនមិនពិការ ។
- មន្ត្រីគម្រោងធ្វើជាជនគំរូក្នុងការប្រកាន់ឥរិយាបថវិជ្ជមានចំពោះជនពិការ និងមនុស្សចាស់។

រចនាសម្ព័ន្ធ និងទីតាំង បរិស្ថានរូបវន្ត និងទំនាក់ទំនង និង ព័ត៌មាន

បរិស្ថានរូបវន្តអាចធ្វើឱ្យជនពិការ ឬ មនុស្សចាស់អាច ឬ មិនអាចចូលរួម និងទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យបាន។ ឧទាហរណ៍អំពីផលប៉ះពាល់នៃរចនាសម្ព័ន្ធចង្វាក់អាចទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យរួមមាន៖

- បង្គន់សង់ខ្ពស់ផុតពីដី និងមានតែកាំជណ្តើរសម្រាប់ដើរឡើង នៅតាមសាលារៀន ឬ កន្លែងធ្វើការ អាចរារាំងមិនឱ្យបុគ្គលទាំងឡាយដែលមានការលំបាកក្នុងការដើរ ឬ អ្នកប្រើរទេះរុញទៅសាលារៀន ឬទៅធ្វើការ និងមានផលប៉ះពាល់ដល់សមត្ថភាពពួកគេក្នុងការចូលរួមអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចជាទូទៅ។
- ទីកន្លែងផ្តល់សេវាទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមិនបានបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងនៅឆ្ងាយ អាចបង្ខំឱ្យអ្នកដែលមានពិការភាពផ្នែករាងកាយ ឬ អ្នកមានកម្រោយគំហើញ ឬ អ្នកដែលមានការលំបាកក្នុងការបម្លាស់ទី ត្រូវលូននៅលើកម្រាលឥដ្ឋ ដើម្បីបន្ទោរបង់ ឬ បន្ទោរបង់នៅក្រៅបង្គន់ និង/ឬ ប្រើប្រាស់ដៃរបស់ពួកគេដើម្បីរកមាត់បង្គន់។ ចំណុចនេះ បង្កឱ្យមានបញ្ហាខ្វះ អនាម័យ និងអាចបង្កឱ្យមានហានិភ័យដល់សុខភាព និងសុវត្ថិភាពរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ ក៏ដូចជាប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ និងអារម្មណ៍នៃការឱ្យតម្លៃចំពោះខ្លួនឯងរបស់ពួកគេផងដែរ។
- អណ្តូងស្នប់សហគមន៍ដែលមានផ្ទៃខ្ពស់នៅជុំវិញ ធ្វើឱ្យជនពិការ និងមនុស្សចាស់មិនអាចទៅដងទឹកដោយខ្លួនឯងបាន។

ចំណុចនេះក៏ដូចគ្នាផងដែរសម្រាប់ទំនាក់ទំនង និងព័ត៌មាន៖

- វិធីក្នុងការបញ្ជូនសារប្រាស្រ័យទាក់ទងអាចជួយជម្រុញការចូលរួមផង ហើយក៏អាចបង្កើតរបាំងមិនឱ្យគេអាចចូលរួមបានផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ អ្នកដែលមានកម្រោយគំហើញអាចនឹងត្រូវបានផាត់ចេញប្រសិនបើព័ត៌មានផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ ស្តីពីអនាម័យមួយ មានតែក្នុងទម្រង់ជាសម្ភារៈសម្រាប់មើល ប៉ុន្តែមិនមានផ្តល់សារដូចគ្នានេះជាសម្លេងផងដែរនោះ។
- នៅកម្រិតសហគមន៍ ជាទូទៅក៏មានកង្វះខាតព័ត៌មានអំពីការអនុវត្តទឹកស្អាត និងអនាម័យប្រកបដោយសុវត្ថិភាពសម្រាប់មនុស្សចាស់ និងជនពិការផងដែរ។

ដំណោះស្រាយដើម្បីឆ្លើយតបចំពោះរចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ទំនាក់ទំនង និងព័ត៌មាន៖

- ការចែករំលែកធនធាន (ឧ. ការចនាបច្ចេកទេសដែលបង្កឱ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល បច្ចេកទេសទំនាក់ទំនង និងកញ្ចប់ឧបករណ៍ផ្សព្វផ្សាយ) ដើម្បីគាំទ្រដល់ការបង្កើតដំណោះស្រាយ។
- ផ្តល់វគ្គបណ្តុះបណ្តាល និងការគាំទ្រដល់បុគ្គលិកដែលទើបធ្វើការលើកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូលជាលើកដំបូង។ នេះគឺជាដំណើរការដ៏សំខាន់ខ្លាំងណាស់ ហើយត្រូវបន្តធ្វើដោយជាប់លាប់ អាស្រ័យដោយកម្មវិធីត្រូវស្វែងយល់អំពីស្ថានភាពរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ក្នុងចំណោមប្រជាជនគោលដៅ តាមរយៈការវិភាគរបាំងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយព្រមទាំងត្រូវយល់ដឹងអំពីបញ្ហានានាដែលជនពិការ និងមនុស្សចាស់កំពុងជួបប្រទះ។ ឆ្លងតាមរយៈ

ដំណើរការទាំងមូលនេះ បុគ្គលិករបស់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ នឹងមានការយល់ដឹងកាន់តែច្រើនអំពីកត្តាបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងបញ្ហាប្រឈមព្រមទាំងគំនិតយល់ខុសនានា ហេតុនេះចាំបាច់ត្រូវតែមានការបន្តគាំទ្រ។

- ប្លង់បច្ចេកទេសកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានលក្ខណៈបង្កភាពងាយស្រួល ចាំបាច់ត្រូវតែបង្កើតឡើងនៅមុនការសាងសង់ជាក់ស្តែង ដើម្បីធានាយ៉ាងណាអាចឆ្លើយតបនឹងប្លង់ការរចនាជាសកលក្នុងការអនុវត្តន៍ជាក់ស្តែង។ វិធីមួយដើម្បីអាចសម្រេចការងារនេះបាន គឺត្រូវយកគោលការណ៍ RECU មកអនុវត្ត។ វិធីមួយទៀត គឺត្រូវប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ត្រួតពិនិត្យលើលទ្ធភាពទទួលបាន និងសុវត្ថិភាព។ សូមមើលទំព័រ៤៨ ឬ អាននៅគេហទំព័រភ្ជាប់ខាងក្រោម៖ <http://www.inclusivewash.org.au/resource-library-inclusive-wash-training-materials>.

ដំណោះស្រាយដើម្បីឆ្លើយតបចំពោះរបាំងផ្នែកទំនាក់ទំនង៖

- ដាក់សញ្ញាបង្ហាញទីតាំងកន្លែងឱ្យបានច្បាស់លាស់ និង មាននៅច្រើនកន្លែង នៅត្រឹមភ្នែកដើម្បីឱ្យងាយមើលឃើញ ហើយជាការល្អគួរតែជាអក្សរផុស ដែលអាចស្ថាប័នអានដឹង។ ត្រូវផ្តល់ និងបង្ហាញព័ត៌មានតាមទម្រង់ និងវិធីសាស្ត្រផ្សេងៗ រួមទាំងព័ត៌មានដែលអាចមើលឃើញ ព័ត៌មានជាសម្លេង និងព័ត៌មានជាភាសាធម្មតា (ឧ. ខិតប័ណ្ណ ផ្ទាំងរូបភាព រូបភាពតំណាងឱ្យខ្លឹមសាររឿង ការផ្សព្វផ្សាយតាមវីទេអូ ជាដើម) អំពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ។
- ដាក់ឱ្យមានតំណាងជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងសម្ភារៈទំនាក់ទំនង ដើម្បីបង្ហាញឱ្យឃើញថា ថាពួកគេជាផ្នែកមួយរបស់សហគមន៍ និងគួរតែត្រូវបានដាក់បញ្ចូល។
- ធ្វើឱ្យមានការចូលរួមពីសមាគមមនុស្សចាស់ ក្នុងការផ្សព្វផ្សាយសារទំនាក់ទំនងទៅកាន់មនុស្សចាស់នៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគាត់
- រាល់ព័ត៌មានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទាំងអស់ ដែលប្រើប្រាស់នៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ត្រូវតែគិតពីលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មាន ដោយត្រូវប្រើប្រាស់៖ អក្សរទំហំធំ និងពណ៌ចំណាង ៧០% ឬ លើសពីនេះ ត្រូវប្រើប្រាស់ភាសាងាយស្រួលអាន ព័ត៌មានជារូបភាព និងសម្លេង និងសញ្ញាដែលគេអាចយល់បានតាមរយៈការស្ទាប។ សូមមើលផ្នែកទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តិ សម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែមទៀត សូមមើលទំព័រ ៣៨។

របាំងទី៤៖ ដំណើរការ និងគោលនយោបាយរបស់ស្ថាប័ន

ដំណើរការ និងគោលនយោបាយរបស់ស្ថាប័ន គឺជាផ្នែកដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្តល់បរិយាកាសអំណោយផលសម្រាប់មនុស្សចាស់ និងជនពិការ នៅក្នុងវិស័យទាំងអស់ដែលបានលើកឡើងខាងលើ។ របាំងក្នុងការទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ អាចបណ្តាលមកពីមូលហេតុដូចជា៖

- បទដ្ឋានអាគារ ដែលត្រូវបានសាងសង់ឡើងទៅតាមសេចក្តីត្រូវការរបស់ជនមិនពិការ (ពោលគឺ មិនបានអនុវត្តតាមគោលការណ៍ប្លង់ការរចនាជាសកល សូមមើលប្រអប់ខាងក្រោម) និង
- ខ្វះខាតធនធានចាត់តាំងសម្រាប់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ និងខ្វះខាតការបណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិកស្តីពីការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ដែលនាំឱ្យបុគ្គលិកមើលរំលងជនពិការ និងមនុស្សចាស់ដោយអចេតនា។
- ខ្វះខាតចំណេះដឹងស្តីពីគោលការណ៍ប្លង់ការរចនាជាសកល និងខ្វះខាតយុទ្ធសាស្ត្រផ្នែកអង្គភាពដើម្បីដាក់ជនពិការ គឺជារបាំងដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់។

ប្រអប់ទី ១៖ ការទៅដល់ ចូល ការផ្លាស់ទី ការប្រើប្រាស់

សង្វាក់ចលនាដែលមិនអាចផ្តាច់ពីគ្នាបាន (RECU)

ការទៅដល់ ចូល ការផ្លាស់ទី ការប្រើប្រាស់(RECU) គឺជាគោលការណ៍មួយដែលអាចជួយអ្នកប្រកបវិជ្ជាជីវៈផ្នែកផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ដែលធ្វើការលើការរចនាប្លង់ទឹកកន្លែង ឱ្យពិចារណាលើរបៀបដែលមនុស្សទៅដល់ ចូល ធ្វើចលនា និងប្រើប្រាស់កន្លែងផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ៖

- **ការទៅដល់៖** អ្វីខ្លះដែលមនុស្សត្រូវការប្រើប្រាស់ ក្នុងការផ្លាស់ទីពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយនៅក្នុងសហគមន៍ ដើម្បីចេញពីផ្ទះរបស់ខ្លួន ទៅដល់សេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ។ ឧទាហរណ៍ រងឥទ្ធិពលពីផ្លូវ ដំណាច់ផ្លូវ ជម្រាល ប្រព័ន្ធការដឹកជញ្ជូន ស្លាកសញ្ញា ពណ៌ចំណាំ និងផ្នែកជួសជុលប្រព័ន្ធការកែលម្អស្ថានភាព។
- **ចូល៖** មានសមត្ថភាពចូលទៅក្នុងកន្លែងផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង លើកកម្ពស់អនាម័យដែលជននោះមានបំណងប្រើប្រាស់។ ឧទាហរណ៍ ត្រូវរងឥទ្ធិពលពីជណ្តើរជម្រាលធ្លាក់បង្កាន់ដៃទទឹងទ្វារ និង ដៃទ្វារ។
- **ការផ្លាស់ទី៖** សមត្ថភាពអាចផ្លាស់ទីនៅក្នុងកន្លែងផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ៖ ឧ. ត្រូវរងឥទ្ធិពលដោយប្រកបរបៀង ជួរទ្វារ ទទឹងទ្វារ កន្លែងសម្រាក ស្លាកសញ្ញា និងទំហំ (ឧ. ត្រូវឱ្យផ្ទៃខាងក្នុងមានទំហំយ៉ាងតិច១៥០០មម x ១៥០០មម ដើម្បីឱ្យអ្នកជិះរទេះរុញអាចបត់ត្រលប់ក្រោយ ឬ បត់ចុះឡើងបាន)។
- **ការប្រើប្រាស់៖** សមត្ថភាពអាចប្រើប្រាស់សេវា និងកន្លែងផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យបាន៖ ឧ. ត្រូវរងឥទ្ធិពលពីទំហំ និង ប្លង់រចនាគ្រឿងសង្ហារឹមផ្ទៃខាងក្នុង និងការប្រាស្រ័យទាក់ទង ឧ. កម្ពស់រ៉ូប៊ីណេទឹកប្រភេទរ៉ូប៊ីណេទឹក ស្លាកសញ្ញា។

ដំណោះស្រាយចំពោះរបាំងទី៤៖

- បង្កើតប្លង់រចនា និងគោលការណ៍ណែនាំអំពីការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងបណ្តុះបណ្តាលអ្នកម៉ៅការសំណង់នៅមូលដ្ឋាន។
- វគ្គបណ្តុះបណ្តាលលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីពិការភាព និងមនុស្សចាស់ សម្រាប់គណៈគ្រប់គ្រង និងក្រុមប្រឹក្សាភិបាលរបស់អង្គការ ដើម្បីស្ថាបនាការគាំទ្រវិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូលក្នុងគោលបំណងឱ្យមានការបែងចែកកញ្ចប់ថវិកាសម្រាប់សកម្មភាពទាំងនេះ។
- ពិនិត្យឡើងវិញលើវដ្តគម្រោង និងដំណើរការ និងធ្វើការកែសម្រួលប្រសិនបើចាំបាច់។
- បង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រស្ថាប័នសម្រាប់វិធីសាស្ត្រការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូលសម្រាប់ជនពិការ។
- ពិចារណាកែសម្រួលហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានស្រាប់ជាបណ្តើរៗ ដើម្បីធ្វើឱ្យហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនោះកាន់តែបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល អនុលោមតាមអនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ (CRPD)។

ប្រអប់ទី ២៖ គោលការណ៍ប្លង់រចនាជាសកល

គោលការណ៍ប្លង់រចនាជាសកល¹⁴

ប្លង់រចនាសកល មានន័យថា ផលិតផល បរិស្ថាន កម្មវិធី និងសេវា អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយមនុស្សទាំងអស់ បានយ៉ាងច្រើនបំផុតតាមដែលអាចធ្វើបាន ដោយពុំចាំបាច់កែសម្រួល ឬ ការរចនាជាពិសេសឡើយ (អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ)។ ការធានាឱ្យបាននូវបទដ្ឋានលទ្ធភាពទទួលយកបាន តាមរយៈការយកគោលការណ៍ប្លង់រចនាមកប្រើប្រាស់ នឹងនាំឱ្យមានបរិស្ថានកាន់តែមានសុវត្ថិភាពថែមទៀតសម្រាប់មនុស្សទាំងអស់គ្នា រួមទាំងកុមារ ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ មនុស្សដែលមានទម្ងន់ធ្ងន់ មនុស្សចាស់ អ្នកជំងឺ ឬអ្នកមានកម្រោយអវយវៈ បណ្តោះអាសន្ន អ្នករងគ្រោះ និងជនពិការ។

ការអនុវត្តតាមគោលការណ៍ប្លង់រចនាជាសកលទាំងប្រាំពីរចំណុចនេះនឹងជួយឱ្យអ្នកប្រកបវិជ្ជាជីវៈអាចឆ្លើយតបតាមសេចក្តីត្រូវការរបស់អ្នកប្រើប្រាស់បានច្រើននាក់បំផុតតាមដែលធ្វើបាន។

គោលការណ៍ទី១៖ ការប្រើប្រាស់ដោយស្មើភាពគ្នា

ការរចនាដែលមានប្រយោជន៍ និងអាចដាក់លក់ជូនដល់មនុស្សមានសមត្ថភាពផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន។

គោលការណ៍ទី២៖ មានភាពបត់បែនក្នុងការប្រើប្រាស់

ការរចនាដែលអាចសម្របតាមចំណូលចិត្តនិងសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន។

គោលការណ៍ទី៣៖ សាមញ្ញ និងងាយស្រួលប្រើប្រាស់

ការរចនាដែលមានភាពងាយស្រួលយល់ មិនថាអ្នកប្រើប្រាស់នោះមានបទពិសោធន៍ ចំណេះដឹង ជំនាញ ឬ មានការផ្តោតអារម្មណ៍កម្រិតណាឡើយ

គោលការណ៍ទី៤៖ ព័ត៌មានដែលអាចយល់បាន

ការរចនាដែលទំនាក់ទំនងព័ត៌មានចាំបាច់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពសម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់ ដោយមិនប្រកាន់ចំពោះលក្ខខណ្ឌជុំវិញខ្លួន ឬ សមត្ថភាពអង្គវិញ្ញាណរបស់អ្នកប្រើប្រាស់។

គោលការណ៍ទី៥៖ ធន់នឹងកំហុស

ការរចនាដែលកាត់បន្ថយគ្រោះថ្នាក់ និង ផលវិបាកអវិជ្ជមានបណ្តាលមកពីសកម្មភាពដោយចៃដន្យ ឬ អចេតនាឱ្យនៅកម្រិតអប្បបរមា

គោលការណ៍ទី៦៖ ប្រើកម្លាំងកាយតិចតួច

ការរចនាដែលអាចប្រើប្រាស់បានដោយប្រសិទ្ធភាព និងយ៉ាងងាយស្រួលដោយប្រើកម្លាំងតិចបំផុត។

គោលការណ៍ទី៧៖ ទំហំ និងទីកន្លែងសម្រាប់ចូលទៅជិត និងប្រើប្រាស់

ការរចនាដែលផ្តល់ទំហំ និងទីកន្លែងសមស្រប ដើម្បីចូលទៅជិត ចូលទៅដល់ អាចគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់បាន ដោយមិនប្រកាន់ទំហំខ្លួន ឥរិយាបថ ឬការបម្លាស់ទីរបស់អ្នកប្រើប្រាស់។

¹⁴ ភ្នាក់ងារអូស្ត្រាលីដើម្បីអភិវឌ្ឍអន្តរជាតិ (២០១៣)។ មគ្គុទេសន៍ការរចនាសម្រាប់លទ្ធភាពទទួលយកបាន៖ គោលការណ៍ប្លង់រចនាជាសកលសម្រាប់កម្មវិធីជំនួយរបស់អូស្ត្រាលី។ ទីក្រុងកងបេរ៉ា ភ្នាក់ងារអូស្ត្រាលីដើម្បីអភិវឌ្ឍអន្តរជាតិ។

ប្រអប់ទី ៣៖ ការវិភាគបាំងដោយមានការចូលរួម

សកម្មភាពអនុវត្ត៖ ការវិភាគបាំងដោយមានការចូលរួម

ជម្រើសមួយដើម្បីវាយតម្លៃ និងយល់ដឹងអំពីរបៀបដែលបានបកស្រាយខាងលើ គឺត្រូវអនុវត្តការវិភាគបាំងដោយមានការចូលរួមពីក្រុមសមាជិកសហគមន៍។ ការវិភាគប្រភេទនេះ អាចធ្វើឡើងបានជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ និង ទំនាក់ទំនងដើម្បីការផ្លាស់ប្តូរការព្រឹត្ត ឬ សកម្មភាពកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត។ សកម្មភាពនេះមិនត្រឹមតែអាចជួយដល់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង ការលើកកម្ពស់អនាម័យក្នុងការប្រមូលព័ត៌មានអំពីរបៀប និងដំណោះស្រាយតែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងអាចរួមចំណែកក្នុងការបង្កើតផែនការ សកម្មភាពការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងការលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងនៅក្នុងសហគមន៍ផងដែរ។

ការវិភាគបាំងដោយមានការចូលរួមគឺជាចំណុចដែលសមាជិកសហគមន៍មកវាយតម្លៃលើសេវាទឹកស្អាត និងអនាម័យក្នុងក្រុមដែលមានសមាជិកចម្រុះគ្នាទាំងស្រ្តី ទាំងបុរសទាំងជនពិការ និងមិនពិការ និងមានអាយុខុសៗគ្នា។ អ្នកចូលរួមពិភាក្សាអំពីរបៀបបាំងក្នុងការទទួលបានទឹកស្អាត និងអនាម័យ និងបែងចែករបៀបបាំងទាំងនោះទៅតាមប្រភេទរបាំងទាំង៤ (រៀបរាប់ខាងលើ)៖

- អាកប្បកិរិយា និងការព្រឹត្តរបស់គ្រួសារ ឬសង្គម ការអនុវត្តក្នុងសង្គម ជំនឿបែបប្រពៃណី។
- បរិស្ថាន៖ របាំងរូបវន្តនៅក្នុងបរិស្ថានធម្មជាតិ និងបរិស្ថានដែលមនុស្សបង្កើតឡើង
- ទំនាក់ទំនង៖ របាំងក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន ការអប់រំ និង ទំនាក់ទំនង
- ស្ថាប័ន ឬអង្គភាព៖ ឧ. ច្បាប់ជាតិ គោលនយោបាយ យុទ្ធសាស្ត្រ ការអនុវត្តជាក់ស្តែងរបស់អង្គភាពសមត្ថភាពបុគ្គលិក កង្វះព័ត៌មានជាដើម។

បន្ទាប់មក ក្រុមនាំគ្នាពិភាក្សា និងស្នើឡើងនូវដោះស្រាយចំពោះរបាំងទាំងនេះ។

ខាងក្រោមនេះគឺជាឧទាហរណ៍មួយ ដែលបង្ហាញអំពីរូបរាងនៃវិភាគបាំងដោយមានការចូលរួម៖

	របាំងក្នុងការទទួលបានសេវាទឹកស្អាតនិងការលើកកម្ពស់អនាម័យ	ដំណោះស្រាយដើម្បីទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ
អាកប្បកិរិយា	• បន្ទុចបង្គាក់មិនឲ្យប្រើប្រាស់បង្គន់រួម • បង្គាប់លេងសើច ឬ សម្តុត • មិនមានការយកចិត្តទុកដាក់ពីក្រុមគ្រួសារ • មិនអនុញ្ញាតឲ្យទៅដងទឹក	• រៀបចំយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយ ឬបើកវគ្គបណ្តុះបណ្តាលដល់សហគមន៍ • ផ្តោតគោលដៅលើអ្នកដឹកនាំសហគមន៍ផ្សេងៗគ្នាដើម្បីជម្រុញឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរសង្គម (មេដឹកនាំសាសនា)
រូបវន្ត	• បង្គន់នៅឆ្ងាយ • ខ្វះភាពឯកជន • គ្មានអ្វីសម្រាប់តោង • កាំជណ្តើរខ្ពស់ • ទ្វារតូចចង្អៀត	• សង់បង្គន់ឲ្យនៅជិតបំផុត • បង្គន់អង្គុយ • បង្គន់ដៃ • បង្គន់មានភាពឯកជន (ចាក់សោបាន)
ទំនាក់ទំនង	• រូបភាព និងសម្ភារៈមានទំហំតូចពេក • អ្នកសម្របសម្រួលនិយាយស្តាប់មិនលឺ	• រចនាសម្ភារៈឲ្យមានទម្រង់ច្រើនប្រភេទ រួមមានពុម្ពអក្សរធំៗ និងមានរូបភាព • វគ្គបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់អ្នកសម្របសម្រួលសហគមន៍អំពីទំនាក់ទំនងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

ស្ថាប័ន	• ខ្វះខាតព័ត៌មានអំពីជម្រើសដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល • ខ្វះការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយជនពិការ	• បង្កើតគោលការណ៍ណែនាំអំពីការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលដល់អ្នកមើលការសំណង់នៅមូលដ្ឋាន • ផ្តល់ឲ្យមានយុទ្ធនាការបង្ហាញអំពីបង្គន់ដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

៣. សហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ (CLTS)៖ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល

បទដ្ឋានអប្បបរមា៖ អនាម័យដែលបង្កឲ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល

១. គួរមានប្រភេទបង្គន់រចនាឲ្យមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ដោយប្រើប្រាស់គោលការណ៍បង្ករចនាជាសកលសម្រាប់ក្រុមគ្រួសារជ្រើសរើស ហើយគួរតែចែករំលែកឲ្យដឹងអំពីម៉ូតូថ្មីៗដែលមាននៅក្នុងវិស័យទាំងមូល។
២. ជនពិការ មនុស្សចាស់ និងក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ គួរបានចូលរួមនៅក្នុងការរចនា និងកំណត់ទីតាំងសម្រាប់សង់បង្គន់។
៣. គួរសង់បង្គន់នៅកន្លែងងាយស្រួលចេញចូល ដោយគិតគូរពីលក្ខខណ្ឌភូមិសាស្ត្រ ផ្លូវដើរទៅបង្គន់ និងចម្ងាយរបស់បង្គន់ពីផ្ទះរបស់មនុស្សចាស់ និងជនពិការ។
៤. ជនពិការ មនុស្សចាស់ និងក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេគួរបានចូលរួមចំណែកក្នុងការសាងសង់បង្គន់ ព្រមជាមួយ មិត្តភក្តិរបស់ពួកគេទៅតាមមធ្យោបាយដែលអាចធ្វើទៅបាន (ឧទាហរណ៍ ជនពិការកាយសម្បទាអាចចូលរួមចំណែកគ្រប់គ្រងសម្ភារៈ រីឯមនុស្សចាស់ដែលមានកម្រោយគំហើញ អាចចូលរួមការងារផែនការជាដើម)។
៥. អាស្រ័យដោយភាពក្រីក្រ និងពិការភាពមានចំណងទាក់ទងគ្នា ហើយជាលទ្ធផលអាចធ្វើឲ្យមានកម្លាំងពលកម្មកាន់តែតិចក្នុងគ្រួសារ ហេតុនេះគួរមានយន្តការសហគមន៍ដែលមានការបត់បែនបាន ដើម្បីឲ្យមានការគាំទ្របន្ថែមជាជំនួយផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និងកម្លាំងពលកម្ម ក្នុងការរួមចំណែកសាងសង់បង្គន់សម្រាប់គ្រួសាររបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់។
៦. គួរមានការដាក់បង្ហាញរូបភាពជនពិការ និង មនុស្សចាស់ ក្នុងលក្ខណៈជាវិជ្ជមានទៅក្នុងសម្ភារៈអប់រំផ្សព្វផ្សាយអំពីអនាម័យ។

“សហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យជួយបំផុសសហគមន៍ឲ្យប្រាថ្នាចង់បានការផ្លាស់ប្តូរជាសមូហភាព ជួយជម្រុញមនុស្សឲ្យធ្វើសកម្មភាព និងលើកទឹកចិត្តចំពោះការច្នៃប្រឌិត ការជួយគ្នាទៅវិញទៅមក និងដំណោះស្រាយសមស្របក្នុងមូលដ្ឋាន ដែលនាំឲ្យសហគមន៍មានភាពជាម្ចាស់ និងនិរន្តរភាពកាន់តែប្រសើរឡើង។”¹⁵ ទិដ្ឋភាពចម្បងរបស់កម្មវិធីសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យគឺត្រូវធានាថា **“មានការផ្សព្វផ្សាយឲ្យប្រជាជនជ្រាបថា ដរាបណាការបន្ទោបង់ពាសវាលពាសកាលនៅតែមាន ទោះបីតិចតួចក្តី គ្រប់គ្នានឹងប្រឈមនឹងជម្ងឺ”**។ ការដាក់បញ្ចូលមនុស្សគ្រប់គ្នា ក៏ជាការសំខាន់ខ្លាំងផងដែរ ដើម្បីឲ្យគោលដៅរបស់សហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យអាចសម្រេចបានជោគជ័យ។

បុគ្គលិកកម្មវិធី គួរពិចារណាលើបញ្ហាអន្តរវិស័យរួមមានដូចជា ពិការភាព យេនឌ័រ និង ចាស់ជរា នៅពេលបង្កើតកម្មវិធីពាក់ព័ន្ធជាមួយការផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត ដូចជាសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យជាដើម។

ខាងក្រោមនេះគឺជាចំណុចចាប់ផ្តើមក្នុងការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និង មនុស្សចាស់នៅក្នុងសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ ដោយយោងទៅតាមជំហាន និងឧបករណ៍នៃដំណើរការដែលមានចែងនៅក្នុងគោលការណ៍ណែនាំថ្នាក់ជាតិស្តីពីកម្មវិធីសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ (ឆ្នាំ២០១៥) របស់ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ។

¹⁵ គោលការណ៍ណែនាំ CLTS ជាតិឆ្នាំ២០១៥

សូមមើលសកម្មភាពទី ៣ ដើម្បីបានដឹងអំពីវិធីសាស្ត្រអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការកំណត់រករបស់សហគមន៍ ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យសម្រាប់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់។ សកម្មភាពទី ៣ អាចអនុវត្តបាននៅវគ្គមុនពេលបំផុស និង ក្រោយពេលបំផុសរបស់ជំហានសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ។

៣.១ មុនពេលបំផុស

សូមមើលសកម្មភាពទី ២ ដើម្បីបានដឹងអំពីការអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់ នៅដំណាក់កាលដំបូងរបស់ជំហានកម្មវិធីសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ។ ជាការសំខាន់ណាស់ដែលអ្នកសម្រប សម្រួលសហគមន៍ ដែលជាអ្នកដឹកនាំកម្មវិធីសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ បានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល និងបាន ចូលរួមក្នុងសកម្មភាពលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីការរួមបញ្ចូលជនពិការ និងការចូលទៅរកមនុស្សចាស់។

ការតម្រង់ទិសអំពីវិធីសាស្ត្រសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យដល់ជនបង្គោលឃុំ និងប្រធានភូមិ

- គួរណែនាំ និងពន្យល់អំពីវិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល នៅក្នុងអំឡុងពេលការប្រជុំតម្រង់ទិស ជាមួយជនបង្គោលឃុំ (CFPs) និងប្រធានភូមិ ដោយលើកឡើងអំពីចំណុចមួយចំនួន ឧទាហរណ៍ ដូចជា ដើម្បីឲ្យកម្មវិធីជោគជ័យបាន ទាមទារឲ្យមានការចូលរួមពីមនុស្សគ្រប់រូបនៅក្នុងសហគមន៍ រួមទាំងស្ត្រី បុរស ស្ត្រី និងបុរសពិការ ព្រមទាំងកុមារពិការ និងមិនពិការផងដែរ។
- កិច្ចប្រជុំនេះ ក៏រួមមានការពិភាក្សាពីការរៀបចំផងដែរ ដូចជាគិតអំពីទីកន្លែង និងពេលវេលាដែលសម ស្របបំផុតសម្រាប់រៀបចំការប្រជុំពិភាក្សាជាមួយមេដឹកនាំ ដើម្បីឲ្យដឹងថា តើទីតាំងរូបវន្តនោះបង្ក លក្ខណៈងាយស្រួលសម្រាប់មនុស្សគ្រប់គ្នា ដែរឬទេ។ ប្រសិនបើទីតាំងរូបវន្តមិនបានបង្ក លក្ខណៈងាយស្រួលទេនោះ ត្រូវពិចារណាលើចំណុចដូចខាងក្រោម៖
  - តើអាចកែសម្រួលទីកន្លែងនោះយ៉ាងណាដើម្បីអាចមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូលកាន់តែខ្លាំង?
  - ស្នើសុំជួបជាមួយអ្នកដែលមិនអាចទៅកាន់កន្លែងប្រជុំនោះដោយផ្ទាល់ ឬ
  - រៀបចំឲ្យមានតំណាងមកចូលរួមប្រជុំ ហើយឲ្យតំណាងនោះចែករំលែកព័ត៌មានទៅដល់អ្នក ដែលមិនអាចមកចូលរួមបាន។
- របៀបធ្វើការពិភាក្សាអំពីមនុស្សម្នាក់ៗ មានសារៈសំខាន់ណាស់។ នៅក្នុងសហគមន៍ គេអាចមិន យល់ពាក្យ “ជនពិការ” ឬ ពាក្យនេះអាចមានការមាក់ងាយមកជាមួយផងដែរ។ ពេលខ្លះ ជាការល្អ គួរនិយាយថា៖ “ដើម្បីជួយពួកយើងរៀបចំផែនការប្រជុំរបស់ខ្ញុំបានល្អប្រសើរ យើងចង់ដឹងថាតើនៅ ក្នុងភូមិរបស់យើងមាននរណាម្នាក់ដែលមានការលំបាកក្នុងការមើលឃើញដែរ ឬទេ? តើមាននរណា មានការលំបាកក្នុងការស្តាប់ការសន្ទនាដែរ ឬទេ? តើមាននរណាមានការលំបាកក្នុងការដើរ ជាពិសេស នៅពេលឡើងជណ្តើរ ដែរឬទេ? តើមាននរណាម្នាក់មានការលំបាកក្នុងការប្រាស្រ័យ ទាក់ទង ឬទទួលព័ត៌មានដែរ ឬទេ?”

• ជាការសំខាន់ណាស់ក្នុងការផ្តល់វាក្យស័ព្ទគំរូជាវិជ្ជមានទាក់ទងនឹងកម្សាយអវៈយវៈ ពិការភាព និងមនុស្សចាស់។ ប្រសិនបើសហគមន៍ប្រើពាក្យអវិជ្ជមានដើម្បីហៅជនពិការនៅក្នុងសហគមន៍ សូមផ្តល់ជម្រើសដោយឡែកយ៉ាងទន់ភ្លន់ដល់ពួកគេ ដើម្បីហៅអ្នកទាំងនោះ ឧទាហរណ៍ “បង ប្រុស/បងស្រី តើអាចខ្ញុំសុំស្គាល់ឈ្មោះបានដែរ ឬទេ? ខ្ញុំចង់ស្គាល់ឈ្មោះរបស់បង ជាជាងប្រើ

ប្រាស់ពិការភាពរបស់បង ដើម្បីហៅបង។” តើអ្នកដឹងទេថា អង្គការជនពិការភាពកម្ពុជា (អង្គការ តំណាងឲ្យជនពិការ) ជ្រើសរើសពាក្យ “ពិការភាព” នៅពេលដែលពណ៌នាអំពីពិការភាព? ពួក យើងក៏សូមជ្រើសរើសប្រើប្រាស់ពាក្យនេះនៅក្នុងការងាររបស់យើងផងដែរ។

៣.២ នៅពេលបំផុស

សម្រាប់វិធីបែបការអនុវត្តជាក់ស្តែងដើម្បីធ្វើការចូលរួមរបស់មនុស្សចាស់ និងជនពិការមានភាពប្រសើរ ឡើង សូមមើលជំហានបែបអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងសកម្មភាពទី១។

ដំណើរការនៅពេលធ្វើការបំផុសគឺជាសកម្មភាពដែលបង្ហាញនូវអារម្មណ៍ខ្ពើមរើមរបស់សហគមន៍នៅពេល ដែលពួកគេបានយល់ដឹងអំពីផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមាននៃការបន្ទោរពាសវាលពាសកាល។ គួរប្រាស្រ័យទាក់ទងព័ត៌មាន នេះតាមមធ្យោបាយយ៉ាងណាដែលបង្កឲ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួលទទួលបានសម្រាប់មនុស្សគ្រប់គ្នា រួមទាំងជនពិការ និងមនុស្សចាស់។ ការមិនដាក់បញ្ចូលពួកគេ អាចនាំឲ្យមានការផ្តាច់ពួកគេចេញកាន់តែខ្លាំងថែមទៀត។

- ប្រសិនបើមានជនពិការ និង មនុស្សចាស់មិនបានចូលរួមនៅក្នុងការប្រជុំ អ្នកសម្របសម្រួលគួររៀបចំរក សមាជិកសហគមន៍ណាដែលអាចផ្តល់ព័ត៌មានបន្តទៅដល់ជនពិការ និង/ឬ រៀបចំទៅជួបពួកគេនៅតាមផ្ទះ ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មាន។
- នៅក្នុងពេលចាប់ផ្តើម ឬ ក្នុងដំណាក់កាលបំផុស ត្រូវធានាយ៉ាងណាសង្កេតអំពីរបៀបដែលសហគមន៍ធ្វើការ ប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា។ តើនរណាកំពុងនិយាយ នរណាអង្គុយនៅកន្លែងណា តើមានចរន្ត ឬ ទំនាក់ទំនង អ្វីខ្លះដែលអាចជួយជម្រុញ/បន្តចបង្អាក់មិនឱ្យមនុស្សមួយចំនួនត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងការសម្រេចចិត្តនៅ ពេលក្រោយ។
- នៅពេលដែលសមាជិករបស់ក្រុមអ្នកសម្របសម្រួលអង្គុយ ឬ ឈរនៅកន្លែងផ្សេងៗគ្នា និងនៅលាយឡំ ជាមួយអ្នកភូមិ ត្រូវព្យាយាមផ្សាភ្ជាប់អ្នកចូលរួមជាមួយប្រធានក្រុមសម្របសម្រួល ហើយធានាថាអ្នកសម្រប សម្រួលធ្វើការសង្កេត និងគាំទ្រការចូលរួមរបស់ស្ត្រី និងបុរសពិការ និងមនុស្សចាស់ (ដូចជា ចង្អុលបង្ហាញថា អ្នកចូលរួមម្នាក់នេះមានពាក្យចង់និយាយ “សូមស្តាប់គាត់សិន”)។

ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍បំផុស

➢ សហគមន៍ធ្វើស្វ័យវិភាគអំពីការអនុវត្តក្នុងការបន្ទោរបងរបស់ពួកគាត់ និងផលប៉ះពាល់

មានឧបករណ៍បំផុសចំនួន៧ដែលអាចជួយសហគមន៍ក្នុងការធ្វើស្វ័យវិភាគ ហើយដែលមនុស្សគ្រប់គ្នានៅក្នុង សហគមន៍ គួរតែអាចប្រើប្រាស់បាន។ មានវិធីសម្របសម្រួលសម្រួលផ្សេងៗមួយចំនួនដែលអាចយកមកប្រើ បានដែរ ដើម្បីកែលម្អលទ្ធភាពទទួលបានរបស់មនុស្សមានកម្រោយអវៈយវៈផ្សេងៗគ្នា ឧទាហរណ៍ ដូចជា រូបភាពសញ្ញា និងសម្ភារៈជាសម្លេងជាដើម។ កត្តានានាដែលត្រូវយកមកពិចារណានៅពេលធ្វើឲ្យព័ត៌មានមាន លក្ខណៈងាយស្រួលអាចទទួលបាន៖

- អ្នកសម្របសម្រួលគួរនិយាយចេញមកនូវរាល់ព័ត៌មាន ដែលបានផ្តល់ឲ្យនៅក្នុងអំឡុងពេលដំណើរ ការបំផុសរួមទាំងពេលដែលឧបករណ៍នោះត្រូវការការបង្ហាញដោយរូបភាព (ឧទាហរណ៍និយាយថា “ឥឡូវនេះខ្ញុំដាក់សក់មួយសសៃនៅក្នុងលាមក ហើយឥឡូវនេះខ្ញុំដាក់វា ទៅក្នុងដបទឹក... ស្របពេល ដែលសកម្មភាពបានកើតឡើង”)។ ការធ្វើបែបនេះអាចជួយធានាបានថា អ្នកមានកម្រោយគំហើញ ក៏ អាចទទួលបានព័ត៌មានផងដែរ។

- នៅទីណាដែលមានសមាជិកសហគមន៍ដែលមានការលំបាកក្នុងការស្តាប់ (មនុស្សមានកម្សាយផ្នែកការស្តាប់ រួមទាំងមនុស្សចាស់ផងដែរ) ត្រូវធានាថាពួកគេអង្គុយនៅខាងមុខដើម្បីឲ្យពួកគេអាចស្តាប់ឮ និងមើលឃើញបានច្បាស់រាល់សកម្មភាពដែលបានកើតឡើង។ ម្យ៉ាងវិញទៀត សូមទុកពេលឲ្យអ្នកបកប្រែ និង/ឬ សមាជិកក្រុមគ្រួសារអាចជួយប្រាស្រ័យទាក់ទងសារទៅដល់អ្នកដែលមានការលំបាកក្នុងការស្តាប់ ដើម្បីធានាថាពួកគាត់អាចចូលរួមបានដោយស្មើភាព។
- ជួយសម្រួល និង ធ្វើជាគំរូឲ្យឃើញថាមនុស្សគ្រប់រូបគួរតែចូលរួមយោបល់ស្តីពីការផ្តល់ព័ត៌មានអំពីគ្រួសាររបស់ពួកគេសម្រាប់ធ្វើការវិភាគ។ ឧទាហរណ៍ អ្នកសម្របសម្រួលអាចដាក់បញ្ចូលអ្នកដែលមានពិការភាពក្នុងការបម្លាស់ទី ឬ មានកម្សាយផ្នែកតំបើញតាមរយៈការសុំឲ្យពួកគេរៀបរាប់ជាពាក្យសម្តីដើម្បីឲ្យបុគ្គលិកគូររូបគ្រួសារ ឬសហគមន៍របស់ពួកគេ។
- ត្រូវធានាថាជនពិការ និងមនុស្សចាស់ចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពដើរកំណត់ភូមិសាស្ត្រដោយត្រូវផ្តល់ជម្រើសដល់មនុស្សទាំងអស់ថាតើគាត់ចង់ចូលរួម ឬអត់ និង ពិភាក្សាអំពីទីកន្លែងដែលនឹងត្រូវដើរ។ មិនត្រូវមានការសន្មតជាមុនអំពីសមត្ថភាពរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ក្នុងការចូលរួមដើរកំណត់ភូមិសាស្ត្រឡើយ ដោយឡែកត្រូវសួរពួកគេសិន ថាតើពួកគេត្រូវការជំនួយដើម្បីអាចចូលរួម ឬទេ។
- ស្ត្រី និងកុមារវិពិការគួរតែត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងការដើរកំណត់ភូមិសាស្ត្រជាមួយស្ត្រី ដើម្បីស្វែងយល់អំពីការអនុវត្ត និងការយល់ដឹងទាក់ទងនឹងអនាម័យនៅពេលមានរដូវ ហើយពួកគេប្រហែលជាត្រូវការ ឬមិនត្រូវការការជួយគាំទ្រជាលក្ខណៈបុគ្គល។
- នៅពេលពិភាក្សាដើម្បីដឹងថាតើគ្រួសារណាមានបង្គន់អនាម័យ ឬ មិនមាន អ្នកសម្របសម្រួលត្រូវប្រាកដថាបានសួរ ថាតើមនុស្សគ្រប់គ្នានៅក្នុងគ្រួសារអាចប្រើប្រាស់បង្គន់នោះបានឬទេ ដោយមិនត្រូវសន្មតថា ដោយសារតែមានបង្គន់ ដូច្នេះអ្នកគ្រប់គ្នានៅក្នុងគ្រួសារសុទ្ធតែអាចប្រើប្រាស់បានទាំងអស់គ្នានោះឡើយ។
- សូមពិនិត្យអង្កេតមើលក្រែងមានវត្តមានការចូលរួមរបស់ជនពិការ មនុស្សចាស់ ក៏ដូចជាស្ត្រី និងកុមារពិការដោយត្រូវចងចាំថាសហគមន៍ណាក៏ដោយអាចមានសមាជិកចំនួនចាប់ពី១០% ទៅ១៥% ជាជនពិការ។

➤ **កំណត់សម្គាល់ទី១ ការបំផុសជាមួយកុមារនៅតាមសាលារៀន¹⁶**

កុមារពិការប្រហែលជាមិនបានចូលរៀននៅសាលា ដោយសារតែហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមិនបានបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ឬគ្របប្រៀនខ្វះការយល់ដឹងអំពីរបៀបសម្របវិធីសាស្ត្របង្រៀនឲ្យមានការដាក់បញ្ចូល។ ជាការសំខាន់ណាស់ក្នុងការកំណត់រកកុមារពិការដែលមិនបានចូលរៀន និង ធានាឲ្យបានថាពួកគេបានទទួលព័ត៌មានដូចក្មេងដែលមកសាលារៀនផងដែរ។

៣.៣ ក្រោយពេលបំផុស

សូមមើលសកម្មភាពទី១ និង២ អំពីវិធីសាស្ត្រក្នុងការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់ និងធ្វើឲ្យពួកគេមានការចូលរួមកាន់តែប្រសើរឡើងនៅក្នុងសកម្មភាពធ្វើផែនការរបស់សហគមន៍។

សកម្មភាពធ្វើផែនការរបស់សហគមន៍គួររួមបញ្ចូលមនុស្សគ្រប់រូបនៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត។ អ្នកសម្របសម្រួលគួរពិនិត្យតាមដាន និងសួរខ្លួនឯងថា៖

¹⁶គោលការណ៍ណែនាំថ្នាក់ជាតិ អំពីសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យនៅកម្ពុជា ឆ្នាំ២០១៣

- តើជនពិការ និង មនុស្សចាស់ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងការបង្កើតផែនការអនាម័យសហគមន៍ដែរឬទេ?
- តើសហគមន៍បានពិនិត្យរកមើលថាមាននរណាខ្លះដែលត្រូវការជំនួយក្នុងការសាងសង់បង្គន់អនាម័យ (ឧ. ជនមានកម្រោយផ្នែកកាយសម្បទា ការរៀនសូត្រ/សតិបញ្ញា ឬការមើលឃើញមនុស្សចាស់ ស្រ្តី ឬគ្រួសារមានយុវជនជាមេគ្រួសារ) ឬទេ? ហើយតើពួកគេបានប្រើក្បាច់យោបល់ជាមួយមនុស្សទាំងនោះទាក់ទងនឹងជំនួយដែលពួកគេចង់បាន ឬទេ?

៣.៤ ការពិនិត្យតាមដានសកម្មភាពបញ្ឈប់ការបង្ហាញរបស់ពាសវាលពាសកាល

សូមមើលសកម្មភាពទី១ស្តីពីគន្លឹះបែបអនុវត្តជាក់ស្តែង ដើម្បីធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួមរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងសកម្មភាពសហគមន៍។

គេអាចពង្រឹងសកម្មភាពពិនិត្យតាមដានតាមរយៈសកម្មភាពរបស់សហគមន៍ ដូចជាផែនការសកម្មភាពការផ្តល់ដំបូន្មានបច្ចេកទេសអំពីការសាងសង់បង្គន់ និងការផ្សព្វផ្សាយទៅនឹងការគាំទ្រហិរញ្ញវត្ថុជាដើម។¹⁷ សកម្មភាពទាំងនេះរួមមាន៖

- នៅពេលណាមានការធ្វើផែនការ ឬ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់សហគមន៍ ដែលពិនិត្យតាមដានដោយប្រធានភូមិ ជនបង្គោលភូមិ ជនបង្គោលឃុំ និងអ្នកសម្របសម្រួលសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ នោះអាចដាក់បញ្ចូលនូវការពិភាក្សា ថាតើអ្នកសម្របសម្រួលអាចនឹងមានសំណួរអំពីលទ្ធភាពទទួលបានសកម្មភាពអនាម័យរបស់គ្រួសារទាំងមូលរួមទាំងជនពិការ និង មនុស្សចាស់ផងដែរដោយរបៀបណា។
- បុគ្គលិកអាចនឹងត្រូវផ្តល់ការគាំទ្រអន្តរបុគ្គលដល់គ្រួសារដើម្បីធានាថាស្ត្រី បុរស កុមារ និងកុមារីពិការអាចចូលរួមយោបល់ទាក់ទងនឹងទីតាំង និងការរចនារបស់បង្គន់ (ឧ. ការដោះស្រាយ ឬការចរចាអំពីទីនាក់ទំនងអំណាចនៅក្នុងគ្រួសារ ដែលអាចនឹងមានគុណវិបត្តិចំពោះអ្នកប្រើប្រាស់ម្នាក់ទៀត)។
- ផ្តល់ព័ត៌មានអំពីប្រភេទបង្គន់ដែលអាចប្រើបាននៅក្នុងបរិបទមូលដ្ឋានដើម្បីធានាថាមនុស្សគ្រប់រូបអាចប្រើប្រាស់បង្គន់បានដោយត្រូវជម្រុញឲ្យជ្រើសយកជម្រើសដែលអាចផ្តល់លទ្ធភាពប្រើប្រាស់បានពេញមួយវដ្តជីវិតរបស់មនុស្ស ឧទាហរណ៍ ជម្រើសដែលបង្កឲ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួលបំផុតសម្រាប់កុមារ មនុស្សចាស់ ជនពិការ និងស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ។
- សម្ភារៈផ្តល់ព័ត៌មាន ការអប់រំ និង ការប្រាស្រ័យទាក់ទងដែលឆ្លើយតបនឹងបញ្ហាជាក់លាក់ ដែលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ច្រើនជួបប្រទះនៅក្នុងបរិបទជាក់លាក់ណាមួយ មានសារៈប្រយោជន៍ណាស់ក្នុងការគាំទ្រដល់តម្រូវការជាក់ស្តែង។

លទ្ធភាពទទួលបានជម្រើសផ្នែកបច្ចេកវិទ្យា និងសម្ភារៈអនាម័យ

- ដាក់បញ្ចូលអាជីវកម្មអនាម័យនៅក្នុងកម្មវិធីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីពិការភាព និងលើកទឹកចិត្តដល់គោលការណ៍ប្លង់ការរចនាជាសកល ដែលសង្កត់ធ្ងន់លើអត្ថប្រយោជន៍និងការអាចប្រើប្រាស់បានសម្រាប់សហគមន៍ពេញមួយវដ្តជីវិតរបស់មនុស្ស។ ធានាថាកន្លែងផ្តល់សេវាទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យត្រូវបានសរសេរបញ្ចូលទៅក្នុងកិច្ចសន្យា និងអនុស្សាវរណៈយោគយល់គ្នាជាមួយដៃគូរចនា និងសាងសង់។

¹⁷ Kar and Pasteur 2012

- បំផុសសកម្មភាពសហគមន៍តាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយឲ្យមានការផ្តល់ជ័យលាភី និងការប្រកួតប្រជែង ដូចជា រង្វាន់សម្រាប់គោលការណ៍ប្លង់រចនាជាសកល គឺមានន័យថាការរចនាបង្គន់ដែលផ្តល់លទ្ធភាពប្រើប្រាស់បាន ល្អបំផុត។
- ដាក់បញ្ចូលឧទាហរណ៍អំពីជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយទាំងអស់សម្រាប់ការអនុវត្ត អនាម័យ និង ការអនុវត្តសហគមន៍ដឹកនាំដែលមានភាពប្រសើរឡើងដើម្បីបង្ហាញនូវការរំពឹងទុកដែលមនុស្ស គ្រប់រូបគួរតែចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការនេះ។
- ធានាឲ្យមានការផ្សព្វផ្សាយទៅនឹងសេវាផ្ដោតលើពិការភាពជាក់លាក់ដែលអាចផ្តល់នូវការគាំទ្រ ឬ ព័ត៌មានវិទ្យា ផ្ដោតជាក់លាក់សម្រាប់ជនពិការ ឧ. ព័ត៌មានអំពីការចែកឧបករណ៍ជំនួយអនាម័យពេលមានរដូវ សម្រាប់ស្ត្រី ដែលមានកម្រោយអវៈរយៈផ្នែករាងកាយ។

ការរចនាបច្ចេកទេសសម្រាប់បង្គន់អនាម័យ រួមទាំងការបញ្ជាក់មុខងារលម្អិត និងរូបតំនូរបង្គន់ទាំងនោះ មាននៅ ក្នុងសៀវភៅណែនាំរបស់អង្គការជនពិការអន្តរជាតិ ដែលបានសាកល្បងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា (អង្គការជនពិការ អន្តរជាតិ ឆ្នាំ២០០៨)។ របៀបបង្កើតឲ្យមានបរិស្ថានដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ សៀវភៅណែនាំទី ២៖ ផ្នែកទី១ និងទី២។

៣.៥ ដំណើរការផ្ទៀងផ្ទាត់បញ្ឈប់ការបន្ទោរបង់ពាសវាលពាសកាល

សូមមើលសកម្មភាពទី១ ស្តីពីវិធីសាស្ត្រអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួមរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ និងសកម្មភាពទី២ ប្រសិនបើអ្នកត្រូវការគំនិតបែបអនុវត្តជាក់ស្តែង អំពីរបៀបដើម្បីកំណត់រកពួកគេ។

នៅពេលវាយតម្លៃអំពីស្ថានភាពបញ្ឈប់ការបន្ទោរបង់ពាសវាលពាសកាល ត្រូវពិនិត្យមើលថាតើជនពិការ និង មនុស្សចាស់មានលទ្ធភាពទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងអនាម័យគ្រប់គ្រាន់ឬទេ។ ធ្វើការសម្ភាសន៍ជាមួយមនុស្សចាស់ ស្ត្រី គ្រួសារក្រីក្របំផុត និងជនពិការអំពីបទពិសោធន៍របស់ពួកគេ ក្នុងការទទួលបានអនាម័យដែលជាការកំណត់រកវិធី ល្អដើម្បីធ្វើឲ្យកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងលើកកម្ពស់អនាម័យកាន់តែមានលក្ខណៈរួមបញ្ចូល។

ធានាថាជនពិការ និងមនុស្សចាស់ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងសកម្មភាពអបអរសាទរការបញ្ឈប់ការបន្ទោរបង់ ពាសវាលពាសកាលដូចជាកម្មវិធីចែករំលែកនូវបទពិសោធន៍ និងសកម្មភាពសប្បាយៗផ្សេងៗ។ ការធ្វើបែបនេះគឺមាន ន័យថាជាទទួលស្គាល់ធាតុចូលពីមនុស្សគ្រប់រូបនៅក្នុងសហគមន៍ និង មធ្យោបាយផ្សេងៗដែលធ្វើឲ្យការងារនេះ សម្រេចទៅបាន។

៤. ការធ្វើទីផ្សារអនាម័យ៖ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល

បទដ្ឋានអប្បបរមា៖ ការធ្វើទីផ្សារអនាម័យដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

១. ជនពិការនិងមនុស្សចាស់គួរត្រូវបានដាក់បញ្ចូលជាអ្នកចូលរួមនៅក្នុងកម្មវិធីលក់។
២. បុរសនិងស្ត្រីពិការព្រមទាំងមនុស្សចាស់ (និងស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ) គួរត្រូវបានដាក់បង្ហាញនៅក្នុងសម្ភារៈផ្សព្វផ្សាយទាក់ទងនឹងអនាម័យដើម្បីកំណត់ឱ្យភាពចម្រុះគ្នានៃមនុស្សនៅក្នុងសហគមន៍។
៣. គួរមានផលិតផលសម្ភារៈនិងសេវាធានាទាក់ទងនឹងអនាម័យក្នុងតម្លៃសមរម្យសម្រាប់ជនពិការមនុស្សចាស់ និងស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ។
៤. គួរមានបញ្ចូលការចងកំរិតនៃផលិតផលអនាម័យ ដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនៅក្នុងកម្មវិធីលក់ និង ធ្វើឱ្យមានលក់សម្រាប់អ្នកប្រើប្រាស់/សមាជិកសហគមន៍។

"ការធ្វើទីផ្សារអនាម័យគឺជាការយកការអនុវត្តន៍ល្អបំផុតផ្នែកទីផ្សារសង្គម និងពាណិជ្ជកម្មទៅអនុវត្តដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត និងដើម្បីពង្រីកតម្រូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់ផ្នែកអនាម័យដែលកាន់តែប្រសើរឡើង ជាពិសេសគឺនៅក្នុងគ្រួសារក្រីក្រ"¹⁸។

នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅមិនទាន់មានគោលការណ៍ណែនាំថ្នាក់ជាតិ ទាក់ទងនឹងទីផ្សារអនាម័យនៅឡើយទេ ហេតុដូច្នេះ ផ្នែកនេះនឹងណែនាំនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌទូទៅ ច្រើនជាងវគ្គស្តីពីសហគមន៍ដឹកនាំអនុវត្តអនាម័យ។ ជាងនេះទៀត មានឯកសារតិចតួចណាស់ដែលបានចងក្រងឡើងទៅលើបទពិសោធន៍នៅបណ្តាប្រទេសដទៃទៀត អំពីថាតើវិធីសាស្ត្របែបទីផ្សារអាចដំណើរការបានដោយរបៀបណាជាមួយជនពិការ និងមនុស្សចាស់។ ដោយហេតុនេះគួរចាត់ទុកផ្នែកនេះថាជាចំណុចចាប់ផ្តើមសម្រាប់ការបណ្តុះគំនិតនិងអនុវត្តសាកល្បងនៅក្នុងវិស័យនេះ ហើយគួរតែពិនិត្យឡើងវិញនិងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជាទៀងទាត់ ខណៈដែលបានទទួលបទពិសោធន៍ថ្មីៗពីការអនុវត្ត។

៤.១ ការធ្វើការជាមួយអាជីវកម្មអនាម័យ និងភ្នាក់ងារលក់

ដើម្បីឱ្យអាជីវកម្មអនាម័យ និងភ្នាក់ងារលក់មានការចាប់អារម្មណ៍នៅក្នុងផ្នែកនេះ ពួកគេចាំបាច់ត្រូវជឿជាក់ថាពួកគេអាចលក់ទំនិញទៅឱ្យក្រុមគ្រួសារដែលមានសមាជិកជាជនពិការ និងមនុស្សចាស់។ ការងារនេះអាចធ្វើបានតាមរយៈ៖

- ជួយអាជីវកម្មឱ្យបានដឹងអំពីទំហំទីផ្សារក្នុងផ្នែកនេះ។ អង្គការជនពិការ និងអង្គការមនុស្សចាស់អាចពន្យល់ដល់អាជីវកម្មឱ្យដឹងអំពីចំនួនអតិថិជនជាសក្តានុពលដែលកំពុងរស់នៅក្នុងតំបន់ដែលពួកគេកំពុងធ្វើការ។ ព្រមជាមួយគ្នានេះសូមពន្យល់ផងដែរថានៅស្ទើរគ្រប់គ្រួសារទាំងអស់សុទ្ធតែមានមនុស្សចាស់ មានជនពិការ ឬស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ។
- កំណត់រកអាជីវកម្មអនាម័យដែលអាចមានជនពិការនៅក្នុងក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេ ឬដែលកំពុងថែទាំមនុស្សចាស់ រួចធ្វើការជាមួយពួកគេដើម្បីកំណត់រកដំណោះស្រាយ។

¹⁸WSP (2011) មគ្គុទេសន៍ណែនាំអំពីទីផ្សារអនាម័យ។ អាចរកមើលបាននៅ៖

<http://www.wsp.org/sites/wsp.org/files/publications/WSP-Introductory-Guide-Sanitation-Marketing.pdf>

៤.២ ការរៀបចំផែនការ និងយុទ្ធសាស្ត្រទីផ្សារ

ការស្រាវជ្រាវស្ថានភាពមុនការអនុវត្តន៍គម្រោង

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវស្ថានភាពទីផ្សារមុនការអនុវត្តន៍គម្រោងអាចនឹងត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានសម្រាប់ការរៀបចំកម្មវិធីទីផ្សារអនាម័យ។ ត្រូវដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ ហើយការដាក់បញ្ចូលនេះអាចធ្វើទៅបានតាមមធ្យោបាយដូចខាងក្រោម៖

- លើកឡើងអំពីជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងសំណួរស្រាវជ្រាវ គោលបំណង និងក្របខណ្ឌការងាររបស់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ។
- ធានាថាក្រុមសិក្សាស្រាវជ្រាវយល់អំពីវិធីសាស្ត្រសិទ្ធិមនុស្សចំពោះពិការភាពនិងមនុស្សចាស់នៅក្នុងបរិបទការសិក្សាស្រាវជ្រាវ។ ពួកគេអាចនឹងត្រូវការការបណ្តុះបណ្តាលមួយចំនួន។
- គិតគូរឲ្យមានជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងក្រុមការងារសិក្សាស្រាវជ្រាវ ការធ្វើបែបនេះអាច ជួយបង្កើតភាពជាដៃគូល្អ និងអាចធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួមរបស់ជនពិការផងដែរ¹⁹ សមាគមមនុស្សចាស់ក៏បានប្រមូលទិន្នន័យ និងព័ត៌មានអំពីមនុស្សចាស់នៅក្នុងភូមិរបស់ពួកគាត់ដែលអាចយកមកប្រើប្រាស់បានផងដែរ។
- ធានាថាការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រប្រតិបត្តិក្នុងការកំណត់រក និងការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងការស្ទាបស្ទង់មតិក្រុមពិភាក្សា និងជាអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ជាដើម ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងការរៀបចំការសិក្សាស្រាវជ្រាវ។ សូមមើលសកម្មភាពទី២ ស្តីពីអនុសាសន៍មួយចំនួនអំពីរបៀបធ្វើសកម្មភាពនេះ។
- ជជែកសួរដោយសំណួរជាក់លាក់អំពីការអនុវត្តផ្នែកអនាម័យរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់។
- ស្វែងយល់ឲ្យដឹងថាតើជនពិការ និង មនុស្សចាស់ត្រូវបានគិតគូរដោយអាជីវកម្មអនាម័យ និង អ្នកម៉ៅការសំណង់ ដែរឬទេ។
- កំណត់មើលថាតើស្តុកទំនិញរបស់អាជីវកម្មក្នុងមូលដ្ឋានមានប្រភេទបង្គន់ខុសៗគ្នា ឬ ក៏ម៉ូតកែច្នៃដែលអាចបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលចំពោះជនពិការ មនុស្សចាស់ទន់ខ្សោយ ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះជិតគ្រប់ខែ និងអ្នកជំងឺ/អ្នករលូសឬទេ។

សូមមើលសកម្មភាពទី១ សម្រាប់វិធីសាស្ត្រអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការដាក់បញ្ចូលអង្គការជនពិការ (DPOs) និងសមាគមមនុស្សចាស់ (OPAs) ជាអ្នកពាក់ព័ន្ធនៅពេលកំពុងរៀបចំការសិក្សាស្រាវជ្រាវ។

សូមមើលសកម្មភាពទី២ សម្រាប់គន្លឹះអនុវត្តជាក់ស្តែងអំពីរបៀបក្នុងការកំណត់រកជនពិការ និងមនុស្សចាស់ដើម្បីដាក់បញ្ចូលពួកគាត់ក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវស្ថានភាពគម្រោងមុនពេលអនុវត្តគម្រោង។

ទីផ្សារចម្រុះ៖ ផលិតផល

នៅក្នុងអំឡុងពេលដំណាក់កាលអភិវឌ្ឍន៍ផលិតផល៖

- ចូរចងចាំនូវគោលការណ៍រចនាសកល និងសូមចងចាំថា ការរចនាសកលនេះមិនធ្វើឱ្យថ្លៃចំណាយកើនឡើងច្រើននោះឡើយ។ (សូមមើលទំព័រ២៣ ឬ ប្រអប់ទី២)

¹⁹ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវដទៃទៀតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានបង្ហាញថាជនពិការមានភាពកក់ក្តៅជាមួយអ្នកប្រមូលទិន្នន័យដែលជាជនពិការដែរ ហើយបានផ្តល់ព័ត៌មានយ៉ាងលម្អិត។ មានការាយការណ៍ផងដែរថា ការមានជនពិការជាអ្នកប្រមូលទិន្នន័យ ក៏ធ្វើឲ្យមានលទ្ធផលជាវិជ្ជមានចំពោះឥរិយាបថរបស់សហគមន៍ចំពោះជនពិការផងដែរ។

- ពិចារណាជ្រើសយកការចនាណាដែលមានភាពងាយស្រួលក្នុងការប្រើប្រាស់សម្រាប់មនុស្សច្រើនប្រភេទជាងគេបំផុត? តើអាចមានចន្លោះណាមួយដែលគេអាចសង់បង្គន់ដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ហើយត្រូវចំណាយអស់ថ្លៃតិច ឬទេ?²⁰
- ពិចារណាថាតើមានផ្នែកណាខ្លះដែលត្រូវបានកែតម្រូវដើម្បីបង្កឲ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល និងបានបន្ថែមទៅក្នុងបទដ្ឋានបង្គន់ដែរឬទេ? ឧទាហរណ៍ ផ្នែកដែលត្រូវបានបន្ថែមមានដូចជា កម្រាលសញ្ញាជនពិការភ្នែក ឬខ្សែសម្រាប់នាំផ្លូវ បង្គាន់ដៃ តុល្យភាពនៃរចនា និងកន្លែងអង្គុយរបស់បង្គន់សង់ឡើងខ្ពស់ជាដើម។

សូមមើលសកម្មភាពទី១ សម្រាប់វិធីសាស្ត្រអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការធ្វើការជាមួយអង្គការជនពិការ (DPOs) និងសមាគមមនុស្សចាស់ (OPAs)ដើម្បីប្រមូលបទពិសោធន៍ក្នុងការកែសម្រួល ដែលធ្វើដោយជនពិការ និង មនុស្សចាស់ និង ពិចារណានូវរាល់ដំណើរការនៃការចនាទាំងនេះ។

ទីផ្សារចម្រុះ៖ តម្លៃ

ត្រូវចាំថាពិការភាពមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងភាពក្រីក្រ ដែលចំណុចនេះសំខាន់ណាស់ចំពោះការធ្វើឲ្យការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ត្រូវតែមានតម្លៃសមរម្យ៖

- ធ្វើការជាមួយអង្គការជនពិការដើម្បីផ្សារភ្ជាប់ជនពិការជាមួយស្ថាប័នមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ។ មានករណីជាច្រើនដែលជនពិការមិនអាចទទួលបានសេវាមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ បើធៀបនឹងជនមិនពិការ។
- លើកទឹកចិត្តស្ថាប័នមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុឲ្យផ្តល់ឥណទានមានការប្រាក់ទាបដល់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់
- ប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយសមាគមមនុស្សចាស់ (OPAs) អំពីជម្រើសនានាសម្រាប់មនុស្សចាស់នៅក្នុងភូមិរបស់ពួកគាត់ ដើម្បីផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុសម្រាប់ទិញផលិតផលទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ។
- ប្រសិនបើចាំបាច់ សូមពិចារណាលើវិធីការឧបត្ថម្ភទុនសម្រាប់បង្គន់មានតម្លៃថ្លៃ ឬ ឧករណ៍ជំនួយដូចជា បង្គន់អង្គុយសង់ខ្ពស់ឡើង តាមមធ្យោបាយទាំងឡាយណាដែលអាចជួយពង្រឹងទីផ្សារអនាម័យនៅមូលដ្ឋានឧទាហរណ៍ តាមរយៈការប្រើប្រាស់កម្មវិធីប័ណ្ណទឹកប្រាក់ជាដើម។

ទីផ្សារចម្រុះ៖ ទីកន្លែង

- ព្រឹត្តិការណ៍លក់គួរតែរៀបចំនៅកន្លែងដែលមានភាពងាយស្រួលសម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូបអាចចូលរួមបាន
- អង្គការជនពិការនិងសមាគមមនុស្សចាស់ អាចសម្របសម្រួលជាមួយភ្នាក់ងារលក់ទំនិញផ្នែកអនាម័យដើម្បីធានាថាពួកគេអាចចុះដល់នៅជាន់របស់គ្រួសារជនពិការ និងមនុស្សចាស់ និង ចែករំលែកព័ត៌មានអំពីការរចនាដែលមានលក្ខណៈជាក់បញ្ចូល។
- អង្គការជនពិការអាចរៀបចំកុម្មង់ទិញទំនិញជាក្រុម ពីអាជីវកម្មអនាម័យសម្រាប់ជនពិការ និង មនុស្សចាស់នៅក្នុងតំបន់គោលដៅរបស់ពួកគេ។
- អង្គការជនពិការក៏អាចស្តុកទុកឧបករណ៍ជំនួយ ដើម្បីលក់ឲ្យសមាជិករបស់ពួកគេផងដែរ។

ទីផ្សារចម្រុះ៖ ការផ្សព្វផ្សាយ

- គួរមានការតំណាងឲ្យជនពិការ និងមនុស្សចាស់យ៉ាងសកម្មក្នុងនាមជាផ្នែកមួយនៃយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយ។ ការងារនេះអាចធ្វើឡើងបានតាមរយៈការបង្ហាញជនពិការ និងមនុស្សចាស់ និងមនុស្សជាច្រើនទៀតដែលប្រើ

²⁰ គេបានរកឃើញថាការបង្កឲ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួលគឺមិនអស់ថ្លៃច្រើនឡើយ នៅពេលដែលការងារនេះ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូល តាំងពីដំបូងដំបូងដោយប្រើគោលការណ៍រចនាសម្ព័ន្ធ

ប្រាស់បង្គន់ដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងលក្ខណៈជាវិជ្ជមាននៅក្នុងយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយ និងការផ្តល់សារ។

- ដើម្បីជួយលើការងារនេះ ការផ្សព្វផ្សាយដែលមានការដាក់បញ្ចូលគួរតែរំលេចឡើងនៅក្នុងឧបករណ៍ទំនាក់ទំនងនៅពេលបង្កើតសម្ភារៈ។
- ការផ្សព្វផ្សាយគួរតែរៀបចំនៅក្នុងមធ្យោបាយផ្សេងៗគ្នាជាច្រើនដើម្បីកុំឲ្យជនពិការ មនុស្សចាស់ “ខកខានមិនបានទទួលសារ”។ គំរូពហុទំនាក់ទំនងក៏ជួយពង្រឹងលទ្ធភាពនៃការផ្តល់សារសម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូបផងដែរ ព្រោះថាមនុស្សងាយទទួលយកសារទំនាក់ទំនងក្នុងទម្រង់នៃការទំនាក់ទំនងផ្សេងៗពីគ្នា។
- គេអាចបង្កើតភាពជាដៃគូសម្រាប់ការផ្សព្វផ្សាយផងដែរ ឧទាហរណ៍ អង្គការជនពិការ សមាគមមនុស្សចាស់ និងបណ្តាញកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍ដែលបានដឹង និង មានទំនាក់ទំនងជាមួយជនពិការគ្រប់ប្រភេទ និងមនុស្សចាស់នៅកម្រិតសហគមន៍អាចជួយចែករំលែកសារអនាម័យ និងភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជនពិការ និងមនុស្សចាស់ជាមួយអ្នកផ្គត់ផ្គង់ផ្នែកអនាម័យ។
- សូមរំលេចនូវសារៈប្រយោជន៍នៃការរចនាដែលមានការដាក់បញ្ចូលភាពមិនទើសទេង មានភាពងាយស្រួលក្នុងការប្រើប្រាស់ និងគុណភាពរបស់បង្គន់ និង ពន្យល់ប្រាប់ឲ្យដឹងថាបង្គន់នេះអាចប្រើបានដោយមនុស្សគ្រប់រូបពេញមួយវដ្តជីវិត (ការប្រើប្រាស់បានកាន់តែច្រើនដោយជនពិការ មនុស្សចាស់ទន់ខ្សោយ ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ ជិតគ្រប់ខែ កុមារ និងអ្នកដែលមានជំងឺ ឬ របួសជាបណ្តោះអាសន្ន)។

៥. ទីកន្លែងលាងសម្អាតដៃដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

បទដ្ឋានអប្បបរមា៖ គំនិតផ្តួចផ្តើមអំពីកន្លែងលាងសម្អាតដៃដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

១. ជនពិការ និងមនុស្សចាស់គួរតែចូលរួមនៅក្នុងការធ្វើផែនការ ការរចនា និងទីតាំងសម្រាប់សង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ទីកន្លែងលាងសម្អាតដៃ រួមមានកន្លែងដាក់សាប៊ូលាងដៃផងដែរ។
២. ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធលាងសម្អាតដៃគួរតែមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងត្រូវបានរចនាឡើងដោយផ្អែកលើគោលការណ៍រចនាជាសកល (សូមមើលទំព័រ២៣ប្រអប់ទី២) ដោយក្នុងនោះត្រូវ កែសម្រួលការរចនាម៉ូតដើម្បីអាចឲ្យជនពិការប្រើប្រាស់បាន។
៣. ដំណើរការការពិនិត្យតាមដានរួមបញ្ចូលនូវការត្រួតពិនិត្យ ថាតើមនុស្សចាស់ ឬជនពិការបានប្រើប្រាស់សេវាលាងសម្អាតដៃ និងទទួលបានព័ត៌មានអំពីការលាងសម្អាតដៃ ឬអត់។
៤. គួរចែករំលែកគំនិតបង្កើតថ្មីៗស្តីពីទីកន្លែងលាងសម្អាតដៃដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល នៅក្នុងគ្រប់វិស័យ។

វាជាការសំខាន់ណាស់ដែលការប្រឹងប្រែងធ្វើឲ្យមានការប្រសើរឡើងនូវការលាងសម្អាតដៃ បានទៅដល់សម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូបនៅក្នុងគ្រួសារ និងសហគមន៍ រួមទាំងជនពិការ និង មនុស្សចាស់ផងដែរ។ វាជាការសំខាន់ផងដែរ ដែលសមាជិកគ្រួសារ និងអ្នកថែទាំជនពិការ និងមនុស្សចាស់ដែលជួយមើលថែទាំខ្លួននិងជួយអនុវត្តការងារប្រចាំថ្ងៃដទៃទៀតដល់ពួកគាត់ត្រូវអនុវត្តការលាងសម្អាតដៃនៅក្នុងពេលសំខាន់ៗ។

ការរចនា និងទីតាំងសម្ភារៈលាងសម្អាតដៃដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

ផ្នែកនេះផ្តល់ជូននូវគន្លឹះអនុវត្តជាក់ស្តែងសម្រាប់ការរចនានិងទីតាំងរបស់កន្លែងសម្រាប់លាងសម្អាតដៃដែលបង្កឲ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល។

សូមមើលសកម្មភាពទី១ សម្រាប់ជំហានអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួមរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ក្នុងការរចនា និងទីតាំងរបស់កន្លែងសម្រាប់លាងសម្អាតដៃ។

នៅពេលដែលយើងធានាយ៉ាងណាឲ្យគ្រួសារមានទីកន្លែងប្រកបដោយភាពងាយស្រួល និង ទីតាំងសមស្របសម្រាប់ដាក់សម្ភារៈលាងសម្អាតដៃ ជាការសំខាន់ផងដែរដែលត្រូវគិតគូរអំពីតម្រូវការរបស់សមាជិកគ្រួសារទាំងអស់គ្នារួមទាំងជនពិការ និងមនុស្សចាស់ផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ មនុស្សចាស់ដែលមានសភាពទន់ខ្សោយ និងមានការលំបាកក្នុងការដើរ ច្រើនតែមិនសូវប្រើសាប៊ូ ប្រសិនបើដាក់សាប៊ូនៅឆ្ងាយពីប្រភពទឹក។ មនុស្សចាស់ម្នាក់ដែលមានកម្រោយផ្នែកគំហើញត្រូវដឹងឲ្យច្បាស់អំពីទីតាំងដាក់សាប៊ូដើម្បីឲ្យគាត់អាចយកមកប្រើបាន។ គួរពិចារណាលើគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់នៃការរចនាចាប់ពីទីតាំងនៃកន្លែងលាងសម្អាតដៃ ផ្លូវដើរទៅកាន់កន្លែងលាងសម្អាតដៃ និងទីកន្លែងរក្សាទុកសម្ភារៈប្រើប្រាស់។

តារាងនេះរៀបរាប់បង្ហាញអំពីរបៀបនានាដែលអាចកើតមាន និងដំណោះស្រាយសម្រាប់លទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីកន្លែងលាងសម្អាតដៃ។ កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យគួរប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ការវិភាគរបាំងដោយបែបការចូលរួមដើម្បីរៀបចំកម្មវិធីលាងសម្អាតដៃ។ សូមមើលសកម្មភាពទី៣ សម្រាប់ជំហានអនុវត្តជាក់ស្តែងអំពីរបៀបវិភាគរបាំង។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ការត្រួតពិនិត្យអំពីសុវត្ថិភាព និងការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលតាមបែបការចូលរួមគឺជាមធ្យោបាយដ៏ល្អមួយក្នុងការកំណត់របាំងផងដែរ។

តារាងទី ២: របាំង និងដំណោះស្រាយសម្រាប់ការលាងសម្អាតដៃ

	របាំង	ដំណោះស្រាយ
ទីតាំងកន្លែងលាងសម្អាតដៃ (តើអ្នកគ្រប់គ្នានៅក្នុងគ្រួសារអាចចូលទៅកន្លែងលាងសម្អាតដៃបានដែរឬទេ?)	កន្លែងលាងសម្អាតដៃនៅឆ្ងាយពីបង្គន់ឬឆ្ងាយពីផ្ទះ ផ្លូវទៅកាន់កន្លែងលាងសម្អាតដៃពិបាកដើរចូលទៅរក	ត្រូវដាក់កន្លែងលាងដៃនៅជិតបង្គន់ឬផ្ទះ បំពាក់ជម្រាល និងផ្លូវបេតុងតាមផ្លូវដើម្បីងាយស្រួលដើរទៅកន្លែងលាងសម្អាតដៃ បំពាក់ខ្សែនាំផ្លូវ បង្គាន់ដៃ ឬកម្រាលសញ្ញានាំផ្លូវដើម្បីងាយស្រួលដើរ។
ការរចនារបស់កន្លែងលាងសម្អាតដៃ (តើអ្នកគ្រប់គ្នានៅក្នុងគ្រួសារអាចប្រើប្រាស់សម្ភារៈលាងសម្អាតដៃដែរឬទេ?)	បំពង់បង្ហូរទឹកបញ្ឈូនខ្ពស់ពេក មានការលំបាកឈោងដៃដល់ពាងទឹកដើម្បីដងទឹកយកមក	រចនាជំហរបំពង់បង្ហូរទឹកឲ្យនៅទាប ពិចារណាឲ្យមានជម្រើសរចនាដូចជាបោយដែលមានដងវែង
កន្លែងដាក់សាប៊ូដុំ (តើអ្នកគ្រប់គ្នានៅក្នុងគ្រួសារដឹងអំពីទីកន្លែងទុកសាប៊ូដុំ និងអាចប្រើវាបានដែរឬទេ?)	ពិបាកឈោងយកសាប៊ូដុំនៅកន្លែងលាងសម្អាតដៃ មិនដឹងទៅរកកសាប៊ូដុំនៅកន្លែងណា (ហាង) ឬមិនអាចយកសាប៊ូដុំដោយខ្លួនឯងបាន	ធានាថាសាប៊ូដុំដាក់កន្លែងងាយស្រួលរកដាក់នៅកម្ពស់ដែលទាប និងដាក់នៅកន្លែងដដែលដូចរាល់ថ្ងៃ ផ្សព្វផ្សាយចំណេះដឹងនៅពេលនិយាយជាមួយគ្រួសារឲ្យដឹងថាគ្រប់គ្នានៅក្នុងគ្រួសារចាំបាច់ត្រូវអាចយកសាប៊ូដុំមកប្រើ។ សមាជិក គ្រួសារមួយចំនួនអាចនឹងត្រូវទិញសាប៊ូឲ្យអ្នកផ្សេងទៀតប្រើ។

នៅក្នុងកម្រិតសហគមន៍ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសម្រាប់លាងសម្អាតដៃមានដូចជា រ៉ូប៊ីណេបញ្ឈូរ ខ្សែបាញ់ទឹកពាងទឹកជាដើម គប្បីរចនាដើម្បីបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់មនុស្សមានកម្សាយអវៈយវៈគ្រប់ប្រភេទ ឬ អ្នកដែលអាចប្រើប្រាស់ដៃបានក្នុងកម្រិតកំណត់។ អ្នកសម្របសម្រួលសហគមន៍គួរលើកទឹកចិត្តសមាជិកសហគមន៍ឲ្យគិតគូរអំពីរូបរាងដែលបង្កឲ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល។ ពួកគេគួរទទួលបានវគ្គបណ្តុះបណ្តាលក្នុងការកែសម្រួលការរចនាបែបសាមញ្ញៗ ដើម្បីបង្កើតសម្ភារៈលាងសម្អាតដៃឲ្យកាន់តែមានលក្ខណៈងាយស្រួលដូចជា បន្ទាបកម្ពស់កន្លែងរ៉ូប៊ីណេលាងដៃបញ្ឈូរ ដើម្បីងាយស្រួលដល់ជនពិការប្រើរទេះ បន្ថែមប្រវែងដងបោយជួសទឹកដើម្បីងាយស្រួលដងទឹកពីពាង។

ការផ្សព្វផ្សាយអំពីការលាងសម្អាតដៃដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

ទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរប្រព្រឹត្តិចំពោះការលាងសម្អាតដៃនឹងសាប៊ូនៅក្នុងពេលវេលាសំខាន់ៗ ជារឿយៗត្រូវបានធ្វើឡើងតាមរយៈប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ភាពយន្ត ក្រដាសផ្ទាំងធំ ផ្ទាំងរូបភាព និងសម្ភារៈដទៃទៀតក្នុងការផ្សព្វផ្សាយអំពីការលាងសម្អាតដៃ។ ឧបករណ៍ទាំងនេះអាចមានការលំបាកសម្រាប់មនុស្សចាស់ ឬ ជនពិការ ក្នុងការមើល អាន និងយល់។ ជាការសំខាន់ណាស់ក្នុងការផលិតសម្ភារៈក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗគ្នា។ ឧទាហរណ៍ងាយៗមួយចំនួនមានដូចជា៖

- ប្រើពុម្ពអក្សរធំ និងរូបភាពធំៗនៅក្នុងយុទ្ធនាការ
- បង្កើតរូបភាពសញ្ញាដែលមនុស្សអាចស្ថាប័នដឹង ពុំត្រឹមតែមើលឃើញដោយភ្នែកទេ
- ប្រើប្រាស់មធ្យោបាយបែបមើលឃើញផង និងជាសម្លេងផង

ចំណុចទាំងនេះនឹងមានលម្អិតបន្ថែមទៀតនៅក្នុងវគ្គទំនាក់ទំនងដើម្បីការផ្លាស់ប្តូរនៅខាងក្រោម។

នេះគឺចាំបាច់ត្រូវដែលព្រឹត្តិការណ៍របស់សហគមន៍ត្រូវមានការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់។ សូមមើលសកម្មភាពទី២ សម្រាប់ព័ត៌មានគន្លឹះក្នុងការកំណត់រកជនពិការ ដើម្បីបង្កើនការចូលរួមនៅក្នុងព្រឹត្តិការណ៍របស់សហគមន៍។ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គការជនពិការ ឬកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មនៅតាមសហគមន៍ និងសមាគមមនុស្សចាស់ក្នុងការចូលរួមរៀបចំព្រឹត្តិការណ៍ដូចជា ទិវាលាងសម្អាតដៃសកលជាដើម គឺជាមធ្យោបាយដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយក្នុងការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងជាមួយជនពិការ និង មនុស្សចាស់ ហើយអាចទៅដល់ក្រុមដែលត្រូវបានគេមើលរំលងដទៃទៀត។

ប្រធានអង្គការជនពិការនិងសហព័ន្ធសមាគមមនុស្សចាស់ ក៏ជួយអប់រំផ្សព្វផ្សាយដល់សមាជិករបស់ខ្លួន និងសហគមន៍ទាំងមូលអំពីការអនុវត្តទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ ជួយផ្សព្វផ្សាយចំណេះដឹង និងការផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តនៅក្នុងភូមិរបស់ពួកគាត់ផងដែរ។

នៅពេលប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់លើកុមារ មានដូចជាយុទ្ធនាការសាលារៀនជាដើម សូមចងចាំថាកុមារពិការប្រហែលជាមិនបានចូលរៀន និងមិនបានទទួលសារអំពីការលាងសម្អាតដៃដូចមិត្តភក្តិរបស់ពួកគេដែលបានចូលរៀនឡើយ។ សូមពិនិត្យមើលថាតើមានកន្លែងផ្តល់ការអប់រំបែបរួមបញ្ចូល ឬ សាលារៀនពិសេសដែលនៅជិតនោះឬទេ ហើយត្រូវអនុវត្តកម្មវិធីលាងសម្អាតដៃនៅទីនោះផងដែរ។

អ្នកផ្សព្វផ្សាយអំពីសុខភាពសហគមន៍ ដែលធ្វើការពិនិត្យតាមដានបន្តគួរធានាឲ្យបានថាពួកគេបាននិយាយជាមួយមនុស្សចាស់ និងជនពិការដើម្បីពិនិត្យមើលឲ្យដឹងថាពួកគេត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីលាងសម្អាតដៃឬទេ ហើយតើមានរបាំងអ្វីខ្លះដែលរារាំងពួកគេ ដែរឬទេ។

៦. ទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត (bcc)៖ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល

បទដ្ឋានអប្បបរមា៖ លទ្ធភាពទទួលបានទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត

១. សកម្មភាពផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តត្រូវរាប់បញ្ចូលជនគ្រប់រូប និងបង្គុលក្នុងណៈឱ្យមនុស្សគ្រប់រូបមានលទ្ធភាពទទួលបាននិងគប្បីប្រើប្រាស់គំរូនៃការប្រាស្រ័យទាក់ទងលើសពីមួយ (ឧទាហរណ៍ដូចជា រូបភាព និងការពណ៌នាផ្ទាល់មាត់)
២. ជនពិការ និងមនុស្សចាស់គប្បីត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងសម្ភារៈផ្សព្វផ្សាយទាក់ទងនឹងការអនុវត្តន៍អនាម័យប្រកបដោយភាពវិជ្ជមាន ដើម្បីបង្ហាញអំពីតម្លៃនៃការដាក់បញ្ចូល។
៣. វិធីសាស្ត្រទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តដែលបង្កលក្ខណៈឱ្យគេអាចមានលទ្ធភាពទទួលបាន និងរាប់បញ្ចូលជនគ្រប់រូប គប្បីត្រូវបានចែករំលែកនៅក្នុងវិស័យការអនុវត្តន៍ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ (WASH) ទាំងមូល។
៤. ជនពិការនិងមនុស្សចាស់គប្បីត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងការកំណត់វិសាលភាពនៃការអនុវត្តន៍អនាម័យនិងការប៉ាន់ប្រមាណ។ សកម្មភាពនេះរាប់បញ្ចូលអនាម័យរបស់ស្ត្រី និងកុមារវិពិការនៅពេលមានរដូវផងដែរ។

គោលការណ៍ណែនាំថ្នាក់ជាតិរបស់ប្រទេសកម្ពុជាស្តីពីទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តសំរាប់អនាម័យនៅជនបទក្នុងប្រទេសកម្ពុជា (ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទឆ្នាំ២០១៥) បានផ្ដោតលើការប្រព្រឹត្តសំខាន់ៗចំនួន៣ ជាអាទិ៍៖

១. គ្រួសារនៅជនបទទទួលបានយកបង្គន់សម្រាប់គ្រួសារ
២. ការលាងសម្អាតដៃនឹងសាប៊ូនៅពេលសំខាន់ៗ (មុនរៀបចំអាហារ មុនពេលចម្អិនអាហារ មុនទទួលទានក្រោយបន្ទោរបង់ និងក្រោយលាងគូថឲ្យទាប) ដោយគ្រួសារនៅជនបទ ជាពិសេសអ្នកថែទាំកុមារក្រោមអាយុ៥ឆ្នាំ និង
៣. ការប្រើប្រាស់ទឹកនៅតាមគ្រួសារដោយគ្រួសារនៅជនបទប្រកបដោយសុវត្ថិភាព និងជាប់លាប់

ផ្នែកនេះផ្តល់ព័ត៌មានគន្លឹះសម្រាប់ការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តដែលអាចប្រើប្រាស់បាននៅក្នុងផ្នែកទាំងបីនេះនៃការផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត។

កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ គប្បីពិចារណាអំពីសេចក្តីត្រូវការទំនាក់ទំនងរបស់មនុស្សចាស់ និងជនពិការ។ ឧទាហរណ៍ មនុស្សចាស់ម្នាក់អាចទទួលព័ត៌មានក្នុងល្បឿនមួយដ៏យឺត មានការចងចាំខ្សោយ (សមត្ថភាពក្នុងការទទួលព័ត៌មានជាច្រើន ផ្សេងៗគ្នាក្នុងរយៈពេលណាមួយ) និង មានការលំបាកក្នុងការយល់អំពីសារមួយចំនួន។

កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ គប្បីចាត់វិធានការដើម្បីធានាថា៖

- កិច្ចប្រជុំអំពីទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត គប្បីធ្វើឡើងនៅកន្លែងដែលជនពិការ ឬ មនុស្សចាស់រស់នៅ។
- ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទទួលបានទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តព្រមជាមួយនឹងសមាជិកសហគមន៍ទាំងអស់។
- ជនពិការ និង មនុស្សចាស់ ត្រូវបានយកមកបង្ហាញជារូបភាពវិជ្ជមាននៅក្នុងសម្ភារៈផ្សព្វផ្សាយទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត។
- ក្នុងករណីដែលអាចធ្វើទៅបាន គប្បីប្រើប្រាស់ភាពជាតំណាងរបស់មនុស្សចាស់ និងជនពិការឱ្យបានសមស្រប ដើម្បីជួយដល់ការប្រាស្រ័យទាក់ទងសារឱ្យមានភាពសមស្រប និង គួរឱ្យជឿទុកចិត្តបានសម្រាប់ក្រុម

គោលដៅ។ ឧទាហរណ៍ ប្រធានសមាគមមនុស្សចាស់ និងសហព័ន្ធសមាគមមនុស្សចាស់ អប់រំផ្សព្វផ្សាយ សមាជិក និងសហគមន៍របស់ពួកគាត់អំពីការអនុវត្តទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ និង ជួយផ្សព្វផ្សាយ ចំណេះដឹង និងផ្លាស់ប្តូរប្រព្រឹត្តិកម្មនៅក្នុងភូមិរបស់ពួកគាត់។

សូមមើលសកម្មភាពទី១ សម្រាប់វិធីសាស្ត្រអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការធ្វើឲ្យប្រសើរឡើងនូវការចូលរួមរបស់ជនពិការ និង មនុស្សចាស់។ បន្ថែមពីនេះទៀត សូមមើលសកម្មភាពទី២ផងដែរ សម្រាប់ជំហានអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការកំណត់រកជន ពិការ និងមនុស្សចាស់ នៅពេលចាប់ផ្តើមដំបូងនៃការធ្វើយុទ្ធនាការការផ្លាស់ប្តូរប្រព្រឹត្តិកម្មរបស់អ្នក។

៦.១ ព័ត៌មានដែលអាចទទួលបាន

មនុស្សចាស់អាចរៀនសូត្រព័ត៌មានថ្មីៗក្នុងល្បឿនមួយដ៏យឺត។ បន្ថែមពីនេះទៀត ប្រតិកម្ម និងពេលវេលាឆ្លើយតប របស់ពួកគេមានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់នៅពេលពួកគេមានអាយុលើសពី៦៥ឆ្នាំ។ ការបង្ខំមនុស្សចាស់ឲ្យរៀន សូត្រ ឬ បង្ហាញជំនាញថ្មីអាចធ្វើឲ្យពួកគេមានការចប់បារម្ភ និងបដិសេធចំពោះការសាកល្បងដោយសារតែខ្លាចបរាជ័យ និងខ្មាសអៀន។ ការបង្រៀន/ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគប្បីធ្វើដោយសន្សឹមៗ និងដោយប្រុងប្រយ័ត្នច្បាស់លាស់។ ជន ដែលមានបញ្ហាកម្រោយអវៈយវៈខុសៗគ្នា អាចត្រូវការទទួលព័ត៌មាននៅក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗគ្នា។

ការសម្របសម្រួលសហគមន៍ និងវគ្គបង្រៀនអំពីការផ្លាស់ប្តូរប្រព្រឹត្តិកម្មយុទ្ធសាស្ត្រ

អ្នកសម្របសម្រួលគួរពិចារណាកម្រិតដែលមានពេលវេលាសមរម្យបំផុតសម្រាប់ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា៖

- ពេលពាក់កណ្តាលព្រឹករមែងតែងត្រូវបានចាត់ទុកថាជាពេលវេលាល្អបំផុតសម្រាប់មនុស្សចាស់រៀនសូត្រ ដោយសារតែថាមពលរបស់ពួកគាត់នៅមានកម្រិតខ្ពស់នៅឡើយ
- សូមណែនាំឱ្យចែកឯកសារជូនពួកគាត់ អាស្រ័យដោយឯកសារទាំងនេះអាចពង្រឹងបន្ថែមទៅលើសារដែល បានផ្តល់ជូន និង ជួយឱ្យពួកគាត់ចងចាំឡើងវិញនៅពេលដែលមានការភ្លេចភ្លាំងរយៈពេលខ្លីៗឯកសារទាំង នេះគប្បីមានលក្ខណៈដូចខាងក្រោម៖
  - ងាយអាន
  - អក្សរធំៗ
  - មានភាពជិតច្បាស់រវាងក្រដាស និងអត្ថបទ
  - បោះពុម្ពនៅលើក្រដាសដែលមិនភ្លឺចាំង/រលោង

ប្រសិនបើសារមួយត្រូវបានផ្តល់ជូនលឿនពេក វាអាចមានការលំបាកសម្រាប់អ្នកដែលមានការលំបាកក្នុងការស្តាប់ ឬ មើល ឬលំបាកក្នុងការរៀនសូត្រ។ វិធីសាស្ត្រមួយចំនួនរួមមាន៖

- និយាយយឺតៗដើម្បីឲ្យអ្នកស្តាប់អាចចាប់បាននូវសារដែលកំពុងផ្តល់ឲ្យ ដកឃ្លានៅចន្លោះពេលកំពុង ផ្តល់សេចក្តីណែនាំ ទុកពេលដើម្បីឱ្យស្វែងយល់ និងឆ្លើយតបចំពោះព័ត៌មានដែលបានផ្តល់ជូន។
- អ្នកដែលស្តាប់មិនសូវឮមានការប្រឈម ឬ បាត់បង់ប្រយោជន៍កាន់តែខ្លាំងប្រសិនបើសេចក្តីប្រកាស មិនសូវឮ ឬប្រសិនបើសម្លេងខ្ពស់ ឬទាបពេក។
- ជៀសវាងប្រើប្រាស់គោលគំនិតមិនច្បាស់លាស់ (ដូចជា គ្រប់គ្រាន់ ច្រើន ជាញឹកញាប់ ជាញឹកញយៗ)។ ដោយឡែក នៅពេលប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយមនុស្សចាស់ទាំងស្រុង និងបុរស ត្រូវបញ្ជាក់ឱ្យបាន ជាក់លាក់អំពីលំដាប់លំដោយ ពេលវេលា រយៈពេល និងភាពញឹកញាប់។

មនុស្សចាស់អាចមានការលំបាកក្នុងការធ្វើការងារច្រើនយ៉ាងក្នុងពេលតែមួយ។ ការផ្តល់ព័ត៌មានថ្មីៗជាច្រើនក្នុងពេលតែមួយ អាចនាំឱ្យបាត់បង់ប្រយោជន៍ទៅវិញ៖

- បរិមាណនៃព័ត៌មានថ្មីៗ គប្បីត្រូវត្រឹមត្រូវទៅ៥ចំណុច និងផ្តល់ពេលវេលាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឱ្យព័ត៌មានទាំងនោះ “ជ្រាបចូល” ទៅក្នុងខួរក្បាលគាត់។
- ការផ្តល់ព័ត៌មានឡើងវិញដដែលៗ អាចជួយបំពេញការភ្លេចភ្លាំងរយៈពេលខ្លីមួយចំនួនបាន។

ការមើល

- ពន្លឺគឺជាចាំបាច់ណាស់សម្រាប់ការមើល ប៉ុន្តែត្រូវចៀសវាងកុំប្រើពន្លឺខ្លាំងពេក ពន្លឺព្រះអាទិត្យដោយផ្ទាល់ និងក្រដាសដែលមានចំណាំង ព្រោះភ្នែកមនុស្សចាស់គឺងាយរំព្លោចជាមួយចំណាំងពន្លឺ។
- មនុស្សចាស់មានការលំបាកក្នុងការសម្គាល់ភាពខុសគ្នារវាងពណ៌បៃតង ពណ៌ខៀវ និង ពណ៌ស្វាយចាស់ហេតុនេះ គួរចៀសវាងកុំប្រើពណ៌ទាំងនេះ។

ការស្តាប់

- សម្លេងមនុស្សប្រុស ឬ សម្លេងធំគ្រល គឺងាយស្រួលស្តាប់សម្រាប់មនុស្សចាស់ជាង បើប្រៀបធៀបជាមួយសម្លេងស្រ្តី (ជាញឹកញាប់គឺសម្លេងរបស់មនុស្សស្រី)²¹។
- ត្រូវចៀសវាងកុំឱ្យមានសម្លេងរំខានក្នុងបរិយាកាសជុំវិញ
- អ្នកនិយាយគួរតែនិយាយនៅខាងមុខអ្នកចូលរួម និង និយាយឱ្យបានច្បាស់ៗ ហើយកុំយកដៃខ្ទប់មាត់ ពេលអ្នកកំពុងនិយាយ។

ការប្រើប្រាស់រូបភាព

- អ្នកអាចគូសសម្គាល់រូបភាព ឬលើករូបភាពឡើងដោយប្រើប្រាស់ខ្សែបិទការភ្ជាប់ទៅនឹងគ្រោងមេរៀន ដើម្បីឱ្យអ្នកមានកម្រោយគំហើញ អាចកំណត់រូបភាពដោយខ្លួនឯងបាន។
- គួរនិយាយជាពាក្យសម្តីដើម្បីអធិប្បាយអំពីរូបភាព។ បានន័យថាពេលលើករូបភាពបង្ហាញទៅក្រុម អ្នកសម្របសម្រួលត្រូវនិយាយឈ្មោះរូបភាពទាំងនោះចេញមកជាពាក្យសម្តីៗ ដើម្បីឱ្យអ្នកដែលមានកម្រោយគំហើញបានដឹងអំពីរូបភាពនីមួយៗ ព្រមពេលជាមួយអ្នកដទៃទៀតដែរ។ ត្រូវធ្វើយ៉ាងណាត្រូវលើកទឹកចិត្តឱ្យអ្នកចូលរួមដទៃធ្វើដូច្នេះដែរ រួមទាំងនៅពេលពួកគេធ្វើសកម្មភាពជាក្រុមតូចៗផងដែរ។ ឧទាហរណ៍ ពេលអ្នកធ្វើអ្វីមួយត្រូវរៀបរាប់អំពីអ្វីដែលអ្នកកំពុងធ្វើដោយការនិយាយចេញមក... “ខ្ញុំកំពុងរើសរូបភាពបង្អស់”។

ទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្តដោយប្រើប្រាស់រូបភាពតំណាងឱ្យមនុស្សចាស់ និងជនពិការក្នុងលក្ខណៈវិជ្ជមាន

ត្រូវប្រើប្រាស់រូបភាពតំណាងឱ្យមនុស្សចាស់ក្នុងលក្ខណៈវិជ្ជមាន ហើយត្រូវចៀសវាងកុំប្រើរូបភាពតូចមានផ្ទុកគំនិតអវិជ្ជមាន។ នៅកន្លែងណាដែលមានរូបភាពបង្ហាញអំពីជីវិត និងសកម្មភាពរបស់ក្រុមគ្រួសារ ត្រូវធានាថាមានរូបភាពតំណាងឱ្យជនពិការ (បុរស ស្រ្តី កុមារ និងកុមារី) និងមនុស្សចាស់ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងរូបភាពផងដែរ។

ការធ្វើបែបនេះ មានន័យថាជាការប្រើប្រាស់រូបភាពជនពិការដែលប្រើរទេះរុញ ឬជនពិការដែលប្រើប្រាស់ដំបងរាវផ្លូវ ជនពិការដែលប្រើឈើច្រត់ ជនពិការដែលមានជើងម្ខាង ជនពិការដែលប្រើភាសាសញ្ញា ជនពិការដែលត្រូវការ

²¹ ចំណុចនេះមិនពាក់ព័ន្ធជាមួយការនិយាយខ្លាំងៗនោះទេ ប៉ុន្តែ គឺពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រភេទសម្លេង។ ដូច្នេះ គួរចៀសវាងកុំស្រែកខ្លាំងៗដាក់ពួកគាត់ព្រោះអាចធ្វើឱ្យមានការបកស្រាយថាជាការប្រមាថ។

ជំនួយក្នុងការរៀន។ល។ ឧទាហរណ៍ ដាក់បញ្ចូលជនពិការ ឬមនុស្សចាស់ដែលត្រូវពឹងផ្អែកលើអ្នកជួយពេលទៅបង្គន់ និងដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ជាផ្នែកមួយនៃរូបភាពបង្ហាញអំពីគ្រួសារ និងសហគមន៍។

៧. ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត៖ វិធីសាស្ត្រដែលមានការដាក់បញ្ចូល

បទដ្ឋានអប្បបរមា៖ ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

១. គួរស្វែងយល់អំពីតម្រូវការទឹកស្អាតរបស់ជនពិការ មនុស្សចាស់ និងអ្នកថែទាំរបស់ពួកគេ នៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការធ្វើផែនការ ព្រោះថាតម្រូវការរបស់ពួកគេអាចមានភាពខុសប្លែកគ្នាពីសមាជិកដទៃទៀតក្នុងសហគមន៍។
២. ជនពិការ មនុស្សចាស់ និងអ្នកថែទាំពួកគេ គួរមានឱកាសជាផ្លូវការដើម្បីចូលរួមគំនិតយោបល់របស់ខ្លួន នៅក្នុងការធ្វើផែនការ និងអភិបាលកិច្ចប្រព័ន្ធទឹកស្អាត ព្រមទាំងត្រូវធ្វើឡើងស្របពេលជាមួយមនុស្សដទៃទៀតនៅក្នុងសហគមន៍របស់ពួកគេ ដោយត្រូវទទួលស្គាល់ថាជនពិការ មនុស្សចាស់ និងអ្នកថែទាំភាគច្រើនត្រូវការទឹកស្អាតច្រើនជាងមនុស្សទូទៅ ប៉ុន្តែពួកគាត់ច្រើនតែទទួលសេវាទឹកស្អាតតិចជាងគេ។
៣. ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទឹកស្អាតគួរតែបង្កឱ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល និងប្រើប្រាស់គោលការណ៍រចនាសកល (សូមមើលប្រអប់ខាងលើក្នុងផ្នែកទី២)។ គួរកែសម្រួលការរចនាឱ្យបានសមស្របតាមការចាំបាច់ ដើម្បីឱ្យមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងលទ្ធភាពទទួលបានទឹកស្អាតប្រើប្រាស់។ ត្រូវមានការពិនិត្យតាមដានលើចំណុចផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតសហគមន៍ ដើម្បីធានាបានថាហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទាំងនោះឆ្លើយតបតាមបទដ្ឋានឬរចនាសកល។ ដើម្បីអាចធ្វើការងារនេះ ប្រហែលជាចាំបាច់ត្រូវការឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលដល់អ្នកម៉ៅការសំណង់ ឬ អ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការសាងសង់។

ផ្នែកនេះនឹងបង្ហាញជូនអំពីរបៀបធ្វើយ៉ាងណាឱ្យកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតអាចដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ ដើម្បីធ្វើឱ្យពួកគាត់មានលទ្ធភាពទទួលបានទឹកស្អាតកាន់តែច្រើន ដូចមនុស្សដទៃទៀតនៅក្នុងសហគមន៍របស់ខ្លួនដែរ។ ផ្នែកនេះនឹងពិនិត្យលើទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗបីនៃការទទួលបានសេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត៖

- ការវាយតម្លៃលើរបាំងនានាសម្រាប់ការទទួលបានការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត
- ការចូលរួមរបស់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងដំណើរការរចនា
- ការរចនាហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតដែលបង្កឱ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល

វិសាលភាព និងការវិភាគរបាំងនានាសម្រាប់ការទទួលបានសេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត

ជំហានដំបូងដ៏សំខាន់ (ដូចបានបង្ហាញនៅក្នុងសកម្មភាពទី៣) គឺត្រូវប្រមូលព័ត៌មានអំពីរបាំងនានាក្នុងការទទួលបានសេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតដែលស្រ្តី និងបុរសពិការ ព្រមទាំងមនុស្សចាស់ត្រូវជួបប្រទះ។

ប្រភពផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត អាចបង្កការលំបាកសម្រាប់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ក្នុងការទទួលបានទឹកស្អាត។ ហេតុដូច្នេះ ជាការសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវរចនា ការអនុវត្តន៍ និងពិនិត្យតាមដានសេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ដើម្បីដោះស្រាយរបាំងនានាដែលរារាំងនូវការទទួលបានសេវានេះ។ ឧទាហរណ៍មួយចំនួនអំពីរបាំងមានដូចជា៖

- ប្រភពផ្គត់ផ្គង់ទឹកនៅឆ្ងាយ ធ្វើឱ្យមនុស្សចាស់ដែលមានភាពទន់ខ្សោយមិនអាចដើរទៅដល់កន្លែងនោះបាន ហេតុនេះ ពួកគាត់ត្រូវរំពឹងផ្អែកលើសមាជិកគ្រួសារដើម្បីដងទឹកឱ្យពួកគាត់។
- ពួកគាត់អាចមានការលំបាកក្នុងការប្រើអណ្តូងស្នប់ដោយសារពួកគាត់ពិបាកប្រើដៃ ឬមានកម្លាំងដៃខ្សោយ។
- ការឱនដងទឹកនៅឯប្រភពទឹកអាចជាការលំបាកសម្រាប់អ្នកដែលមានការលំបាកក្នុងការបម្លាស់ទី (និងស្រ្តីមានផ្ទៃពោះ)។
- ការដឹកជញ្ជូនទឹកយកមកផ្ទះវិញអាចជាការលំបាកសម្រាប់មនុស្សចាស់ដែលមានភាពទន់ខ្សោយ។
- ជនពិការមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យទៅដងទឹកអាស្រ័យដោយមានការរើសអើង។
- ខ្វះការប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយជនពិការនៅក្នុងដំណើរការរចនា។

វិធីសាស្ត្រមួយដើម្បីលុបបំបាត់រាំងកងទាំងនេះ គឺការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍វិភាគរាំងកងបែបការចូលរួម (សូមមើលនៅក្នុងសកម្មភាពទី៣) ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មានអំពីរាំងកង និង ដំណោះស្រាយចំពោះការទទួលបានទឹកស្អាតជាមួយសមាជិកសហគមន៍។

នៅពេលកម្មវិធីបានប្រមូលព័ត៌មានទាំងនេះរួចហើយ កម្មវិធីអាចប្រើប្រាស់ព័ត៌មាននេះដើម្បីរចនាកម្មវិធី និងប្រព័ន្ធផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតឲ្យកាន់តែមានលក្ខណៈងាយស្រួល។

ការចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការរចនា

ដូចបានបញ្ជាក់នៅក្នុងសកម្មភាពទី១ រួចហើយថា ចាំបាច់ត្រូវមានជំហានបន្ថែមដើម្បីធានាឲ្យបានថាជនពិការ និងមនុស្សចាស់ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងដំណើរការនៃការសម្រេចចិត្ត ជាពិសេសគឺនៅក្នុងការប្រជុំសហគមន៍។ ឧទាហរណ៍ សមាជិកសហគមន៍ម្នាក់ដែលមានពិការភាពផ្នែកកាយសម្បទា ប្រហែលជាមិនអាចមកចូលរួមកម្មវិធីប្រជុំធ្វើផែនការសហគមន៍បានទេ ដោយសារតែទីកន្លែងប្រជុំនៅឆ្ងាយ ឬ កន្លែងនោះមិនបានបង្គុលក្នុងរថយន្តងាយស្រួលសម្រាប់គាត់អាចទៅចូលរួមបាន។

ចាប់តាំងពីពេលដំបូងនៃការរៀបចំផែនការដើម្បីប្រជុំ និងប្រឹក្សាយោបល់ជាមួយសហគមន៍ត្រូវ៖

- កំណត់រកជនពិការតាមរយៈការសាកសួរទៅអង្គការជនពិការនៅមូលដ្ឋាន និងអ្នកដឹកនាំសហគមន៍ (សូមមើលសកម្មភាពទី ១ និងទី ២) និង កំណត់រកមនុស្សចាស់តាមរយៈការសាកសួរទៅសមាគមមនុស្សចាស់នៅមូលដ្ឋាន។
- អញ្ជើញមនុស្សចាស់ និងជនពិការមកចូលរួមកិច្ចប្រជុំសហគមន៍។ ដើម្បីអាចអញ្ជើញពួកគាត់បាន ប្រហែលជាត្រូវមានការជួយជ្រោមជ្រែងពីបណ្តាញអង្គការជនពិការ និងសមាគមមនុស្សចាស់ ព្រមទាំងអ្នកដឹកនាំសហគមន៍ ដើម្បីអាចធានាបានថាពួកគេទទួលបានព័ត៌មានអំពីការប្រជុំ។
- ក្នុងពេលប្រជុំធ្វើផែនការ ត្រូវធានាយ៉ាងណាឲ្យមនុស្សមកពីក្រុមផ្សេងៗគ្នាអាចបញ្ចេញយោបល់ និង ទទួលបានការស្តាប់យោបល់ (ឧ. ស្ត្រី និងបុរសគ្រប់វ័យ ស្ត្រីពិការ)។
- ព្រះសង្ឃ និងអ្នកដឹកនាំសាសនាដទៃទៀត អាចដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការរចនាដំណើរការ និងផ្សព្វផ្សាយការយល់ដឹងស្តីពីពិការភាព។

ការរចនាដែលបង្គុលក្នុងរថយន្តងាយស្រួល

ជនពិការនិងមនុស្សចាស់ផ្ទាល់ គឺជាបុគ្គលសក្តិសមបំផុតក្នុងការផ្តល់ដំបូន្មានលើការរចនាដែលបង្គុលក្នុងរថយន្តងាយស្រួល។ ខាងក្រោមនេះគឺជាការណែនាំមួយចំនួនទាក់ទងនឹងចំណុចនេះ ប៉ុន្តែ សូមមើលនៅក្នុងសកម្មភាពទី៣បន្ថែមទៀតទាក់ទងនឹងវិធីសាស្ត្របែបអនុវត្តជាក់ស្តែងក្នុងការវិភាគរាំងកង។ រាល់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតគួររៀបចំការប្រឹក្សាយោបល់មុននឹងធ្វើការរចនា ដើម្បីធានាឲ្យការរចនាដែលធ្វើឡើងមកនោះមានលក្ខណៈបង្គុលភាពងាយស្រួល (សូមមើលសកម្មភាពទី១ ទី២ និងទី៣)។

បែបផែនការដាក់ និងទីតាំង៖ រាំងកងជាមួយសម្រាប់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់គឺប្រភពទឹកនៅឆ្ងាយពេក ឬ ប្រភពទឹកនៅកន្លែងពិបាកចូលទៅដល់ (ឧ. ផ្លូវអិល)។ បែបផែនការដាក់តាំង និងទីតាំងរបស់ប្រភពទឹកថ្មីត្រូវតែគិតគូរអំពីលទ្ធភាពងាយស្រួលចេញចូលសម្រាប់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ដូចជាចម្ងាយពីផ្ទះ ផ្លូវចេញចូលទំហំ និងសុវត្ថិភាព និងមានខ្សែនាំផ្លូវជាដើម។

ការរចនាផ្នែកបច្ចេកទេសរបស់ប្រភពទឹក៖ ការផ្លាស់ប្តូរសាមញ្ញៗទៅលើការរចនារបស់ប្រភពទឹក (ដៃស្តាប់ ខ្សែនាំជុំវិញ និងជម្រាល) អាចធ្វើឲ្យមនុស្សចាស់ និងជនពិការកាន់តែមានលទ្ធភាពងាយស្រួលទទួលបានទឹកស្អាត។ មានកម្រង

សៀវភៅណែនាំមួយ បង្កើតឡើងដោយអង្គការជនពិការអន្តរជាតិដើម្បីផ្តល់នូវបច្ចេកទេស និងចំនួនទឹកប្រាក់ត្រូវ ចំណាយដែលបានសាកល្បងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជារួចហើយ។

ខាងក្រោមនេះគឺជាទិដ្ឋភាពទូទៅដែលគួរយកមកពិចារណា៖

លទ្ធភាពចេញចូលទៅកាន់ផ្ទៃក្រាលជុំវិញផ្នែកខាងក្នុងនិងទ្រង់ទ្រាយ៖ ជម្រាលស៊ីម៉ង់ត៍មានទំហំធំទូលាយដើម្បីចូលទៅ ដល់ផ្ទៃក្រាលជុំវិញផ្នែកខាងក្នុង និងជួយបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលច្រើន (ចៀសវាងកុំធ្វើឲ្យមានកាំជណ្តើរ)។ ផ្ទៃក្រាលជុំ វិញផ្នែកខាងក្នុងនោះផ្ទាល់ត្រូវតែធំទូលាយ។ សូមមើលគំនូរបច្ចេកទេសនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធក្នុងសៀវភៅរបស់អង្គការជន ពិការអន្តរជាតិ។

ដៃស្នប់៖ អ្នកមានការលំបាកក្នុងការបម្លាស់ទី ឬ មានកម្លាំងខ្សោយអាចទទួលបានប្រយោជន៍ពីដៃស្នប់ដែលមានការរចនា ខុសប្លែកពីគេ (សូមមើលគំនូរបច្ចេកទេសនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធក្នុងសៀវភៅរបស់អង្គការជនពិការអន្តរជាតិ)។

ការលើកធុងទឹក៖ ទម្រង់ម្តងធុងទឹកនៅជិតកន្លែងដងទឹកអាចជួយឲ្យអាចលើកធុងទឹកពីដីមកបានកាន់តែងាយស្រួល (ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងសុវត្ថិភាព អាចជួយកំណត់កម្ពស់សមរម្យសម្រាប់ទម្រនេះ)។

ការដឹកជញ្ជូនទឹក៖ ធុងទឹកទំហំតូចអាចមានភាពងាយស្រួលសម្រាប់អ្នកដែលមានការលំបាកក្នុងការបម្លាស់ទី ដើម្បីទៅ ដងទឹក។

ការទៅដងទឹកពីកន្លែងស្តុកទឹក៖ ត្រូវគិតគូរអំពីកម្ពស់ពាង អាងទឹក ឬ ធុងទឹក ថាតើមានភាពងាយស្រួលកម្រិតណា សម្រាប់អ្នកដែលមានការលំបាកក្នុងការបម្លាស់ទី ឬកម្លាំងខ្សោយក្នុងការដូសយកទឹក។ ម្យ៉ាងទៀត ត្រូវគិតផងដែរថាតើ កន្លែងស្តុកទឹកត្រូវដាក់នៅក្នុងផ្ទះ ឬ ក្រៅផ្ទះ ហើយមួយណាដែលធ្វើឲ្យងាយស្រួល ឬ ពិបាកក្នុងការទៅដូសយកប្រើ ជាង។

ប្រអប់ទី 4៖ ការស្ថាបនាបរិស្ថានដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍

របៀបស្ថាបនាបរិស្ថានដែលមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ៖ សៀវភៅណែនាំលេខ២ អំពីការទទួលបានសេវាទឹកស្អាត និងអនាម័យ (ផ្នែកទី២ កន្លែងលាងសម្អាតបើកចំហរ និងចំណុចជងទឹក) ដោយអង្គការជនពិការអន្តរជាតិ ឆ្នាំ២០០៨។   ឯកសារនេះផ្តល់គំនូរបច្ចេកទេស និងចំនួនទឹកប្រាក់ត្រូវចំណាយលើការរចនាជាសកលសម្រាប់កន្លែងលាងសម្អាតមានទីធ្លាទូលាយ និងចំណុចជងទឹកនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដូចខាងក្រោម៖   ទឹកនៃកន្លែងលាងសម្អាតដែលមានអណ្តូងស្នប់ ឬអណ្តូងលូ   • ទឹកនៃកន្លែងលាងសម្អាតបំពាក់ដោយអណ្តូងស្នប់   • ទឹកនៃកន្លែងលាងសម្អាតមានផ្ទៃខ្សែនទាប   • ទឹកនៃកន្លែងលាងសម្អាតមានអណ្តូងលូ និងប្រដាប់រំងៃដៃ   ទឹកនៃកន្លែងលាងសម្អាតមានទីធ្លាទូលាយដែលមានពាង ឬធុងទឹក   • កន្លែងលាងសម្អាតមានពាងទឹក   • កន្លែងលាងសម្អាតមានបំពង់ទឹកធ្វើពីស៊ីម៉ង់ត៍   • កន្លែងលាងសម្អាតមានប្រព័ន្ធបង្ហូរទឹកឲ្យធ្លាក់ពីលើចុះក្រោម   កន្លែងចូលទៅរកប្រភពទឹកដូចជា ទឹកស្ទឹង បឹង និងអាងទឹក   • ស្ពានឈើសម្រាប់ដើរចុះទៅដងទឹក   • ស្ពានសម្រាប់ដើរចុះទៅដងទឹកចាក់ប្លង់សេស៊ីម៉ង់ត៍

៨. ការពិនិត្យតាមដាន និងការវាយតម្លៃកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង ការលើកកម្ពស់អនាម័យសម្រាប់ការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់

ផ្នែកនេះផ្តល់នូវមគ្គុទ្ទេសក៍សំណួរចំនួនពីរដែលត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងដំណើរការពិនិត្យតាមដាន និងវាយតម្លៃជាប្រចាំដែលអាចនឹងមានប្រយោជន៍ក្នុងការ៖

- ពិនិត្យតាមដាន ថាតើកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ មានលក្ខណៈរួមបញ្ចូលសម្រាប់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់ ឬទេ?
- វាយតម្លៃថាតើកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងការលើកកម្ពស់អនាម័យមួយមានប្រសិទ្ធភាពកម្រិតណា ក្នុងការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់

ជាការសំខាន់ណាស់ដែលត្រូវឲ្យមានការបែងចែកទិន្នន័យទៅតាមពិការភាព យេនឌ័រ និងអាយុ ព្រមទាំងយកទិន្នន័យទាំងនោះមកប្រើប្រាស់។ ការងារនេះ មិនមែនមានត្រឹមតែការវាស់វែងនូវលទ្ធភាពចូលទៅរកសេវាផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យតែប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ក៏ជាការវាស់វែងអំពីការប្រើប្រាស់សេវា ការប្រព្រឹត្តផ្នែកអនាម័យ និងលទ្ធផលដែលកើតចេញពីផលប៉ះពាល់របស់សកម្មភាពកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យទៅលើស្ត្រីនិងបុរសពិការ ព្រមទាំងមនុស្សចាស់ផងដែរ។

ការកំណត់គោលដៅសម្រាប់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូល

នៅពេលដំបូងរបស់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ក្រោយពេលបានប្រមូលទិន្នន័យបឋម និងវិភាគអំពីរបៀបរួចរាល់ហើយ កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យអាចកំណត់គោលដៅដើម្បីលើកកម្ពស់លទ្ធភាពទទួលបានសេវាពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យសម្រាប់ជនពិការនិងមនុស្សចាស់។ បន្ទាប់មក កម្មវិធីអាចពិនិត្យតាមដានលើគោលដៅទាំងនេះ នៅក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្តកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យទាំងមូល និងបន្ទាប់មកទៀតអាចធ្វើការវាយតម្លៃលើកម្មវិធីបាន។ ឧទាហរណ៍មួយចំនួន អំពីគោលដៅរបស់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានការដាក់បញ្ចូលពិការភាព និងមនុស្សចាស់ មានដូចជា៖

- បង្កើនការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនៃទីតាំងបង្គន់អនាម័យ
- បង្កើនការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការទទួលបានសម្ភារៈផ្សព្វផ្សាយអំពីការលាងសម្អាតដៃ
- កាត់បន្ថយចំនួនមនុស្សដែលមិនមានលទ្ធភាពទទួលបាន និងមិនអាចប្រើប្រាស់នូវបរិក្ខារទាំងនោះ
- បង្កើនការចូលរួមពីមនុស្សចាស់ និងជនពិការក្នុងការប្រជុំក្នុងសហគមន៍
- បង្កើនតួនាទីសកម្មរបស់មនុស្សចាស់និងជនពិការ
- បង្កើនចំណេះដឹងរបស់បុគ្គលិកទាក់ទងនឹងការដាក់បញ្ចូលពិការភាព

ការចែករំលែកព័ត៌មានជាមួយវិស័យពិការភាព និងមនុស្សចាស់

បច្ចុប្បន្នមានភស្តុតាងតិចតួចណាស់ដែលបង្ហាញអំពីរបៀប និងកត្តាជម្រុញលទ្ធភាពទទួលបានសេវាពីកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យសម្រាប់ជនពិការ និងមនុស្សចាស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ដើម្បីដោះស្រាយភាពខ្វះចន្លោះនេះ ភ្នាក់ងារកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យអាចចែករំលែកព័ត៌មានដែលបានប្រមូលនៅក្នុងអំឡុងពេលពិនិត្យតាមដាន និងវាយតម្លៃទាក់ទងនឹងរបៀប និងកត្តាជម្រុញលទ្ធភាពទទួលបានសេវាកម្មផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យសម្រាប់ជនពិការ និង មនុស្សចាស់ ជាមួយវិស័យនេះទាំងមូល ព្រមទាំងអាចផ្សព្វផ្សាយអំពីការអនុវត្តន៍ល្អតាមរយៈបណ្តាញកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យដែលមានស្រាប់។

៨.១ របៀបពិនិត្យតាមដានការដាក់បញ្ចូល និងការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងសុវត្ថិភាពដោយមានការចូលរួម គឺជាឧបករណ៍ពិនិត្យតាមដានបែបអនុវត្តជាក់ស្តែង (សូមមើលខាងក្រោម)។ ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងសុវត្ថិភាពគឺជាការពិភាក្សាបែបអនុវត្តជាក់ស្តែងរវាងអង្គការបំពាក់បរិក្ខារទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យជាមួយអ្នកប្រើប្រាស់ ដែលរួមមានទាំងបុរសនិងស្ត្រី អ្នកមានបញ្ហាកម្សាយអវៈយវៈប្រភេទផ្សេងៗគ្នា និងមនុស្សចាស់។ លទ្ធផលដែលបានពីការពិភាក្សាទាំងនេះ អាចយកមកប្រើប្រាស់ ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងអំពីរបៀប និងដំណោះស្រាយដើម្បីធ្វើឲ្យបង្គន់អនាម័យ ទីតាំងដងយកទឹក មូលដ្ឋានទីតាំងសម្រាប់លាងដៃ កាន់តែមានលក្ខណៈងាយស្រួល។

ប្រអប់ទី 5៖ ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលនិងសុវត្ថិភាព

ឧបករណ៍ពិនិត្យតាមដាន ៖ ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងសុវត្ថិភាព

ការត្រួតពិនិត្យលើការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងសុវត្ថិភាពគឺជាវិធីសាស្ត្រដែលមានការចូលរួម ដើម្បីពិនិត្យតាមដានឬវាយតម្លៃទៅលើកម្រិតនៃការបង្កលក្ខណៈ ងាយស្រួលនិងសុវត្ថិភាពនៃមូលដ្ឋានទឹកស្អាត និង/ឬ បរិស្ថានជុំវិញដែលមានស្រាប់

សម្ភារៈ៖ បិច ក្រដាស ម៉ែត្រ សំពត់ និង ម៉ាស៊ីនថត (ជាជម្រើស)។

ការត្រួតពិនិត្យកំណត់រកចំណុចងាយៗដែលត្រូវផ្លាស់ប្តូរទៅលើមូលដ្ឋានទឹកស្អាត និងអនាម័យ និងអ្វីៗដែលនៅជុំវិញទីនោះ ដើម្បីធ្វើឲ្យជនពិការ និងមនុស្សចាស់អាចប្រើប្រាស់ទីតាំងទាំងនោះបានកាន់តែប្រសើរថែមទៀត។ ខាងក្រោមនេះ គឺជាជំហានសំខាន់ៗក្នុងការត្រួតពិនិត្យការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងសុវត្ថិភាព។

ជំហានទី១៖ ធ្វើការជាដៃគូជាមួយអង្គការជនពិការ និងសមាគមមនុស្សចាស់ក្នុងមូលដ្ឋាន។ កំណត់រក និងធ្វើការជាមួយអង្គការជនពិការ និងសមាគមមនុស្សចាស់។

ជំហានទី២៖ ជ្រើសរើសទីតាំងសម្រាប់ធ្វើការវាយតម្លៃ និងចងក្រងក្រុមការងារត្រួតពិនិត្យ ដោយក្នុងនោះមានសមាជិកសហគមន៍ រួមទាំងអ្នកដែលមានពិការភាព និងអ្នកមិនមានពិការភាព។

ជំហានទី៣៖ បណ្តុះបណ្តាលក្រុមការងារត្រួតពិនិត្យអំពីរបៀបធ្វើការត្រួតពិនិត្យ។ សមាជិកអង្គការជនពិការ និងសមាគមមនុស្សចាស់ ប្រហែលជាត្រូវការវគ្គបណ្តុះបណ្តាលសាមញ្ញៗ ស្តីពីរបៀបធ្វើការត្រួតពិនិត្យ។ បំបែកជាក្រុមតូច

និងចាត់តាំងតួនាទីសម្រាប់សមាជិកក្រុមថាតើនរណានឹងត្រូវធ្វើការវាស់វែង នរណាជាអ្នកកត់ត្រាការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលហើយនរណាជាអ្នកគូដ្យាក្រាម។

ជំហានទី៤៖ វាយតម្លៃអំពីការធ្វើដំណើរទៅកាន់មូលដ្ឋានទឹកស្អាត និងអនាម័យ។ ក្រុមការងារការវាយតម្លៃអំពីការធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅទីកន្លែងនោះ (ដូចជា តើផ្លូវធ្វើដំណើរធំទូលាយគ្រប់គ្រាន់ឬទេ ជាដើម)។ កត់ត្រាការរកឃើញរបស់អ្នកនិងពិភាក្សាករដំណោះស្រាយដូចដែលអ្នកបានទៅឃើញ។

ជំហានទី៥៖ ការវាយតម្លៃមូលដ្ឋានទឹកស្អាត និងអនាម័យ។ ក្រុមការងារវាយតម្លៃទីកន្លែង និងកត់ត្រាការរកឃើញ និងធ្វើការពិភាក្សា។ សូមដាក់បញ្ចូលធាតុផ្សំផ្នែកសុវត្ថិភាពផងដែរ (តើមានពន្លឺនៅខាងក្នុង ឬទេ? តើមានធាតុគីមី ឬ សោរសម្រាប់បិទ ដែរឬទេ?)

ជំហានទី៦៖ បង្កើតដំណោះស្រាយ។ ជំហានបញ្ចប់គឺបង្កើតដំណោះស្រាយ។ ក្រុមការងារត្រូវបង្កើតបញ្ជីដំណោះស្រាយដែលអាចមានលទ្ធភាពធ្វើបាន។ បន្ទាប់មក ក្នុងនាមជាស្ថាប័ន សូមបែងចែកដំណោះស្រាយទាំងនេះទៅតាមប្រភេទដំណោះស្រាយរយៈពេលខ្លី រយៈពេលមធ្យម និងរយៈពេលវែង និងចាត់អាទិភាពដំណោះស្រាយទាំងនោះ។

សំណួរគន្លឹះ៖ អាចដាក់បញ្ចូលក្នុងប្រព័ន្ធពិនិច្ឆ័យតាមដានដែលមានស្រាប់ដើម្បីតាមដានអំពីវឌ្ឍនភាពនៃការដាក់បញ្ចូលជនពិការនិងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងការលើកកម្ពស់អនាម័យ។ ខាងក្រោមជាមគ្គុទ្ទេសក៍សំណួរចំនួនពីរ ដោយមគ្គុទ្ទេសក៍សំណួរមួយសម្រាប់ការពិនិត្យតាមដានជាប្រចាំ និងមួយទៀតសម្រាប់វាយតម្លៃកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ។

ការពិនិត្យតាមដាន៖ មគ្គុទ្ទេសក៍សំណួរសម្រាប់ការពិនិត្យតាមដានជាប្រចាំលើទិដ្ឋភាពនៃការដាក់បញ្ចូលរបស់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ

ដំណាក់កាលធ្វើផែនការនិងរចនាការពិនិត្យតាមដាន

- តើបុគ្គលិកបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងមនុស្សចាស់ទៅក្នុងកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងការលើកកម្ពស់អនាម័យ ឬទេ?
- តើសេចក្តីត្រូវការរបស់ជនពិការនិងមនុស្សចាស់ទាក់ទងនឹងទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ មានភាពច្បាស់លាស់ ឬទេ?
- តើអ្នកបានសង្កេតលើបញ្ហាទាក់ទងនឹងការដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងបញ្ហារបស់មនុស្សចាស់ ពាក់ព័ន្ធនឹងទឹកស្អាត ការផ្តល់សេវាអនាម័យ និងការប្រើប្រាស់នៅក្នុងទីតាំងរបស់គម្រោង ឬទេ? តើជនពិការ និងមនុស្សចាស់មានទីតាំងនៅឯណា នៅក្នុងទីតាំងរបស់គម្រោងទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ?
- តើអ្នកបានប្រើទស្សនវិស័យដែលមានការដាក់បញ្ចូលពិការភាពនៅក្នុងការប្រមូលព័ត៌មាន ដែរឬទេ? តើអ្នកបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយអង្គការជនពិការ ឬសមាគមមនុស្សចាស់នៅមូលដ្ឋាន ដែរឬទេ?

ការពិនិត្យតាមដានក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្ត

ទីតាំង ឬឯកសារចរន្ត និងការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល

- តើមានខ្ទង់ថវិកាសម្រាប់សកម្មភាពការដាក់បញ្ចូលពិការភាព និងមនុស្សចាស់ ដែរឬទេ?

- តើបង្កការរចនា និង ទីតាំងរបស់មូលដ្ឋានផ្តល់សេវាទឹកស្អាតនិងការលើកកម្ពស់អនាម័យឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រី និងបុរសកុមារនិងកុមារីពិការ និងមនុស្សចាស់ ដែរឬទេ?
- តើបង្គន់អនាម័យនិងចំណុចសម្រាប់ដងទឹក មានទីតាំងដែលអាចធានាសន្តិសុខផ្លូវកាយដល់ស្ត្រី និងកុមារីពិការគ្រប់រយ ដែរឬទេ?
- តើទីតាំងស្ថិតនៅជិតផ្ទះ ឬទេ ហើយតើមានផ្លូវដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងមានពន្លឺគ្រប់គ្រាន់ ឬទេ?
- តើជនពិការ និងមនុស្សចាស់ប្រើប្រាស់សេវាទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យញឹកញាប់ ឬទេ?
- តើមានការសងបង្គន់អនាម័យដាច់ដោយឡែកពីគ្នាសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរស កុមារ និងកុមារី ឬទេ? តើមានការថែទាំអនាម័យបង្គន់ទាំងនេះ ឬទេ? តើបង្គន់ទាំងនេះមានការបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលសម្រាប់ស្ត្រី និងបុរសកុមារ និងកុមារីពិការ និងមនុស្សចាស់ (ឧ. នៅសាលារៀន កន្លែងធ្វើការ កន្លែងសាធារណៈ) ឬទេ?

ការចូលរួមការផ្តល់សិទ្ធិអំណាច និងការសម្រេចចិត្ត

- តើកម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យមានឥទ្ធិពលអ្វីខ្លះលើជនពិការ និងមនុស្សចាស់ (សូមមើលឧបករណ៍ពិនិត្យតាមដានការផ្លាស់ប្តូរគួរឲ្យកត់សម្គាល់ជាងគេបំផុតខាងក្រោម)
- តើស្ត្រីពិការទាំងក្មេង និងចាស់ បានចូលរួមក្នុងការធ្វើផែនការ (រួមទាំងការធ្វើផែនការអំពីទីតាំង បង្គន់អនាម័យ និងគុណភាព) និងការគ្រប់គ្រងសេវាទឹកស្អាត និងអនាម័យ ដែរឬទេ?
- តើស្ត្រី និងបុរសពិការ និង មនុស្សចាស់បានចូលរួមធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តជាមួយសមាជិកដៃទៀតក្នុងសហគមន៍ ឬទេ? (សូមមើលឧបករណ៍ពិនិត្យតាមដានជណ្តើរនៃការចូលរួមខាងក្រោម)
- តើកន្លែងប្រជុំសម្រាប់កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង លើកកម្ពស់អនាម័យបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលសម្រាប់ជនពិការ មនុស្សចាស់ និងស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ ឬទេ?

ទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត ៖

- តើទំនាក់ទំនងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរការប្រព្រឹត្ត បានឆ្លើយតបចំពោះសេចក្តីត្រូវការរបស់ជនពិការនិងមនុស្សចាស់ ដែរឬទេ?
- តើមានការផ្សព្វផ្សាយសារទៅដល់ក្រុម/អង្គការជនពិការ ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធជនពិការ និងមនុស្សចាស់ (សាលារៀន ពិសេសកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ។ល។) និង សេវាពិការភាព និងស្ថាប័នភាពពលកម្ម ឬទេ?

ប្រអប់ទី 6៖ ជណ្តើរនៃការចូលរួម

ឧបករណ៍ពិនិត្យតាមដានតាមបែបអនុវត្តជាក់ស្តែង ដែលផ្តោតលើការផ្តល់សិទ្ធិអំណាច និងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត៖ ជណ្តើរនៃការចូលរួម

ឧបករណ៍នេះមានបំណងពិនិត្យតាមដានពីប្រសិទ្ធភាពនៃការចង់ចូលរួមក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់ស្ត្រី និងបុរសពិការ និងមនុស្សចាស់។ ដូចក្រាមខាងក្រោមបង្ហាញកម្រិតផ្សេងៗគ្នានៃការចូលរួម។ ដូចក្រាមនេះក៏ជួយដល់អ្នកសម្ភាសន៍ក្នុងការវាយតម្លៃ ថាតើមនុស្សណាម្នាក់ស្ថិតនៅចំណុចត្រង់ណាមួយរបស់ជណ្តើរនៃការចូលរួមផងដែរ។ គេអាចយកឧបករណ៍នេះមកប្រើជាញឹកញាប់ដូចជាវៀងរាល់ត្រីមាសជាដើម។

៨.២ របៀបធ្វើការវាយតម្លៃ៖ សំណួរមគ្គុទ្ទេសក៍សម្រាប់ការវាយតម្លៃអំពីទិដ្ឋភាពក្នុងការដាក់បញ្ចូលរបស់ កម្មវិធីផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងលើកកម្ពស់អនាម័យ

ទិដ្ឋភាពផ្នែកស្ថាប័ន៖

- តើមានអ្នកជំនាញផ្នែកការអភិវឌ្ឍន៍ដែលមានការដាក់បញ្ចូលការអប់រំផ្នែកទឹកស្អាត និងការលើកកម្ពស់អនាម័យ នៅក្នុងអង្គការក្រុមការងារគម្រោង ឬ កម្មវិធី ដែរឬទេ?
- តើស្ត្រីនិងបុរសពិការ និងមនុស្សចាស់បានចូលរួមយ៉ាងពេញលេញនៅក្នុងអង្គការ (ពិចារណាលើភាពជាដៃគូ ជាមួយអង្គការដទៃនិងក្នុងរង្វង់អ្នកធ្វើការក្នុងអង្គការរបស់ខ្លួន) ហើយកត្តាអ្វីសំខាន់ៗក្នុង (ឧ. ឥរិយាបថរបស់ បុគ្គលិក) ត្រូវបានដោះស្រាយដោយជោគជ័យ ឬទេ?
- តើមានឧបសគ្គសម្រាប់ស្ត្រីនិង/ឬបុរសពិការ និង មនុស្សចាស់ក្នុងការទទួលបាននិងអភិបាលលើធនធាន ឬទេ?
- តើមានគោលនយោបាយពាក់ព័ន្ធនឹងជនពិការនៅក្នុងអង្គការ ឬទេ?

ការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់លើពិការភាព៖

- តើគោលបំណងនិងសកម្មភាពរបស់កម្មវិធីមានផលប៉ះពាល់ទៅលើវិសមភាពដែលកំពុងកើតមានរវាងស្ត្រី និង បុរសពិការកុមារ និងកុមារីពិការ និងមនុស្សចាស់ ដែរឬទេ?
- តើកម្មវិធីនឹងមានឥទ្ធិពលលើស្ត្រីនិងបុរសពិការ និងមនុស្សចាស់យ៉ាងណាខ្លះ? ឧ. តើបន្ទុកការងាររបស់ពួកគាត់នឹងកើនឡើង ឬថយចុះ? តើសុខភាពរបស់ពួកគាត់នឹងរងត្រូវប៉ះពាល់ ឬទេ? តើអាចឈានទៅសម្រេច បានអត្ថប្រយោជន៍ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬទេ? តើមានសមភាពយេនឌ័រនៅក្នុងបន្ទុកការងារ និងអ្នកទទួលបានផល ឬទេ?
- ការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃដែលផ្តោតជាក់លាក់លើពិការភាព និងមនុស្សចាស់៖ តើអ្នកវាស់វែង និងត្រួតពិនិត្យដោយមានបែងចែកពីគ្នានូវឥទ្ធិពលដែលមានលើស្ត្រី បុរស កុមារ កុមារីដែលមានពិការភាព និងមនុស្សចាស់រៀបរៀងមនុស្សដទៃទៀតដែលគ្មានពិការភាព និងមនុស្សវ័យក្មេង ឬទេ? តើអ្នកធ្វើដូចម្តេច?

បច្ចេកវិទ្យា និងធនធាន៖

- តើបច្ចេកវិទ្យាដែលបានប្រើ ឆ្លើយតបចំពោះអាទិភាព និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រីនិងបុរសពិការ និង មនុស្សចាស់ដែរ ឬទេ?
- តើមានផែនការបច្ចេកទេស និងហិរញ្ញវត្ថុសម្រាប់ប្រតិបត្តិការនិងការថែទាំបរិក្ខារ ដែរឬទេ? តើស្ត្រី និងបុរសពិការ និងមនុស្សចាស់ អាចចូលរួមដោយរបៀបណា?

ការផ្តល់សិទ្ធិអំណាច និងការសម្រេចចិត្ត៖

- តើសមត្ថភាពរបស់ស្ត្រីពិការ និងស្ត្រីវ័យចំណាស់ត្រូវបានអភិវឌ្ឍន៍ ឬទេ? តើមានការលើកទឹកចិត្តឲ្យពួកគេចូលរួមប្រជុំ ដែរឬទេ?
- តើស្ត្រី និងបុរសកុមារ និងកុមារីពិការ និងមនុស្សចាស់ មានលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានវគ្គបណ្តុះបណ្តាល និងធនធានដែលពាក់ព័ន្ធ ដែរឬទេ?
- នៅក្នុងក្រុមជនពិការ និងមនុស្សចាស់ តើមានសមភាពយេនឌ័រនៅក្នុងការសម្រេចចិត្ត ដែរឬទេ?